

VUOKSEN SÄÄTIÖ

Julkaisutoimikunta: Ilkka Ahtianen, Seija Halme,
Harri Hatakka, Leena Mattheiszen,
Martti Talja (Antrea), Martti Talja
(Vuoksenranta)

Taitto: T:mi RH-Teksti, Janakkala

Kansi: Näkymä Kuukaupin sillalta Vuokselle,
Raakel Henttonen

Paino: Grano, Vantaa, 2019

Kustantaja: Vuoksen Säätiö

ISBN 978-951-97270-2-8

VUOKSEN SÄÄTIÖ

Antrean ja Vuoksenrannan
perintösäätiö

Raakel Henttonen

Sisällys

7	Lyhyesti
9	Millainen oli Vuoksen Säätiön kotiseutu
	Millainen oli Antrea?
11	- Elämä ja elinkeinot
18	- Itsenäisyysodot Antreassa
22	Millainen oli Vuoksenranta?
24	- Laivat Vuoksella ja ”Ruposen ruskeat” maanteillä kuljettivat väkeä
26	- Viime sodat Vuoksenrannassa
29	Viime sotien vaikutukset
	Asuttaminen
31	Siirtymävaihe
33	Karjalaiset pitäjäsäätiöt
34	Vuoksen Säätiön perustaminen
39	Säätiön hallinto ja toiminta rakentuu
40	Saatiin lisää lahjoituksia
41	Sijoituksissa turvattiin suomalaisiin osakkeisiin
43	Säätiö alkaa toteuttaa tarkoitustaan
45	Omat tunnukset tulivat
49	Yhteyksiä valtiojohtoon
51	Aktiivisia hankkeita
53	Säätiön tukimuodot
56	Uusi vuosikymmen, uusi aika
58	Kirjoihin tallennettiin Karjalaa
60	Tuet olivat monet

62	Nimikkorahastoista taloudellista pohjaa
64	Raja aukesi Karjalaan
	Matkat entiselle kotiseudulle ja yhteistyöhankkeita
69	- Muistopuisto saatiin vuokratuksi
73	- Muistomerkkejä
81	Toimijasta takaajaksi
83	Karjalakirjallisuuden vuosikymmen
86	<i>Antrean puku</i>
87	Tällä vuosituhannella
90	Apurahojen jako merkittävin tehtävä
94	Vuoksi-mitali tunnustukseksi ja kiitokseksi
96	Säätiön talous
97	Toiminta Karjalassa
	Juhlia Karjalassa viiden vuoden välein
98	Muistopuistoalueiden vaaliminen etusijalla
103	Vuoksen Säätiö tänään
107	Entä sitten?
108	Vuoksen Säätiön hallinto
113	Tohtori- ja tunnustus/kannustusapurahat
116	Vuoksi-mitalit ja huomionosoitukset
117	Vuoksen Säätiön säännöt
120	Lähteet

Lyhyesti

Vuoksen Säätiö perustettiin tammikuun 25. päivänä 1948 Riihimäellä, jonka lähikuntiin sijoitettiin jatkosodan päättymisen jälkeen valtaosa Antrean evakkoista. Viime sotien jälkeen isännättömiksi jääneet varat koottiin eri lähteistä yhteen. Pohjakassaa rakennettiin Antrean kunnan hoitokunnan ja seurakunnan varoista, oli holdingeja, obligaatioita ja osakkeita. Lisäksi kassaa kartutettiin eri rahastojen tuella sekä yhdistyksiltä, manttaali- ja osuuskunnilta jääneillä varoilla.

Kun asian tiimoilta ensimmäinen kokous oli pidetty jo edellisvuoden toukokuussa, oli Vuoksenrannan hoitokunta mukana saman vuoden syyskuun 28. päivästä lähtien. Sen osuus oli noin 1/3 perustetun säätiön pääomasta, joka oli 550 542 markkaa (24 360 euroa v. 2019).

Vuoksen Säätiön säännöt määrittävät säätiön tarkoituksen. Vaikka säännöt ovat vuosikymmenten mittaan jonkin verran muuttuneet, tarkoitus on edelleen entisten Antrean ja Vuoksenrannan kuntien asukkaiden ja heidän jälkeläistensä henkisten, sosiaalisten ja taloudellisten pyrintöjen tukeminen. Käytännössä se tapahtuu jakamalla avustuksia apurahojen muodossa.

Säätiötä hallinnoivat hallitus ja hallintoneuvosto ja sitä valvoo Patentti- ja rekisterihallitus.

Säätiön perustamisen jälkeen lahjoituksia tuli vielä lukuisilta eri tahoilta, jopa enemmän kuin peruspääoma oli. Myöhemmin varallisuutta kartutettiin nimikkorahastoja perustamalla, ja niillä on ollut huomattava merkitys säätiön taloudelle, mitä nykyisin hoidetaan ammattisijoittajien avulla.

Säätiö tunnetaan parhaiten opiskelijoille suunnatuista apurahoista sekä tieteiden, taiteen ja urheilun saroilla kunnostautuneille jaettavista mittavammista kannustusapurahoista. Silti alusta lähtien säätiön taholta on tuettu kaikkea kirjallista tuotantoa, mikä käsittelee menetettyä kotiseutua. Ensimmäinen tällainen tuki myönnettiin 1951 filtri Seppo Simosen kirjoittamalle Antrean historialle. Seuraava oli tarinakokoelma Karjalassa eletystä elämästä, Hiilkoukku.

Säätiön tukemaa kirjallisuutta on vuosikymmenten mittaan ilmestynyt kymmenittäin. Merkittävimpinä niistä uusi Antrean historia “Kotiseutumme Antrea” sekä Vuoksenrannan historia.

Huomattava on ollut myös Karjalan Tietokantasäätiön tuottama Katiha-tietokannan tukeminen. Tietokantaan on tallennettu luovutetun alueen seurakuntien tiedot 1700-1949 kirkonkirjoista.

Kun raja entiselle kotiseudulle aukesi 1989, alkoi Karjalan jättämään jou-

tuneiden evakkojen ja heidän jälkipolviensa ryntäys entisille kotitankuville. Se on kestänyt vuosikymmeniä, mutta muuttanut vähitellen muotoaan. Vanhojen kotien kivijalkojen lisäksi on pidetty tärkeänä entisten suomalaisten hautausmaiden ja niillä olevien muistomerkkien kunnosta huolehtimisesta. Antreassa vanhalla hautausmaalla on yksi harvoista Kannaksella olevista vuoden 1918 muistomerkeistä, jonka sivuille vuonna 1998 saatiin sikäläisten hallintoviranomaisten luvalla pystyttää muistokivet viime sodissa kaatuneille. Antrean kirkonmäellä on kirkon paikalla kookas risti ja rinteessä muistokivi. Vanhan hautausmaan lisäksi hoidettavana on erityinen muistopuistoalue Tuonenlehto.

Vuoksenrannassa on pystyssä yhä luterilainen kirkko, jota on kunnostettu. Lisäksi Vuoksenrannassa on hoidettavana kaksi hautausmaata, luterilaisen seurakunnan ja Vuoksenlaakson metodistiseurakunnan hautausmaat. Kirkon tuntumaan on pystytetty viime sotien sankarihautamuistomerkki. Näitä alueita ja kirkkoa hoidetaan keväisin ja syksyisin tehtävillä talkoomatkoilla, joiden käytännön järjestelyistä vastaavat pitäjäseurat, Antrea-Seura ry. ja Vuoksenranta-seura ry. Kaikki toimet tapahtuvat yhteistyössä Kamennogorskin hallinnon kanssa ja avulla. Myös alueen kiviteollisuus on ollut tärkeä yhteistyökumppani. Hyviä yhteyksiä Leningradin oblastin Viipurin aluehallinnon sekä paikallisen hallinnon kanssa vahvistetaan vierailemalla puolin ja toisin vuosittain. Sekä Antreassa että Vuoksenrannassa on pidetty useita Karjalasta lähdön muistojuhlja.

Vuoksen Säätiö on vuodesta 2013 lähtien myöntänyt pronssista Vuoksi-mitalia henkilöille ja yhteisöille, jotka ovat erityisen vahvasti tukeneet säätiön tarkoituksia. Mitalin on suunnitellut antrealaisjuurinen kuvanveistäjä Pertti Kukkonen.

Mitalin numero 1 vastaanotti Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistö, mitalin numero 2 sai Karjalan Liitto. Viimeisin mitali, numero 11 on annettu Kamennogorskin kaupungille.

Säätiön talous on vakaa ja omaisuutta hoidetaan ammattisijoittajien avulla. Tavoitteena on, että vähintään 60 prosenttia vuosittaisista menoista suuntautuu apurahoihin ja muihin säätiön myöntämiin tukiin. Vuoksen Säätiö toteuttaa edelleen tehtävänsä karjalaisen kulttuurin kokoajana, tallettajana ja siitä tiedouden levittäjänä.

Millainen oli Vuoksen Säätiön kotiseutu

Vuoksen Säätiön varat kertyivät Antrean kunnan hoidossa olleiden lahjoitusrahastojen varoista, jotka sisäasiainministeriön kautta saatiin koottua säätiön pohjavaroiksi. Lisäksi lahjoituksina tuli yhdistysten, manttaali- ja osuuskuntien varoja. Samoin vuonna 1924 Antreasta eronneen Vuoksenrannan kunnan isännättömäksi jääneellä omaisuudella kartutettiin kassaa.

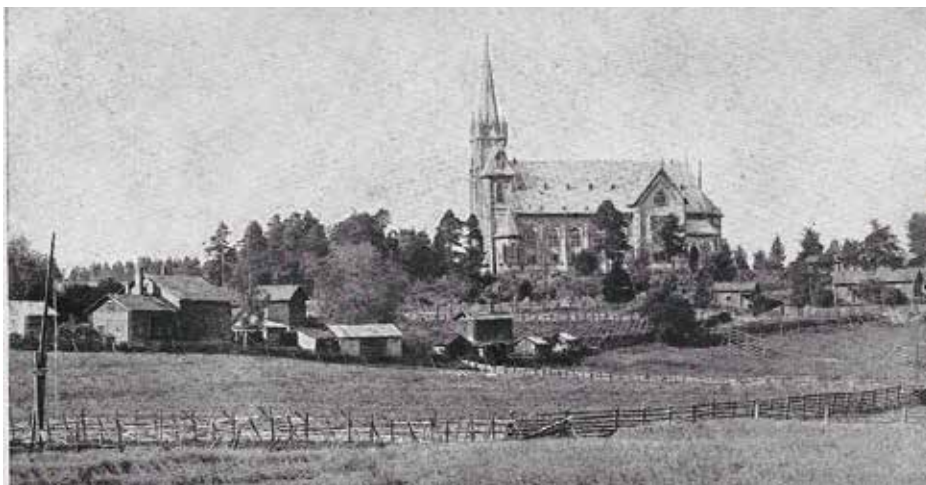
Millaisia olivat nämä pitäjät, joista siirtolaisiksi joutuneet miehet ja naiset halusivat jättää jälkipolville taloudellista ja henkistä tukea antavan säätiön. Oman säätiön, joka muistaisi juuri Antreasta ja Vuoksenrannasta lähteneitä ja sieltä periytyviä seuraavia sukupolvia.

Millainen oli Antrea?

Antrean ja Vuoksenrannan alueelta varhaisimmat esihistoriallisesta asutuksesta kertovat tiedot ovat ajalta noin 8500 vuotta eaa. Yli 10 500 vuoden päähän on ajoitettu verkkolöytö, jonka Vuoksenrannan Korpilahden kylässä maanviljelijä Antti Virolainen nosti esille lapiolla ojaa kaivaessaan. Kansallismuseon tutkija, arkeologi, tohtori Sakari Pälsi kaivautti verkon esille vuonna 1914. Se on Antrean verkkona kansainvälisesti tunnettu, yksi maailman vanhimmista verkkolöydöistä.

Näkymä Antrean kirkon-
kylän eli Hatulan raitilta
kohti kirkkoa.
Etualalla oleva vaalea
pitkä rakennus toimi
Antrean Osuuskaupan
myymälänä.

Uudenkaupungin rauha 1721 päätti Suuren Pohjan Sodan ja Isonvihan. Siinä Kannas joutui luoteisinta kolkkaa lukuun ottamatta Ruotsilta Venäjän vallan alle. Vain muutamaa vuotta myöhemmin 1724 rauhan jakamasta Jääsken emäpitäjästä erotettiin alue, joka kirkkopitäjänä sai ruotsinkielisen nimen ”Pyhän Andreaksen pitäjä”. Se tarvitsi keskukseseen kirkon, jota alettiin saman tien rakentaa. Sitten kirkkoja on Antreassa ollut kolme, joista viimeinen tuhoutui jatkosodan alussa. Se oli saksalaissyntyisen Frithiof W. Mieritzin nuorena suunnittelema komea, 1800-paikkainen, lähinnä uusgotiikkaa edustava puukirkko. Sen sijainti Mökinmäellä korosti vielä sen korkeutta. Kunnallishallintoon alueella siirryttiin 1869, jolloin kunnan nimikin tarkentui.

Komea Antrean kirkko nousi tienoon yläpuolelle ja sen tapulista sai kokonaisvaltaisen kuvan maisemasta. - Kuvat: Reijo Viskarin korttikokoelma.

- Elämä ja elinkeinot

Antrea sijaitsi Karjalan kannaksen pohjoisosassa. Sillä oli pinta-alaa 486 km² ja asukkaita noin 8800 talvisodan syttymisvuonna 1939. Antrea oli voimallisesti maatalousvaltainen kunta, missä talollisten tilat olivat suunnilleen kaikki yhtä suuria tai kaikki yhtä pieniä. Ainoa kartano oli Kavantsaarella sijainnut Thesleffien kartano. Oli toki joitain muitakin toisia kookkaampia tiloja, kuten viimeksi Kuismien omistama Saviniemen kartano Vuoksen varrella.

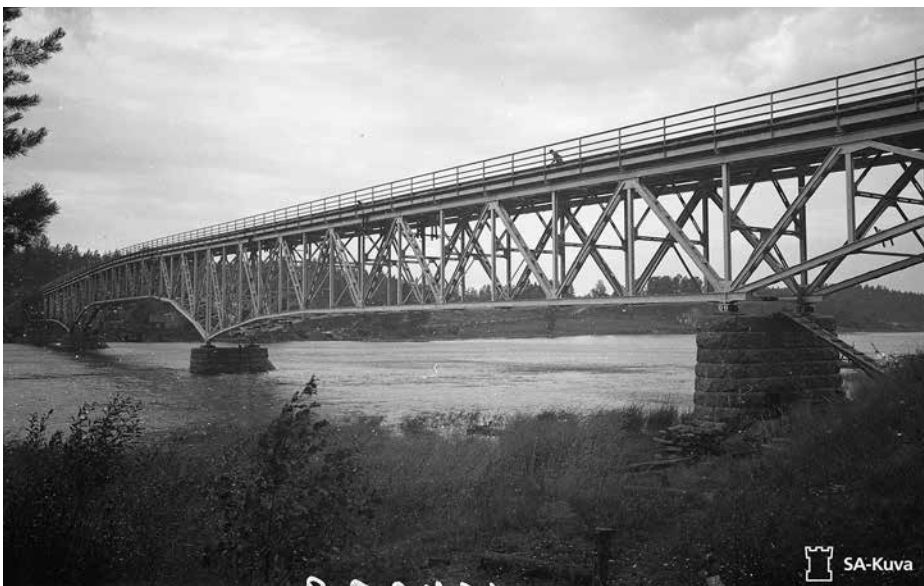
Kunnan halkaiseva vuolas ja leveä Vuoksi olikin maisemallisesti leimaava ja taloudellisesti merkittävä tekijä. Se oli vesireitti kulkijoille ja teollisuudelle, kalaisana leivän ja särpimen antaja. Toisaalta se oli este joka piti ylittää, sillä vasta pari vuotta ennen talvisotaa valmistui Kuukaupille virran ylittävä silta. Siihen asti oli toimittu lossin, laivojen ja veneiden varassa.

Kuukaupin lossilla matkustajat saivat itse kapuloilla vetää lossia vuolaan Vuoksen yli.

- Kuva: Riihimäen kaupunginmuseo.

Kuukaupin silta tuhoutui jatkosodan alussa 28.8.1941 venäläisten räjähteistä. Useita suomalaisia upseereita kuoli räjähdyksessä. Silta korjattiin jatkosodan aikana. -SA-kuva.

SA-Kuva

Vastavalmistunut Itä-Suomen Raakasokeritehdas Oy:n Antrean tehdas kuvattu syksyllä 1938. - Kuvat: Museovirasto.

Antrean sokeritehtaan suuret sokerinkeittokattilat hohtavat uutuuttaan.

Antreassa oli myös merkittävää teollisuutta, josta mainittavin Itä-Suomen Raakasokeritehdas Oy:n omistama Antrean sokeritehdas. Sen toiminta käynnistettiin 1938 ja lopetettiin 1940.

Virtojen varrella pyörivät sahat ja myllyt. Kuparsaassa louhittiin ja poltettiin kalkkia. Tänä päivänäkin useat kivilouhimot jatkavat suomalaisten työtä. Teollinen louhinta oli käynnistynyt jo 1900-luvun alussa ja Karjalan rata mahdollisti raskaiden kivilastien kuljettamisen Venäjälle ja satamien kautta aina Englantiin ja Yhdysvaltoihin asti. Tunnetuin kivitörmä kehittyi Saijalle, jonne jo 1900-luvun alussa rakennettiin pistoraide. Edelleen Antrean asemalta lähtee päivittäin junavaunulasteittain sepeliksi hakattua Antrean kalliota.

Kuparsaaren kalkkilouhoksella raidetta pitkin kulkevalla vaunulla siirrettiin kiveä. Louhoksen keskelle on jätetty louhimatta etelä-kaakkois-suuntainen kallio. - Kuva: Max Sergelius, 1904. Geologian tutkimuskeskus, GTK.

Kuparsaassa toimi kalkkiuuni.
- Kuva: J. J. Sederholm, 1904. GTK,

Koljolassa louhittiin harmaata gneissigraniittia
 - Kuva: Benjamin Frosterus, 1909-1910. Geologian tutkimuskeskus, GTK

Louhintaa tehtiin myös Kavantsaarella.
 - Kuva: J. J. Sederholm, 1904. GTK.

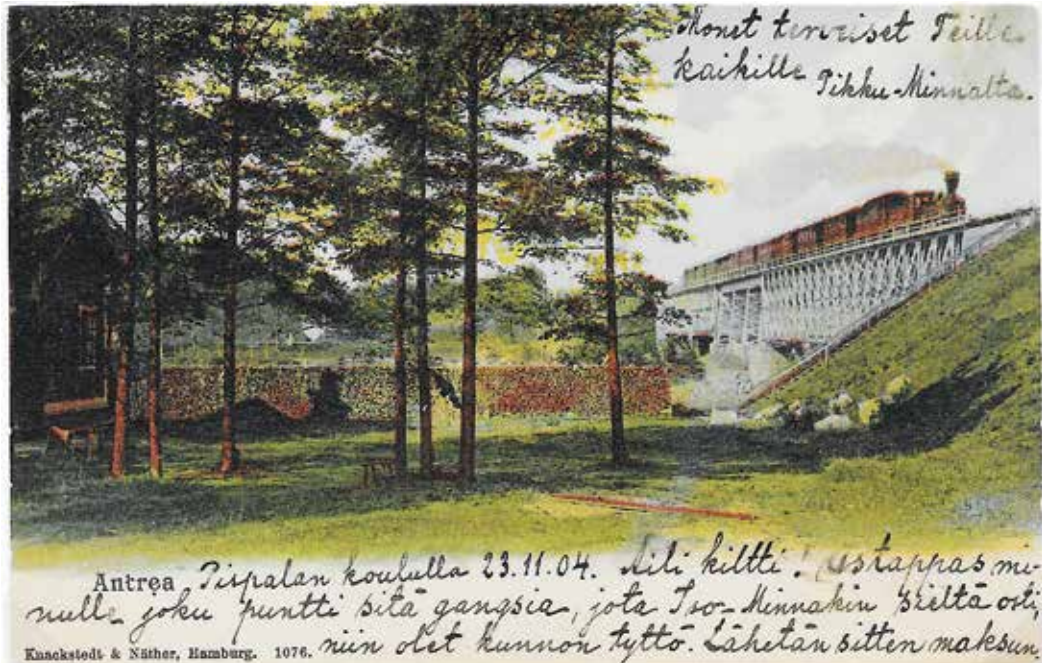

Tässä on kuvattu rautateitten kivilouhoksen parasta osaa.
- Kuva: J. J. Sederholm, 1904. GTK.

Nykyisessä Antreassa, Kamennogorskissa, suurimmat louhinnat tapahtuvat Saijalla. Joka päivä Antrean kalliit murenevat junavaunulasteittain laajalle Venäjän maalle. - Kuva: Raakel Henttonen.

Karjalan rata valmistui Viipurin ja Antrean välille 1892 ja samaan aikaan halkoi maastoa haararata Imatralle. Seuraavana vuonna päästiin jo kiskoja pitkin 140 kilometriä Sortavalaan ja sieltä pian Joensuuhun. Näin yhdistyi Kannas muuhun Suomeen. Nämä ratatyöt valmistuivat 30 vuotta myöhemmin Suomen pääradan rakentamisesta Helsingistä Hämeenlinnaan. Yhtenä ongelmana siinäkin oli voimallinen Vuoksi, jonka yli rakennettua Kuorekosken rautatiesiltaa pidettiin yhtenä Karjalankannaksen merkittävimmistä liikennetrakennelmista.

Internetissä katsottavissa oleva Virtuaali Vuoksi kertoo Antrean rautatiesillan rakentamisesta seuraavaa:

Antrean sillan rakentaminen oli teknisesti erittäin haastavaa, koska hietainen maaperä osoittautui sillan kohdalla pettäväksi. Niinpä kaivantojen ja perustusten tekemisessä sovellettiin ensimmäistä kertaa Suomessa "uppokaivomenetelmää". Siinä läpimitaltaan 4,5-metrinen, graniitinen kaivon kehä muurattiin maahan ja se painui itsestään pehmeään Vuoksen jokilaakson maaperään. Kehän alasyrjää suipennettiin niin, että se muodosti eräänlaisen leikkaavan terän.

Kaivomainen kehä asettui aloilleen kohdatessaan kovan maaperän 5-6 metrin syvyydessä. Sitten kaivo tyhjennettiin hiekasta sekä muusta maa-aineksesta ja sen sisälle valettiin betonilattia. Kaivojen upotustyö kesti yli kuusi kuukautta, ja koko muuraustyö valmistui kesällä 1891. Seuraavana talvena sillalle asennettiin rautapalkkiset elementit. Vuoksen kova virtaus ja jäälautat häiritsivät rakennustöitä. Valmistuessaan silta muodostui kahdesta 64,5 metriä pitkästä rautapalkkimoduulista, jotka liitettiin toisiinsa sillan keskelle rakennetun 30 metriä pitkän levynkantajan avulla. Antrean sillasta tuli nopeasti kuuluisa nähtävyys, joka kirjattiin matkaoppaisiin ja lehtiin.

Sillan rakennusvaiheita esiteltiin tarkasti myös oman aikansa teknisiä saavutuksia käsittelevissä julkaisuissa.

Antreasta kehittyi sillan ansiosta vilkas risteysasema, josta liikenne kulki Viipuriin, Imatralle ja Sortavalaan. Sotien aikana Kuorekosken siltaa ja Antrean rautatieaseman seutua pommitettiin rajusti. Silta tuhoutui, kun vetäytyvät venäläisjoukot räjäyttivät sen kesällä 1941. Suomalaiset kuitenkin rakensivat pian paikalle tilapäisen puurakenteisen sillan, jotta junat pääsivät kulkemaan Karjalan radalla.

- Kortit Reijo Viskarin kokoelmasta.

Antrean asema - Antrea station

Viipurin asema - Wiborgi järnvägsstation.

No 48. Viipuri—Antrea—Vuoksenniska.

821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868	869	870	871	872	873	874	875	876																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.	2. 3.

- Itsenäisyysodot Antreassa

Vuoden 1918 sodassa Antrean rintama kulki Jääskessä Ahvolan ja Antreassa Hannilan, Seitsolan, Pullilan, Kavantsaaren ja Noskuan kautta. Taistelut kestivät 70 päivää helmikuusta huhtikuuhun. Maaliskuussa Päähkjärven rannalle perustettiin kaksi lento-osastoa, joita varten rakennettiin rautatien puoleiselle rannalle hallit. Lentokoneiden kiitoratana toimi ensin järven jää, jonka haurastuttua tehtiin pellolle maalentokenttä. Se oli ensimmäinen lajiaan ja Antrean lentoasemaa pidetäänkin Suomen ilmavoimien syntysijana.

Antrean sankarihautausmaalla on ollut vaikuttava avoimessa ympäristössä.
- SA-kuva.

Tämä vapaussodan muistomerkki Antrean vanhalla hautausmaalla on arkkitehti Väinö Keinänen suunnittelema alunperin Aunuksen retkellä kaatuneille.

Vuonna 1994 jalustaan kaiverrettiin viime sotien vuosiluvut, jolla haluttiin muistaa myös talvi- ja jatkosodassa kaatuneita antrealaisia.

Keinänen suunnitteli 1930-luvulla Vuoksenrannan luterilaisen kirkon.

- Kuva: Raakel Henttonen

Valkoisten puolella rintamassa oli noin 1500 ja punaisten puolella noin 2000 miestä. Antrean asemalla oli valkoisen armeijan päämaja, jossa kenraali C. G. E. Mannerheim lausui kuuluisan miekantuppipäiväkäskynsä. Taisteluiden ankaruutta kuvaa se, että valkoisista kaatui noin 300 ja punaisten tarkaksi luvuksi on ilmoitettu 324. Karjalan rintamalla ja erityisesti Viipurilla oli keskeinen merkitys tässä sodassa.

Antrean suojeluskunta oli jo 1929 nimetty maan ainoaksi vesikuljetuksiin erikoistuneeksi moottoriponttonisuojeluskunnaksi. Siinäkin tietysti Vuoksi oli merkittävä tekijä. Talvisodan kovana pakkastalvena virta jäättyi, joten alueella toimivat I, II ja III Armeijakunnan joukot, kunnes helmi-maaliskuun vaihteessa taistelut alkoivat Kuparsaassa ja parin viikon ajan rintama kulki kunnan etelärajalla pitkin Vuoksen rantoja. Antreaa pommitettiin talvisodan aikana 43 kertaa ja useimmiten kohteina olivat Antrean rautatieasema ja Kuorekosken rautatiesilta.

Talvisodan päätyttyä viimeisiä tavaroita lastataan autoihin 16.3.1940 Ikävalkolan kylässä. Kannaksen luovutus Neuvostoliitolle oli käynnissä.

Jatkosodassa Antrea joutui taistelukentäksi heti elokuussa 1941, jolloin venäläiset onnistuivat tuhoamaan tykistötulellaan korkealla kunnaalla seisovan kirkon, Kuorekosken rautatiesillan ja räjäyttämään osan vain pari vuotta käytössä olleesta Kuukaupin sillasta. Kuitenkin jo samassa kuussa Antrea ja Vuoksenranta saatiin puhdistettua vihollisista.

Jatkosodassa moottoriponttonipataljoonan voimia ja osaamista tarvittiin heti. Ankarat taistelut käytiin Summassa ja Äyräpään Vitsaassa, missä taisteluihin osallistui Antrean miehiä.

Antrean suojeluskunta oli nimitetty maan ainoaksi vesikuljetuksiin erikoistuneeksi moottoriponttoonipataljoonaksi. Vuoksen vahva virta asetti joukko-osastolle erityisvaatimukset ja antoi erityismahdollisuudet. Pataljoonassa oli kaksi komppaniaa, joihin kumpaankin kuului kolme joukkuetta ja niissä kussakin oli neljä ryhmää. Lisäksi oli erityisryhmiä. Pataljoona hoiti lähinnä kuljetuksia ennen sotia ja jatkosodan aikana.

- Kuva: Riihimäen kaupunginmuseo.

Asemasodan aikana sillat saatiin korjattua ja elämä palautui uomiinsa asukkaiden palattua kotiseudulleen. Rauhallinen aika jatkui kesään 1944 asti.

VKT-linja eli Viipuri-Kuparsaari-Taipale -linja oli Suomen armeijan kolmas puolustuslinja. Neuvostoliiton suurhyökkäys Kannaksella alkoi 9.6.1944, jo 20.6. taistelut siirtyivät tälle Antrean eteläosassa sijaitsevalle linjalle. Samana päivänä menetettiin Viipuri ja etelämpänä Äyräpäässä ja Vuosalmella käytiin heinäkuussa ankaraa sotaa. Raivokkaat taistelut VKT-linjan eri lohkoilla kuusinkertaisen ylivoiman, 800 panssarivaunun, raivokkaan tykkitulen ja kranaatti-iskujen alla pakottivat vetäytymään linjalta. Ratkaisevat torjuntataistelut käytiin kesäkuun lopulla Talissa ja Ihantalassa, vain parikymmentä kilometriä Viipurista. Heinäkuun puolivälissä suomalaiset saavuttivat Kannaksella torjuntavoiton. Kun elokuun alussa viimeinen suurtaistelu käytiin Ilomantsissa, missä vihollinen pystytettiin pysäyttämään, ilmoitti Neuvostoliitto olevansa valmis neuvottelemaan. Vaikka puna-armeija ei pystynyt aluetta valtaamaankaan, menetettiin Karjala.

Antreasta viimeisen kesän sadon viimeiset korjaajat poistuivat syyskuun 21. päivänä 1944. Päivää ennen kuin Antrea luovutettiin pois.

Pioneerien
räjäyttämä
moottorijuna
Antreassa
18.8.1941.
- SA-kuva.

Antrean
kirkon rau-
niot savua-
vat. Portti
häämöttää
taustalla.
16.8.1941.
- SA-kuva.

Antrean verkolle on ajoitettu ikää noin 10 500 vuotta. Se oli ilmeisesti vajonnut Ancylysjärven pohjaan. Verkko on kudottu pajunniinestä ja solmittaessa on käytetty ns. ryssänsolmua. Antti Virolaisen mailta löydetty verkko on nykyisin Kansallismuseossa. Edessä verkonkohot, keskellä verkonkivekset, takana luuesineiden löytökohta.
- Kuva: Sakari Pälsi, 1914. Museovirasto.

Antti Partanen solmi verkon solmun kaarnanpalan päälle.

Millainen oli Vuoksenranta?

Antrean verkko nousi itse asiassa Vuoksenrannasta, mutta se ei suinkaan ole ainoa esihistoriallinen esine, vaan kivikaudesta rautakauteen ja historialliseen aikaan asti seudulta on tehty useita arkeologisia löytöjä. Ne kertovat, että alue on ollut vuosituhannet asuttu. Veden pinta on vain tuon kuuluisan verkon käytön aikaan ollut noin kymmenen metriä nykyistä korkeammalla. Tulviesseen Vuoksi jätti alleen satoja hehtaareja rantamaita, joita ei voitu käyttää viljelemiseen eikä laiduntamiseen. Viimein senaatilta saatiin lupa etelämpänä Sakkolassa olevan Kiviniemen kannaksen auki perkaamiseksi. Se tapahtui syksyllä 1857, jolloin Vuoksi alkoi jo aiemmin peratun Suvannon kautta virrata Laatokkaan.

Nämä vesien laskut merkitsivät veden pinnan laskua 2,5-4 metriä eli nykyiseen tasoon. Jäljelle jäi koko matkalta tuhansia hehtaareja viljavaa rantamaata, joiden kuivatukset jatkuivat aina 1930-luvulle saakka. Vuoksenrannassa hedelmällistä vesijättömaata arvioidaan paljastuneen jopa 2500 hehtaaria.

Antrean itäinen ja kaakkoinen osa halusi itsenäistyä, koska matka oli pitkä niin hallinnolliseen kuin seurakunnalliseenkin yhteyteen, jopa 50 kilometriä eikä aina ollut teitäkään. Tästä johtuen Antrean seurakunnan kirkonkokous suostui itäisten kylien eroamiseen, mikä sai virallisen vahvistuksen Suomen Suuriruhtinaan antamalla päätöksellä marraskuussa 1913. Tosin joka kylässä ei jakoon oltu tyytyväisiä. Ensin siis perustettiin seurakunta ja sitten jo

Vuoksenrannan luterilainen kirkko valmistui Kankaalaan 1935. Kuvan on ottanut kirkon suunnitellut arkkitehti Väinö Keinänen. - Kuva: Museovirasto.

Suuri, puinen Vuoksenlaakson metodistikirkko nousi Noinmäelle jo 1922.

toinenkin, kun erimielisyyttä tuli kirkon paikasta. Tämä toinen, maaliskuussa 1921 perustettu seurakunta oli Viipurin kautta tullut metodistien perustama. Se sai nimen Vuoksenlaakson metodistiseurakunta. Jo seuraavana vuonna se sai valmiiksi suuren, puisen, 600-paikkaisen kirkon Noinmäelle Kaskiselän kylään. Seurakunnat olivat jo valmiit ennen kuin itäinen osa perusti 1924 oman kuntansa, Vuoksenrannan, eroamalla Antreasta.

Talvisodan alkaessa Vuoksenrannan pinta-ala oli 300 km² ja asukkaita kunnassa oli 3600 henkilöä. Heistä noin 3/4 kuului luterilaiseen seurakuntaan ja 1/4 metodistiseurakuntaan. Luterilaisen seurakunnan tiilestä rakennettu ja rapattu komea kirkko nousi Kankaalaan 1934 ja otettiin käyttöön seuraavan vuoden helmikuussa. Kirkkorakennus on edelleen osittain kunnostettuna pysyvässä ja toimii matkailijoiden hiljentymispaikkana.

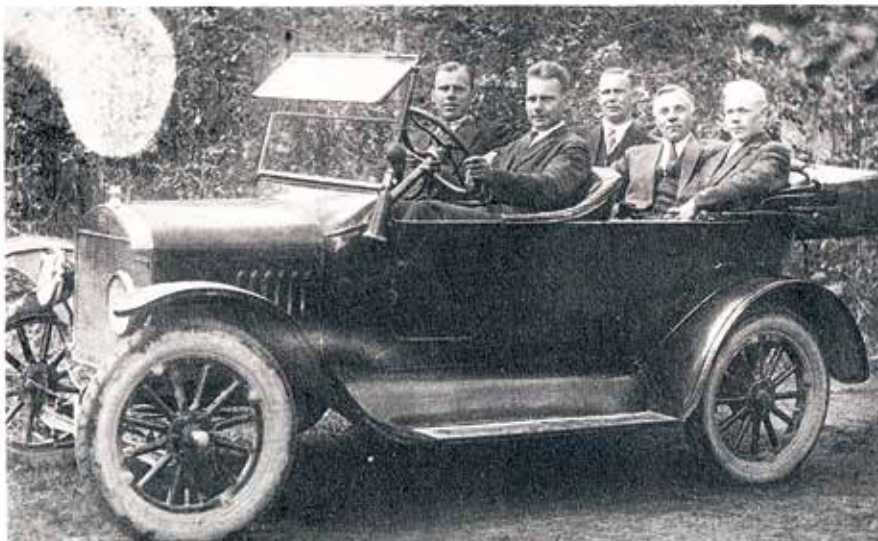
Laivaliikenteellä Vuoksella oli suuri merkitys liikkuksen kannalta, etenkin tuolloin, jolloin autot vielä olivat harvinaisuuksia.

- Kuva: Reijo Viskarin korttikokoelma.

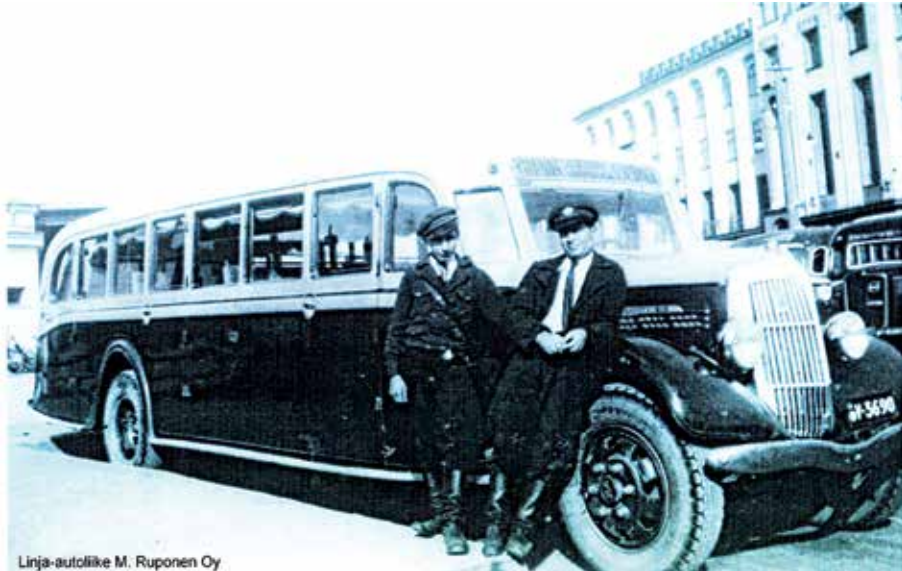
- Laivat Vuoksella ja "Ruposen ruskeat" maanteillä kuljettivat väkeä

Vuoksenranta oli vahvasti maatalousvaltainen pitäjä, missä Vuoksi oli oleellinen vaikuttaja. Laivat pysähtyivät rantalaitureissa ja hinaajat ja proomut kuljettivat raskaimmat lastit. Linja-autoliikenne alkoi 1920-luvulla kun Kuivaniemen kylästä kotoisin ollut Matti Ruponen hankki ensimmäisen linja-autonsa. Ruposen linja-autojen määrä kasvoi 1930-luvulla ja reitit kattoivat koko Kannaksen ja ulottuivat Savoon saakka. "Ruposen ruskeat" olivat käsite. Tuohon aikaan linja-autot talvisin oli varustettava lumiauroilla, jotta liikennöinti olisi sujunut. Sotien jälkeen M. Ruponen Oy siirtyi Savonlinnaan ja naapurikaupunkeihin ja osti vielä kymmenkunta alan yritystä.

Ruposen ensimmäisiä autoja. Matti Ruponen itse ohjauspyörän takana. Kyydissä (vas.) Matti Vanhanen ja takapenkillä Jussi Heikkonen ja Heikki Hyväkkä.

- Kuva: Vuokseranta-kirja.

Linja-autoliike M. Ruponen Oy

"Ruposen ruskeitten" linjoille keskeinen asemapaikka oli Viipuri. Tässä kuljettajat tauolla.

Talvisaikaan linja-auton oli puskeettava tie auki. Ja kyllä sitä lunta ennen olikin, ja Kannaksella erityisesti.

Ruposen linja-autoliike mainosti yritystä muun muassa tulitikkuaskien kannessa.

- Viime sodat Vuoksenrannassa

Vuoden 1918 sodan rintama oli Antreassa, mutta Vuoksenrannassa valppaina suoritettiin vartiointia teillä ja silloilla. Kymmeniä vuoksenrantalaisia osallistui Antrean taisteluihin. Oravankydöstä lähtenyt kauppiaan poika Toivo Kuisma koulutettiin ensimmäisten joukossa jääkäriksi Saksassa. Hän otti osaa sotaan Saksassa itärintamalla ja kotimaahan tultuaan täällä käytyyn vapaussotaan, minkä jälkeen hän hakeutui vapaaehtoisena Vienen Karjalan retkikuntaan ja oli mukana Aunuksen retkikunnassa. Jääkärikapteeniksi ylennyt Kuisma haavoittui kuolettavasti kesäkuussa 1919 Vitelessä menehtyen Salmassa, jonne hänet on haudattu Aunuksen retken sankarihautaan, mikä on yhä nähtävissä.

Talvisodan taistelut ulottuivat Vuoksenrantaan, minkä eteläiset kylät olivat aivan rintaman tuntumassa. Venäläiset pääsivät jo Vuoksen jään yli Sintolaan Sappulaisniemeen, mutta heidät saatiin vastahyökkäyksellä lyötyä takaisin. Uutta valtausta vihollinen ei pystynyt tekemään. Pitäjän asukkaat oli kuitenkin nopeasti evakuoitu sodan alta.

Jatkosodassa heti elokuussa 1941 sotaa käytiin jo Vuoksenrannassa. II Armeijakunnan alaiseen eversti Aaro Pajarin johtamaan 18. divisioonaan kuullut JR 23 oli Kirvusta edennyt Jääskeen ja Antrean ja sieltä Sintolaan, mistä edelleen Vuosalmelle. Taisteluja käytiin Korpilahden kylässä, ja Taljalan ja Kaskiselän kautta edeten Niittysuolla. Elo-syyskuussa Vuoksenlaakson metodistikirkko sai palvella armeijaa kenttäsairaalana.

Kenraali Talvela Aunuksen patsaalla Salmassa.
Salmi 1941.07.21.

Kenraaliluutnantti Karl Lennart Oesch ja kenraalimajuri Aaro Pajari keskustelussa.
3.8.1944 Antreassa.
He molemmat saivat nimityksen Mannerheim-ristin ritareiksi.

Vuoksenrannan kirkot kokivat hävitystä jo talvisodan aikana.

III/JR 49 marssilla Vuoksenrannan Taljalan maantiellä. Taustalla näkyy entinen Taljalan kylä. Vuoksenrannan sillanpää sodan loppuvaiheissa 15.9.1944.
- Kuvat: SA-kuva.

Asemasodan aikana suurin osa asukkaista palasi jatkamaan elämää omilla mailla kunnan esikunnan ja hoitokunnan johdolla. Suurhyökkäyksen alettua kesäkuussa 1944, tuli kotoa lähtö nopeasti. Evakuointimääräys annettiin sunnuntaina 18.6., mutta rintaman läheisyys vaikeutti tilannetta niin, että evakkokuormia lähti vielä seuraavana päivänäkin. Kun rintama oli pysähtynyt VKT-linjalle, palasivat muutamat kokoamaan vielä satoa, kunnes 21.9. kotiseutu oli jätettävä.

Kannaksella, varsinkin Vuoksen rannoilla, vilja on kasvanut hyvin, ja taistelujen hiljennyttyä sotilaat korjaavat satoa ahkerasti muiden töittensä lomassa. Puimakone nielee viljaa taukoamatta pelloilla, jotka ovat vihollistykistön kantomatkan sisäpuolella. Vuoksenranta 18.8.1944.

Karjalaiset ovat päässeet työvelvollisina palaamaan takaisin omille pelloilleen, missä sotilaiden kanssa puintityöt sujuvat vauhdilla. Tärkeintä on, että viljasäkit täyttyvät ja rukiit saadaan talteen omaan aittaan. Vuoksenranta 18.8.1944.
- Kuvat: SA-kuva.

Viime sotien vaikutukset

Asuttaminen

Kun viime sotien jälkeen Suomi menetti kaakkoisen osan maastaan, merkitsi se 410 000-420 000 ihmisen siirtymistä muuhun Suomeen. Maanhankintalain ja Veikko Vennamon johtaman maatalousministeriön asutusasiainosaston määrittäminä maataloudesta elantonsa saanut väki pyrittiin sijoittamaan mahdollisuuksien mukaan siten, että uusi kotiseutu olisi vastannut elinoloiltaan entistä kotipitäjää. Samalla entisen kotipitäjän muukin väki paljolti seurasi valtaväestön sijoittumista. Näin ollen Antreasta lähteneet sijoitettiin pääasiassa Hämeenlinnan ja Riihimäen välisiin kuntiin, Janakkalaan, Lopelle, Hausjärvelle, sekä mainittuihin kaupunkeihin. Jako kävi aivan kylittäin.

Vuoksenrannasta lähteneet sijoitettiin talvisodan jälkeen Leppävirralle, Suonenjoelle ja ympäristökuntiin. Jatkosodan jälkeen sijoituskunniksi kehkeytyivät Itä-Hämeen kunnat, Asikkala, Sysmä, Pertunmaa, Hartola, Joutsa ja Leivonmäki. Osa jäi sotavuosien evakkopitäjiinsä. Tietenkin pääkaupungin tienoo ja Lahti Päijät-Hämeessä työmahdollisuuksineen imaisivat osan siirtoväestä.

Antrealaiset alkoivat heti sotien jälkeen kokoontua, milloin isommin, milloin pienemmin joukoin, mutta pitäjäjuhlat vakiintuivat nopeasti kaikkien menetetyn Karjalan pitäjien väkien vuosittaiseksi kohtauspaikaksi. Lehtitietojen perusteella tiedetään, että jo elokuussa 1945 Turengissa pidettyihin pitäjäjuhliin tuli väkeä 2000 henkeä. Näin jatkui vuosia, pari seuraavaa vuosikymmentäkin. Pitäjäjuhlien pitopaikaksi vakiintui Riihimäen kesäteatteri rinnekatsoimoon. Karjalasta lähteneet olivat voimissaan eivätkä siinä esteenä olleet edes heikot kulkuyhteydet. Hevosella pääsi ja joukkoliikenne toimi, ja omat autotkin alkoivat yleistyä.

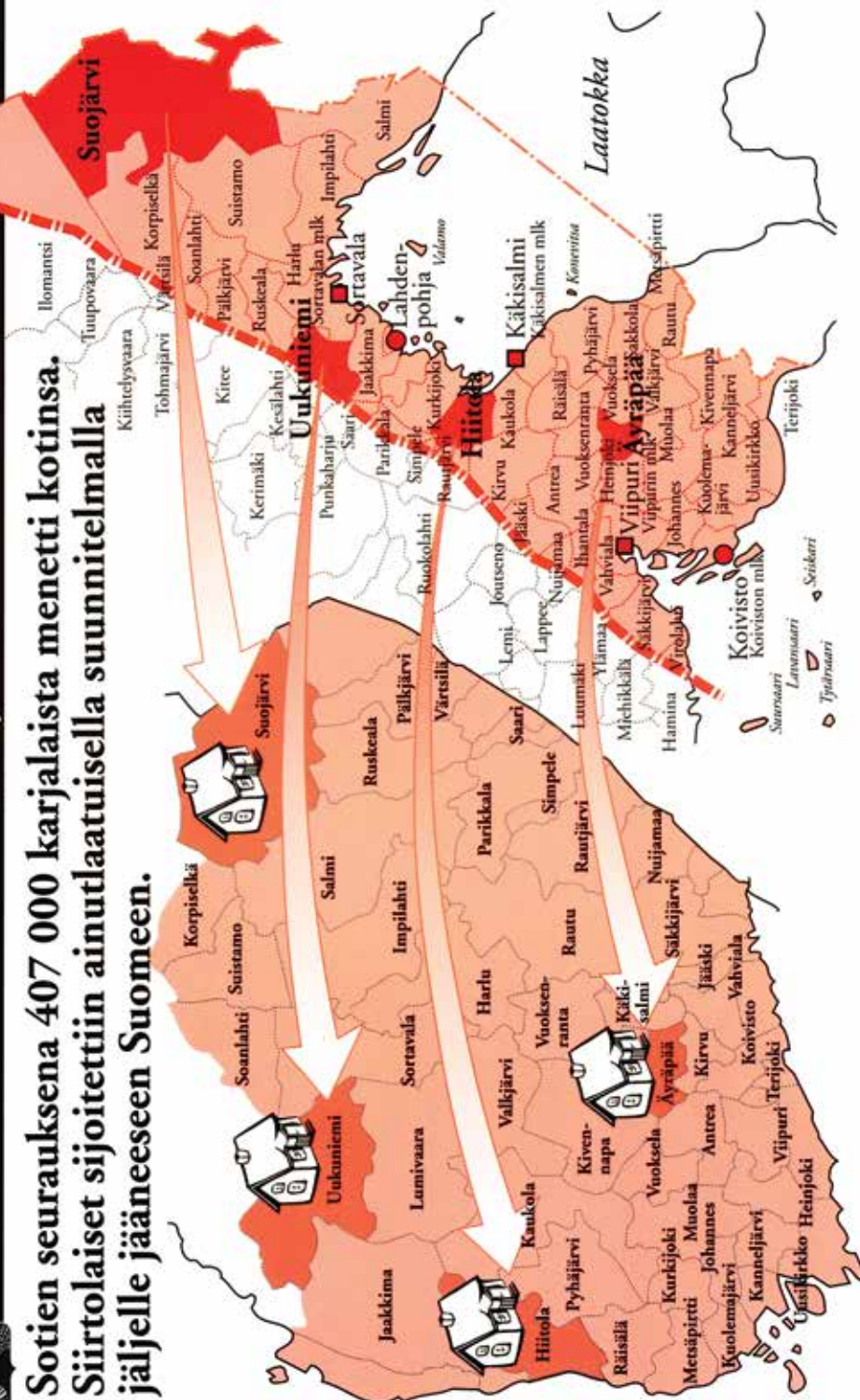
Kuten muutkin Karjalan pitäjät, antrealaisetkin alkoivat suunnitella omaa pitäjäseuraa. Ensimmäiset yritykset sen kokoamiseksi tapahtuivat 1940-luvun lopulla. Samaan aikaan haluttiin toimia myös paikallisesti ja pitäjittäin alkoi syntyä paikallisia karjalaseuroja.

Vuoksenrantalaiset kokoontuivat vastaavasti samoihin aikoihin sijoituspitäjiinsä yhteisiin juhliin. Niiden järjestelyistä vastasivat vuorollaan tuoreet karjalaseurat. Antrean pitäjäseura perustettiin muutaman vuoden viiveellä 1953 ja Vuoksenrannan pitäjäseura 1971, jolloin suunnitteilla oli Karjalaan jääneen kotikunnan historia.

Kaiken aikaa oli vireillä ollut säätiohanke, mutta sen tehtävä ja tarkoitus oli toinen.

Siirtolaisten sijoittuminen

Sotien seurauksena 407 000 karjalaista menetti kotinsa. Siirtolaiset sijoitettiin ainutlaatuisella suunnitelmalla jäljelle jääneeseen Suomeen.

Kartta Karjalan Liiton Juuret Karjalassa -kansiosta (1999).

Siirtymävaihe

Siirtoväen mukana siirtyi myös yhteistä omaisuutta ja jo evakkouden vuosista lähtien sille etsittiin säilyttävää muotoa.

Siirtoseurakunnat laskivat kirkkohallituksen kehotuksesta varojaan ja inventoivat arkistojaan vielä vuoden 1949 lopulla, sillä sen viimeisenä päivänä siirtoseurakunnat lakkasivat olemasta. Ne saivat osoittaa varojaan haluamiinsa kohteisiin ja usein arvoesineistöä sijoitettiin niihin seurakuntiin mihin kunkin seudun karjalaisväestö oli siirretty. Jumalanpalveluselämään liittyvää Antrean kirkollista esineistöä siirtyi kirkkohallituksen kautta Riihimäen seurakunnan haltuun ja käyttöön. Muu seurakuntien varallisuus siirrettiin realisoinnin ja pesänselvitysten jälkeen kirkon keskusrahastolle. Se puolestaan ohjasi varoja siirtoväen hengelliseen työhön ja henkiseen huoltoon.

Antrean kirkollista esineistöä on Riihimäen seurakunnan hallussa.

- Kuva: Pertti Ruponen.

Vuoksenrannan kirkollinen esineistö siirtyi Joutsan seurakunnalle. Luterilaisen kirkon kellot löytyivät vuonna 2018 Pietarista, missä ne ovat ortodoksiseurakunnan käytössä.

Vuoksenlaakson metodistiseurakuntaa ei ole missään vaiheessa lakkautettu, vaan se jatkaa toimintaansa edelleen Asikkalassa Vesivehmaalla, missä sillä on oma kirkko.

Sodan melskeessä kadonnutta kirkonkelloa palauttavat paikoilleen seppämestari Eemil Sihvo, kirkkoherra Arvi Pulli ja suntio Pekka Munukka.

- Kuva: Vuoksenranta-kirja.

Siirtokuntia varten eduskunta laati erillistä lainsäädäntöä. Sisäasiainministeriö määrätti, miten kunnallisten viranomaisten valtuuksia tuli käyttää ja nimesi erityiset hoitokunnat. Ne muodostettiin yleensä entisistä kunnallislautakunnista. Sodan jatkuessa sotilashallinto otti valitakseen kunnanesikunnat, kunnes palattiin siviilihallintoon.

Vielä keväällä 1944 vallinnut toivo sammui 19. syyskuuta solmittuun Moskovan välirauhasopimukseen. Silloin katsottiin luovutettujen kuntien lakanneen olevan olemasta. Kuntien hoitokuntien tuli senkin jälkeen selvittää taloudelliset kysymykset. Niiden lisäksi hoitokunnilla säilyi pitkään opastustehtäviä siirtoväen korvauskäsittelyjä hoidettaessa ja ne huolehtivat karjalaisesta äänestä maanlunastus- ja asukkaaksiottolautakunnissa. Hoitokunnat lakkautettiin vuoden 1948 lopulla, mutta karjalaiset ottivat nopeasti paikkansa uusien kuntien ja kotiseurakuntien hallinnossa.

Hoitokunnilta jäi vielä joitakin varoja, jotka olivat siirtymässä valtiolle. Se puolestaan sitten avustaisi siirtoväkeä. Vaan avustusrahastoon ei niin vain kertynyt pääomaa, sillä kuntien hoitorahastot alkoivat kehittää muita keinoja, jotta jääneet varat voitaisiin tarkemmin kohdistaa kunkin kunnan evakkojen avustamiseen. Näistä syistä alettiin perustaa ensimmäisiä karjalaisia pitäjäsäätiöitä.

Karjalaiset pitäjäsäätiöt

Ensimmäiset karjalaiset pitäjäsäätiöt perustettiin jo vuonna 1945 ja viimeiset vuonna 1948. Vuoksen Säätiö oli näiden jälkimmäisten joukossa.

Karjalaisten säätiöiden perustamisen pohjakassana saattoivat olla hyvinkin kyseisen kunnan hoitokunnalta jääneet varat, sikäli kuin niitä oli, mutta suuri merkitys oli osuuskaupoilla ja -kassoilla sekä niin sanotulla kolmannella sektorilla, yhdistyksillä ja osuuskunnilla. Joka pitäjän osalta ei käynyt samalla tavalla, mutta hyvin samansuuntaisesti. Siihen ei ehtinyt väliin edes huhtikuussa 1940 perustettu Karjalan Liitto, joka suunnitteli kokoavansa kaikkien Karjalassa toimineiden rahastojen, järjestöjen ja yhteisöjen varallisuudet yhteiseen Karjalan Säätiöön. Esityksen Karjalan Säätiön perustamisesta teki antrealainen agronomi Lauri Pullinen, Pullilan kylästä Pajamäen tilalta ministeri Erkki Pullisen toiseksi vanhin poika. Hänet valittiin keväällä 1941 perustetun säätiön ensimmäiseksi asiamieheksi. Hän ei ollut ainoa antrealainen Karjalan Säätiössä, sillä vuodesta 1947 lähtien asiamiehenä toimi vuosia kansanedustaja, ministeri Toivo Ikonen.

Karjalan Säätiö toimii edelleen ja jakaa vuosittain apurahoja. Kun liitto ei saanut menetettyjen kuntien varoja koottua omaan säätiönsä, se alkoi johdonmukaisesti johtaa pitäjäsäätiöitä jäsenyyteensä.

Sodan jälkeen perustettiin yli 30 karjalaista pitäjäsäätiötä ja nykyisin niitä on 23 liiton jäsenenä.

Vuoksen Säätiön perustaminen

Toukokuun 15. päivänä 1947 Riihimäen seurakuntakotiin oli kutsuttu koolle antrealaisten järjestöjen ja seurojen johtavia henkilöitä. Tilaisuuden promoottorina toimi mitä ilmeisimmin kansanedustaja Toivo Ikonen, joka juuri oli valittu Karjalan Säätiön asiamieheksi. Siinäähän asia oli käynyt jo tutuksi. Ikonen valittiin puheenjohtajaksi 25-henkiselle kokoukselle ja pöytäkirjaa laati Vuoksen varrella sijainneen Saviniemen kartanon omistajiin kuulunut Ilmari Kuisma. Ensimmäiseksi kokouksessa valittiin toimikunta, jonka jäsenistö koottiin kunnan ja seurakunnan johtotehtävissä ja hallinnossa vaikuttaneista henkilöistä: maanviljelijät Juho Haukka, Matti Lappeteläinen, Emil Viskari, osuuskassan hoitaja Tahvo Hatakka, Anni Sintonen ja itseoikeutettuna kokoonkutsujana Toivo Ikonen. Antrean Säätiön perustamisesta puhuttiin ja samalla päätettiin pitää Antrea-juhlat 3. elokuuta. Säätiölle oli jo säännöt kirjoitettu, mutta ne vaativat vielä korjaamista.

Paperi on ollut tiukalla. Pöytäkirja oli kirjoitettu Ikonen tuomalle Karjalan Säätiön tilinpäätöspaperin nurjalle puolelle. Siitä käykin ilmi, että kyseisen säätiön varat koostuivat paljolti holdingeista, obligaatioista ja osakkeista. Lukuisat Kannaksen suojeluskunnat olivat lahjoittaneet varansa kuntansa nimikkosäätiölle. Syytä olikin osoittaa ne johonkin kohteeseen, sillä suojeluskunnat piti lopettaa heti sodan jälkeen 1944. Antrean suojeluskunta oli lahjoittanut Karjalan Säätiölle 185 440 markkaa. (vuoden 2019 rahassa 11 000 euroa).

Syyskuussa Antrean kirkkoherranvirastossa, mitä ilmeisimmin Riihimäellä pidetyssä kokouksessa toimikuntaa oli vahvistettu Martti Taurulla. Mitä varoja oli koottu ja saatu, ei käy ilmi, mutta Antrean Marttayhdistykselle annettiin 4000 markkaa ja muut rahat jätettiin Antrean Säätiön pohjakassaksi. Sitä kartuttivat Antrean kunta ja seurakunta yhteensä 20 000 markalla. Nyt Juho Haukka, Juho Kurki ja Toivo Ikonen kolmen miehen toimikuntana ryhtyivät sorvaamaan säätiölle sääntöjä.

Tässä vaiheessa ensimmäisen kerran säätiön nimenä mainitaan Vuoksi Säätiö. Pitäjäsäätiöt joutuivat etsimään vaihtoehtoja, sillä menetetyn Karjalan kunnan nimiä ne eivät saaneet käyttää. Määräys oli tullut sisäasiainministeriöltä. Maassa toimi valvontakomissio.

1
Pöytäkirja kirjoitettiin toukok.
15 p:nä 1947 Riihimäellä seurakunta-
kodissa kokoukseen, joka oli kut-
tanut koolle Antrealaisten jär-
jestöjen ja Seurajen toimihenkilöiden
edustajia varten, jonne
muutkin olivat kutsutajien läsnä
ollessa, jossa kokouksen asiat
alasti Ransan ed. J. J. Kanan, joka
valittiin kokouksen puheenjoht.
ja pöytäkirjaksi laati allekirj.
J. Kanan; osanottajia kokouk-
sessa oli noin 25 edustajaa.

1. §.

Keskusteltiin Antreassa olevien järjestöjen varojen
käytöstä muodostettavan säätiön perustamisesta,
joka varten valittiin toimikunta asiain eteenpäin viemistä
varten johon valittiin, kokouksittajana J. J. Kanan,
Hemel Viiskari, Rob. Kuusela, Anni Tontonen, Juhon Laita,
Matti Lappi ja Tahvo Hatakka.

2. §.

Kokous päätti pitää Antrean päivän juhla-
päivänä lokk. 3 päivänä 1947, johon juhlaon toi-
mikutona toimivat samat kuin edellisessä
pykälässä päätettiin sen lisäksi
Välho Koski ja Juhon Kurki tulivat lisäksi

Kokouksen pöytä-
kirjaksi,
J. Kanan.

Säätiön perustava kokous pidettiin 25.1.1948 Hämeenlinnassa. Perustamassa olivat Juho Kurki, Väinö Sokka, Toivo Ikonen, Nikolai Thesleff, Antti Pullinen, Juho Paajanen, Emil Viskari, Juho Kekki, Antti Talikka, Ilmari Kuisma, Emil Suikkari, Tahvo Hatakka, Matti Lappeteläinen, Antti Suni, Martti Tauru, Juho Haukka, H. Linna, Agnes Thesleff ja Hilja Tauru.

He olivat mitä ilmeisimmin eri yhdistysten ja järjestöjen edustajia. Järjestöille ja yhtymille annettiin maaliskuun loppuun asti aikaa selvittää millä rahamäärällä ne aikovat säätiöön liittyä.

Nyt säätiön nimi tarkentui Vuoksen Säätiöksi.

Kesäkuun 22. päivänä pidetyssä kokouksessa oli huomioon otettu myös Vuoksenranta. Tässä kokouksessa säätiölle valittiin valtuuskunta:

	varamies
Juho Paajanen	Antti Paajanen
Juho Kekki	Risto Kekki
Juho Henttonen	Toivo Henttonen
Mikko Kekki	Juho Partanen
Toivo Ikonen	Heikki Lankinen
- kokoonkutsuja	
Martti Tauru	Juho Pöhö
Agnes Thesleff	Hilja Tauru
Antti Jaatinen	Ilmari Ikonen
Matti Lappeteläinen	Adolf Huttunen
Matti Kuisma	Ilmari Kuisma
Kaija Viskari	Arvi Pulli
Antti Suikkari	Väinö Sokka

On nähtävissä, että kyseiset henkilöt on valittu pitäjän eri kylistä. Useimmat heistä halusivat samalla sitoutua säätiöön omalla lahjoituksellaan.

Tyyne ja Heikki Lankinen sekä Hilja ja Martti Tauru maksoivat 2000 markkaa. Tuhannella markalla (1000 mk) osallistuivat Juho Kurki, Väinö Sokka, Juho ja Tahvo Hatakka, Tyyne ja Antti Jaatinen, Liisa ja Onni Tuomola, Toivo Ikonen, Emil Viskari, Juho Haukka, Antti Paajanen, Adolf Huttunen, Juho Kekki, Matti Kuisma, Ilmari Ikonen, Mikko Kekki, Juho Henttonen ja Erkki Karjalainen. Matti Lappeteläinen maksoi 200 markkaa. – Mitä 1000 markkaa sitten merkitsi? Vuoden 2019 rahassa noin 44 euroa. Eri asia on mitä tuolloin olisi tuhannella markalla saanut ja noina vuosina joka markka oli siirtolaisille tarpeen. Puoli kiloa kahvia maksoi 350 markkaa, puoli litraa pöytäviinaa 300 markkaa ja puoli kiloa voita 163 markkaa. Inflaatio oli kova, lähes 35 prosenttia.

Noista summista ei paljoa kertynyt, mutta Kavantsaaren Osuuskauppa lahjoitti 50 000 markkaa ja Antrean Sähkö Oy tuli osalliseksi 600 000 markalla.

Vielä samana vuonna joulukuussa säätiön pääomaa kartutettiin seuraavasti: Antrean Osuuskauppa 800 000, Kavantsaaren Osuuskauppa ja Kuparsaaren

Pöytäkirja kirjoitettu Säätiön perustavassa kokouksessa 25 p:nä Tammi-
kuun 1948 ravinto- ja kassan läänneiden
nassa saajuuksien olivat seuraavat
henkilöt: Juhon Kurki, Väinö Sotkka
Toivo Ilkonen, Ch. Teslef, Antti Pullinen
Juhon Taajanen, Emil Niskari, Juhon Kikka
Antti Talikka, Simari Kuusma, Emil Saari
Kari Juhon Hatakka, Matti Rappelainen
Antti Sani, Martti Tauru, Juhon Hatakka
H. Simola Ch. Teslef ja Hilja Tauru
Kokouksen avasi kirkon p. Juhon Hauk-
ka, käsiteltiin ja päätettiin seuraavat
asiat;

1. §

Kokouksen puheenjohtaja ja valittiin maanvilj. Juhon Kurki ja pöytäkirjan kirjoittajaksi maanvilj. Väinö Sotkka.

2. §

Päätettiin perustaa säätiö nimeltä "Uroksen Säätiö".

3. §

Säätiön säämät hyväksyttiin aikaisemmin valitun Toimikunnan ehdotuksissa muodossa muuten, jätin 195 tehtiin seuraava muutos; Säätiön valtuutuksen ja hallituksen jäsenet ovat oikeutetut saamaan säätiön asioissa Toimistaan sen

nuorisoseura yhteensä noin 250 000 markkaa. Osuustoiminta on aina ollut vahvaa Karjalassa. Kauppojen ohella Antreassa oli toiminut kaksikin osuuskassaa: Antrean Osuuskassan ja Antrean Eteläisen Osuuskassan varat siirrettiin Riihimäelle perustettavaan osuuskassaan. Eteläinen osuuskassa oli ollut tarjolla Janakkalaan, missä oli runsaasti antrealaista väkeä, mutta paikallisen pankin seinät olivat liian liki toisiaan, joten se ei mahtunut Janakkalaan. Joka tapauksessa Koljolan maidonmyyntiosuuskunta lahjoitti 25 200 markkaa.

Hoitokunnan hallinnassa oli entuudestaan Antrean kunnan hoidossa olleita lahjoitusrahastoja 250 816 markkaa. Ne oli luovutettu sisäasiainministeriölle. Mistä nämä rahat koostuivat?

Säädökirjassa kerrotaan siitä.

Aleksanteri II rahasto	26 783,50 markkaa
Sven Ahtiaisen rahasto	2 564,50 markkaa
Selim Vilenin rahasto	4 797,00 markkaa
J. E. Putkosen rahasto	321,00 markkaa
Maria Vendelinin rahasto	382,00 markkaa
K. R. Malmströmin rahasto	1 070,00 markkaa
Sairashuone	45 583,00 markkaa
Tuberkuloosirahasto	8 587,50 markkaa
Puutarharahasto	19 200,00 markkaa
Maa- ja kotitaloutta varten stipendirahasto	48 501,00 markkaa
Edith ja B. Wegeliuksen rahasto	25 732,50 markkaa
Jenny Thesleffin rahasto	53 097,00 markkaa
Näiden rahastojen korkotulo 1948	14 197,00 markkaa

Kun lisäksi Antrean manttaalikunnan lainajyvästön varoja oli noin 100 000 markkaa, alkoi kassa näyttää jo merkittävältä. Silti joku summa puuttuu, sillä nostettavana oli 367 136,50 markkaa. Näitä rahoja säätiö ei ilman muuta saanut, vaan sisäasiainministeriöltä oli saatava lupa niiden siirtämiseksi säätiölle. Se saatiin.

Syyskuun 28. päivänä Vuoksenrannan hoitokunta ilmoitti kirjeellä liittyvänsä Vuoksen Säätiöön ja luovuttavansa sille kunnan ja manttaalikunnan ylijäämävarat, yhteensä 183 406,00 markkaa. Lisäksi Vuoksenrannan panokseksi on laskettava ennen kunnan eroamista Antreasta osuustoiminnallisiin yrityksiin ja vastaaviin jakamattomiin rahastoihin kertynyt osuus.

Helmikuun 24. päivänä 1949 kansanedustaja Toivo Ikosen jättämässä säätiön perustamishakemuksessa olivat myös ensimmäiset säännöt. Ne noudattivat Karjalan Liiton mallisääntöjä. Vuoksen Säätiön ensimmäisten, samoin kuin

käytössä olevien viimeisten sääntöjen mukaan säätiön tulee tukea entisen Antrean ja Vuoksenrannan kunnan asukkaiden ja heidän jälkeläistensä henkisiä, sosiaalisia ja taloudellisia pyrintöjä. Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö jakaa avustuksia ja apurahoja.

Periaate on läpi vuosikymmenten ollut sama. Hallinnollisesti suurimmat muutokset ovat olleet varajäsenistä luopuminen 1960-luvun alussa ja painotuksen siirtyminen päätöstanteossa yhä enemmän hallintoneuvostolta hallitukselle.

Säätiön hallinto ja toiminta rakentuu

Vuoksen Säätiön ensimmäisen hallintoneuvoston jäseniksi valittiin:

Juho Kekki, Hämeenlinna

Juho Kurki, Tervakoski, Paisto

Juho Henttonen, Leppäkoski

Juho Paajanen, Ryttylä

Matti Lappeteläinen, Vanaja

Tahvo Hatakka, Riihimäki

Toivo Ikonen, Hausjärvi

Emil Viskari, Heinoo (Vammala, Sastamala)

Kaija Viskari, Hartola.

Varajäsenet: Mikko Kekki, Loppi, Agnes Thesleff, Janakkala, Väinö Sokka, Janakkala, Antti Paajanen, Riihimäki, Martti Tauru, Vanaja, Ilmari Ikonen, Hausjärvi, Antti Jaatinen, Loppi, Jussi Olkinuora, Hausjärvi, Arvi Pulli, Joutsa.

Säätiön ensimmäinen hallitus:

Antrean kunnan hoitokunnan puheenjohtaja Juho Haukka Janakkalasta

(varamies maanviljelijä Antti Jaatinen Lopelta),

kirkkoherra Arvi Pulli Joutsasta (maanviljelijä Toivo Heikkinen Hartolasta),

maatalousteknikko Eino Lottanen Vanajasta (rouva Hilja Tauru Vanajasta),

maanviljelijä Antti Jaakonsaari Oitista (maanviljelijä Kauko Roth Hausjärveltä)

maanviljelijä Jussi Olkinuora Hausjärveltä (maatalousteknikko Viljo Kekki Launonen, Toiva).

Säätiön hallinolla oli suora yhteys Karjalan Liittoon, sillä Toivo Ikonen toimi liiton toiminnanjohtajana vuosina 1952-1958.

Säätiön peruspääomaksi oli merkitty 500 000 markkaa.

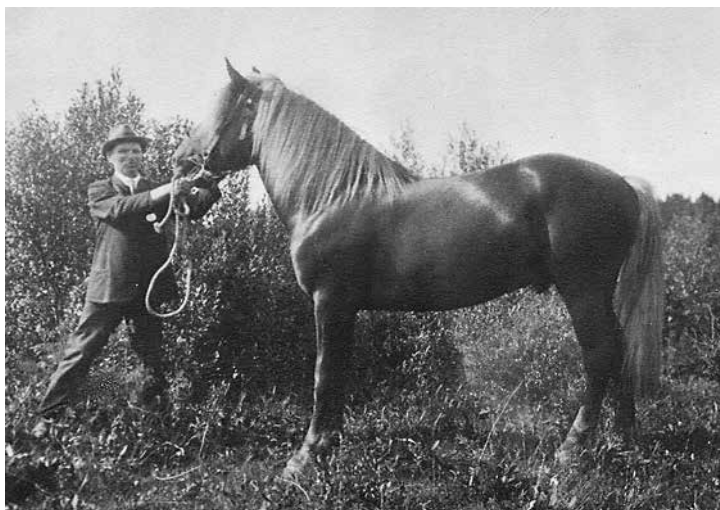
Saatiin lisää lahjoituksia

Sodan jälkeen Karjalasta siirtynyttä omaisuutta oli edelleen omistajaa vailla, ja niinpä maaliskuussa 1952 Kavantsaaren Osuuskauppa r.l. osoitti jäljelle jääneet varansa Vuoksen Säätiölle. Niitä oli eri pankeissa ja arvopapereissa yhteensä 2 065 440 markkaa (66 800 euroa 2019) – ei ihan vähäinen summa. Se oli kohdistettu osuuskauppaliikkeen alaan kuuluvien harrastusten edistämiseksi. Toivo Karjalan takaisin saamisesta eli vielä vahvasti, sillä ehtojen mukaan lahjoituspääoma kuului palauttaa takaisin osuuskaupalle mikäli se uudestaan perustettaisiin.

Antrean osuuskassojen peruina Riihimäen Seudun Osuuskassa lahjoitti 80 000 markkaa Antrean historian painamiseen.

Hauskana kuriositeettina mainittakoon jouluna 1954 Amerikasta tullut lämmin tervehdys. Sinnehän oli muuttanut paljon karjalaisia. Leveämmän leivän perään, mutta sodan jälkeen myös eri syistä. Sikäläisten karjalaisten joulujuhlassa korttiin oli kirjoittanut noin 50 osanottajaa nimensä ja mukana oli seurannut kaksi dollaria.

Antrean Hevosystävien seura lahjoitti jääneet varansa erinäisin ehdoin säätiölle, mikä sai hallintoneuvoston miettimään miten muutkin vanhan kotipitäjän lopetettujen seurojen varat saataisiin koottua omaan säätiöön. Joitain varoja oli jo menetetty, kai tiedon puutteen takia.

Hevoskasvatus ja -kilpailut olivat karjalaismiehille tärkeitä. Hevosella oli myös huomattava merkitys maatalon töissä. Tämä siitosori Tahdin-Kaiku (s.1916) sai kekinnimeläisen Tuomas Linnan kasvattamana II palkinnon Viipurissa helmikuussa 1920. Valta-kunnallisesessa näyttelyssä se esiteltiin presidentti Kyösti Kalliolle. Siltä jäi 42 jälkeläistä.

- Kuva: A-L Linnan arkisto.

1960-luvulla vireillä ollut Etelä-Hämeen Maatalouskouluhanke raukesi, jolloin siihen sijoitetut varat palautettiin lahjoittajille. Niistä varoista Ylä-Vuoksen Maamieskoulu Oy lahjoitti 1965 säätiölle 26 250 markkaa, mikä vuoden 2019 rahassa olisi merkinnyt 48 340 euroa.

Vuosikymmenen lopulla säätiö sai vastaanottaa Riihimäen Kiskoon sulautuneen urheiluseura Antrean Esan jäljellä olevat varat, lisäksi Antrean sankari-

hautarahaston sekä Maalaisliiton Antrean kunnallisjärjestön jäljellä olevat rahat. Tänne päätyivät myös Savilahden maidonmyyntiosuuskunnan talletukset ja Kuparsaaren Nuorisoseuran sekä kalastusyhdistyksen lahjoitukset. Summat eivät olleet mainittavia, mutta säätiö oli hyvä osoite, johon isännättömät varat voitiin siirtää.

Vielä toukokuussa 1972 hallituksen puheenjohtaja Eino Lottanen vastaanotti Kaskiselän Hevosystävien Seuralta 650 markkaa samalla kun seura lahjoitti Riihimäen kaupunginmuseon yhteydessä toimivalle Antrea-museolle arvokkaat kiertopalkintonsa.

Sijoituksissa turvattiin suomalaisiin osakkeisiin

Vuoksen Säätiön talous on alusta lähtien saamiensa varojen turvin ollut vakaalla pohjalla, mutta pelkkää kasvua se ei silti ole merkinnyt. Ensimmäisinä vuosina taloutta avittivat obligaatioista, osuuksista, osingoista ja koroista kertyneet tulot. Olevilla varoilla otettiin valtion obligaatiolainaa, ostettiin osuustodisteita ja osakkeita, mutta nopeasti obligaatioiden ja holdingien arvot putosivat. Avuksi tuli indeksiehto obligaatiolainoihin, joten niitä uskallettiin taas ottaa.

1950-luvun puolivälissä metsäyhtiöiden ja Kansallis-Osake-Pankin osakkeet olivat kovaa valuuttaa.

1960-luvulla säätiön varoissa tapahtui jonkin verran vähennystä. Ylä-Vuoksen Maamieskoulun lahjoitus korjasi kuitenkin tilannetta ja näin saadut varat sijoitettiin hyvätuottoisiin valtion vero-obligaatioihin ja alle pörssikurssin ostettuihin osakkeisiin.

Ylä-Vuoksen maamieskoulu toimi Antreassa Ikävalkolan kylässä vuodesta 1923 lähtien. Sen mainitaan olleen Karjalan huomattavin maamieskoulu. - Kuva: Maamieskoulun historiikin kannesta.

Talouden ja sijoitusten hoito oli pitkälti asiamiehen tehtävä hallituksen ohjauksessa.

Kun säätiön peruspääomaksi oli laskettu 350 816 markkaa, olivat käytövarat kymmenen vuoden kuluttua kasvaneet summaan 5 619 460 markkaa (137 600 euroa 2019).

Vuonna 1963 tuli rahanuudistus. Sitä oli tehty muuallakin Euroopassa, sillä rahan arvo hankittuihin tuotteisiin nähden oli pudonnut jopa kolmasosaan siitä mitä se oli ollut edellisen vuosikymmenen alussa. Sadasta markasta tuli markka ja pennit otettiin käyttöön. Riihimäen Seudun Osuuskassassa olivat pääasiassa säätiön pankkitilit. Pankin tallelokeroon eivät mahtuneet kuin arvopaperit, mutta muut säätiön paperit saivat suojan pankin holvissa. Asiamies hoiti siis sijoituksia hallituksen ohjeiden mukaan. Ne olivat, että säätiön varat on sijoitettava varmoihin ja tuottaviin arvopapereihin. Käteisvarat olivat tavallisella talletustilillä 4,5 prosentin korolla. Kannattavampaa oli sijoittaa Keskon liikkeelle laskemaan debentuurilainaan, jonka korko oli huomattavasti korkeampi, mutta riskiä otettiin silti harkitussa määrin. Vuonna 1968 säätiön varallisuutta kohensivat saadut Rauma-Repolan ilmaisosakkeet. Sijoituksissa luotettiin nimenomaan suomalaisiin yhtiöihin ja niiden osakeanteihin.

Tämä kuva on Vuoksen Säätiön hallinnosta otettu ilmeisesti vuonna 1965 tai 1966. Istumassa vasemmalla Matti Lappeteläinen, Väinö Sokka ja Tauno Talja. Vasemmalla seisoo Juho Kurki.

Istumassa oikealla edessä Juho Kekki, Juho Henttonen, Martti Tauru ja Antti Jaatinen.

Takana seisomassa vasemmalta Eino Henttonen, Eino Lottanen, Mikko Kekki, Ilmari Pulli, Emil Viskari, Antti Jaakonsaari, Ilmari Ikonen, Lauri Linna ja Toivo Ikonen.

- Kuvat: Säätiön arkisto.

Riihimäellä otettuun Antrea-juhlan yleisökuvaan on mahtunut vain osa juhla-väestä. Liki jokaisella osallistujalla on hattu päässä. Vielä tuolloin naiset eivät liikkuneet ilman, että pää olisi peitetty. Tämä koski erityisesti kirkossa käyntiä ja Antrea-juhlia säännöllisesti edelsi jumalanpalvelukseen osallistuminen.

Säätiö alkaa toteuttaa tarkoitustaan

Vuoksen Säätiön ensimmäisiä tehtäviä oli vastata lakkautettujen seurakuntien lopettamisjuhlilta heti tammikuussa 1950 Hausjärvellä, Lopella ja Vanajassa.

Nopeasti ryhdyttiin kokoamaan aineistoa, jotta saataisiin oma pitäjänhistoria julkaistuksi. Fil. tri Seppo Simonen ryhtyi suurtyöhön ja Antrean ja Vuoksenrannan yhteinen Antrea-kirja valmistui 1951.

Henkistä yhteyttä ja huoltoa hajalleen joutuneelle evakkoväelle merkitsi pitäjäjuhljen järjestäminen kesäisin. Antrealaisten osalta ne vakiintuivat Riihimäelle, jonne oli helppo saapua, siellä oli sopiva paikka kesäteatterin katsomoa ja yleisörinteitä käyttäen, ja olihan säätiön kotipaikka Riihimäki. Hyvin pian säätiö otti juhlia järjestäessään kumppaneiksi paikalliset karjalaseurat. Eivätkä juhlat muuten olisi onnistuneetkaan, sillä niihin vielä 1960-1970-luvuilla saapui toista tuhatta henkeä. Talvijuhlat saivat nimen Antrea-päivä ja niiden yhteyteen järjestettiin muun muassa nuorille henkisiä kilpailuja, laulua, lausuntaa. Näihin tilaisuuksiin ei kerätty pääsymaksuja, vaan säätiö kustansi ne.

Vuoksenrantalaiset kokoontuivat vuosittain yhteiseen kirkkopyhään ja kesäjuhlille, vuorovuosin asutuspitäjissään Itä-Hämeessä. Juhlille osallistujia saattoi olla 500-600, ja aivan alkuvuosina enemmänkin. Pitäjäseura otti vuonna 1971 tapahtuneen perustamisensa jälkeen vetovastuun juhlien järjestämisestä samalla tavoin yhdessä paikallisten karjalaseurojen kanssa.

Säätiö julisti vuonna 1957 kirjoituskilpailun, jossa haettiin omakohtaisia

muistelmia Antreasta ja Vuoksenrannasta sekä evakkoajalta. Nuoria haluttiin kirjoittamaan vanhempien kertomuksia tai käyttäen heidän kanssaan tekemiään haastatteluja. Kilpailuja oli kaksikin ja ne tuottivat runsaan sadon. Erityismaininnan kirjoittajista saivat sittemmin tunnettu kirjailija ja pakinoitsija Jussi Olkinuora sekä Antrean murretta Anu ja Mikko -kirjassaan tunnetuksi tehnyt kirjailija Kersti Bergroth. Kertyneistä kirjoituksista koottiin kirja, joka sai nimen Hiilkoukku. Se ilmestyi joulukuksi 1960 ja sen todettiin olevan erilainen Karjala-kirja verattuna siihen asti painettuihin pitäjähistorioihin. Hiilkoukku-kirjaa lukenut Aleks Ahtiainen oli heltyynyt runoilemaan:

Muistat sie?

*Muistat sie, kui enne koton
tuvan uunii lämmitettii,
kun tulenlieskaa koivuhalon
hiilkoukul kohennettii.*

*Muistat sie, ku kammar uunii
tulta pitskoil sytytettii?*

*Jos jäi jälkee hiilii suuri,
ni ranstakal hämmennettii.*

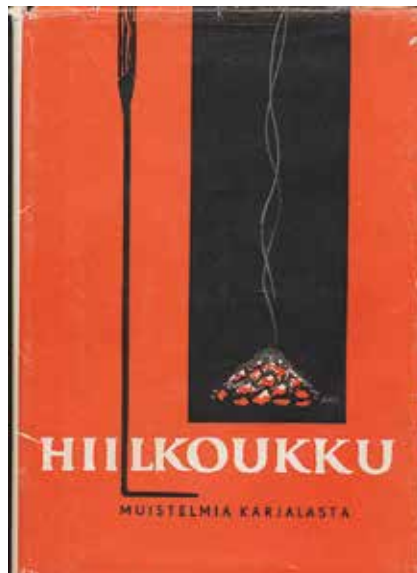
*Muistat viel, ku uuni siinty,
ol lämmin joka soppi,
kun uhvatalla uunii siirty
paistvat ja jamakkapotti.*

*Kyl ol hyvä issäin koti
ja mammai ruuat kypsii,
viel illoin aamuin lehmät ne hyrri
ja lämmintä maituu lypsiit.*

*Nuoria oltii ja terveinä tultii
luokille elämän kouluun —
vuuvet on vierineet illan kultiin,
on eletty hiilkoukku-jouluun.*

MMT Seppo Simonen teki suurtyön kootessaan Vuoksen Säätiön kustantaman Antrean ja Vuoksenrannan muistojulkaisun, joka sai nimen Antrea. Se on pätevä tietoteos tänäkin päivänä. Tähän kuvatusa kirjasta kaunis kansipaperi on jo hävinnyt. Simonen kirjoitti karjalaisia koskevia muitakin tutkimuksia ja teoksia,

Hiilkoukku-kirjaan otettiin lähes 50 muistelmaa, tarinaa ja runoa. Kanssi on Antti Miikkulaisen käsialaa.

Omat tunnukset tulivat

Nyt oli saatu talletettua entisen kotipitäjän historiaa tiukkana faktana kuin her-syvinä muistelmanakin. Seuraavaksi haluttiin saada Antrealle omat tunnukset: oma lippu ja oma pöytäviiri. Tämä oli yleinen suuntaus menetettyjen kotipi-täjien muistoa vaalivien yhdistysten kohdalla. Oikean tunnuksen löytämiseksi järjestettiin jälleen kilpailu. Siihen päätettiin pyytää ehdotuksia karjalaisilta taiteilijoilta. Selkeäksi viitteeksi oli annettu Pyhän Andreaksen vinoristi, sillä Andreas oli nimitetty Antrean suojeluspyhimykseksi sen jälkeen, kun alue oli erotettu Uudenkaupungin rauhan (1721) jälkeen Jääsken emäpitäjästä. Jääsken pyhimys oli Pyhä Pietari, Andreaksen veli. Kristinuskon leviämisen myötä syn-tyneet kirkkopitäjät lakkautettiin vuoden 1865 kunnallishallintoasetuksella ja niiden tilalle rakentuivat kunnat.

Vuonna 1962 pitäjäjuhlassa Antrean tunnuksena ollut vinoristi mustapoh-jaisella pöytälipun kuvalla oli tunnetun heraldikon Olof Erikssonin käsialaa, vaikka hän ei karjalainen ollutkaan. Hän oli suunnitellut paljon Suomen kau-punki- ja kuntavaakunoita, jopa Suomen valtion vaakunan, mikä yhä on käy-tössä.

Suunnittelulta annettiin sitten kaikille. Kesän 1963 Antrea-juhlassa esille laitettiin seitsemältä henkilöltä tulleet ehdotukset, joita oli 18, ja yleisö sai ää-nestää. Useimmissa tunnusehdotuksissa Andreaksen risti oli keskeinen, mut-

Olof Erikssonin suunnitteleman Antrea-viirin tunnus on koko viirin täyt-tämä apostoli Andreaksen vinoristi. Marttyyrikuoleman kärsinyt Andreas naulittiin vinoristille, koska hän itse ei katsonut voivansa tulla naulituksi samanlaiselle ristille kuin Kristus. Luterilaisesta pitäjästä lähteneet antrealaiset eivät hyväksyneet näin yksikuvaista viiriä ja heille vierasta tunnusta. Vinoristi liitettiin ortodoksisuuteen. Ennen kaikkea kysyttiin, missä on Vuoksi, sillä sen vaikutus oli voimakas kaikkien Antreassa asuneiden mielissä.

ta yhtä usein esillä oli Vuoksen virran tyyliteltyjä muotoja. Yleisöäänestys ja säätiön hallintoneuvosto pitivät kuitenkin Vuoksen karttaa esittävää ehdotusta parhaana. Asiaa hierottiin vielä. Viimein tunnukseksi saatiin 1966 kuvanveistäjä Armas Hutrén suunnittelemat lippu ja pöytästandaari, joiden pohjalta hän laati myös pitäjän perinnevaakunan. Suurelle yleisölle viirejä levitettiin paljon myymällä pankkien kautta. Lipussa ja viirissä ovat molemmat: vinoristi ja Vuoksi, Karjalan värit pohjana.

Kun viirikilpailu käynnistettiin, oli nähty jo Olof Erikssonin suunnittelema viiri, jota monissa kilpailutöissä käytettiin mallina tai ainakin osana omaa työtä. Jotkut ehdotukset olivat maalaus- ja kuvataiteen ammattilaisten tekemiä, jotkut taas pelkästään innokkaiden harrastajien töitä. Ehdotuksiin tuli liittää myös selostus. Heraldisia ohjeita ei oltu annettu. -- Tässä muutama esimerkki.

Kuvanveistäjä Armas Hutrin suunnittelema viiristä tuli lopullisesti Antrean tunnus. Sen pohjalta Hutri suunnitteli myös pitäjän perinnevaakunan. Andreaksen vinoristin lisäksi viiriä kuvittaa hopeinen Vuoksi. Pohjakentät toistavat Karjalan värejä, punaista ja mustaa. Viiri ei suinkaan saanut yksinomaista hyväksyntää, vaan vinoristi ja aihe maailma väreineen (miksi ei Vuoksi ollut sininen?) aiheutti keskustelua ja lehtijuttujakin.

Antrea-kilpeä ihailevat Hellin Tauru, Eino Lottanen, Helka Koljonen ja Esko Kekki.

Professori, kuvanveistäjä Armas Hutri luomassaan taiteilijakodissa Pyynpivossa Perniössä. Seinällä komeilee Antrean vaakuna. - Kuva: RH.

Vuoksenranta-seura järjesti pitäjävaakunasta 1972 kutsukilpailun, jonka voitti graafikko Antti Miikkulainen.

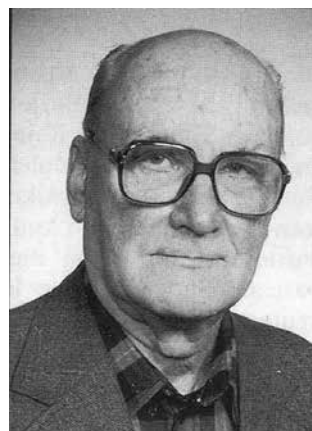

Vuoksenrannan vaakunan kilven kenttä jakautuu hopeisella sakarakoroisella muurilla alaosaan mustaan ja yläosan punaiseen kenttään. Alaosan hopeinen verkko symboloi Korpilahden verkkolöytöä ja muuri pitäjän sijaintia valtakunnan rajalla Pähkinäsaaren rauhasta (1323) Stolbovan rauhaan (1617). Yläosan punaisessa kentässä kymmenen hopeista kreikkalaisristin ja Andreaksen ristin yhdistelmäristiä kuvaavat pitäjän kymmentä koulupiiriä. – Tähän muotoon Antti Miikkulainen uudisti viirin vuonna 1985. Vuoksenrannan lipussa toistuvat samat aiheet.

Antrean perinnevaakuna on Suomen Heraldisen Seuran luettelossa numerolla 307. Armas Hutrin suunnitteleman vaakunan valmistumisajaksi on kirjattu 1983 ja se pohjaa hänen aiemmin luomaansa viiriin.

Vaakunaselitys on seuraava: Punaiseen ja hopeaan aaltokoroisesti lohkaistu kilpi, jonka alakenttä edelleen lohkaistu aaltokoroisesti hopeaan ja mustaan. Kilven vasemmassa yläkulmassa hopeinen Andreaksen risti. Kuten tiedämme, tuo hopeinen aaltokoroinen alue kuvaa Vuoksea.

Antti Miikkulainen, graafikko, mainospäällikkö.

Yhteyksiä valtiojohtoon

Hallintoa vahvistettiin vuonna 1963, jolloin hallintoneuvosto kasvatettiin 12-henkiseksi ja hallituksen jäsenluku nousi kuuteen. Ensimmäinen Antrean ja Vuoksenrannan yhteinen kaksipäiväinen pitäjäjuhla järjestettiin Riihimäelle Kerhotalolle heinäkuussa 1964. Siihen liittyi Karjalasta lähdön 20-vuotismuistoateria. Tietysti karjalanpaistia, piiraita sekä paistettua jamakkaa ja nuorta maitoa. Seuraavana vuonna säätiö järjesti talvisodan päättymisen muistojuhlan sunnuntaina 14.3. eli 25 vuoden ja 1 päivän kuluttua sodan päättymisestä.

Säätiön pitkäaikainen asiamies Toivo Ikonen halusi luopua tehtävästään ja häntä seurasi maaliskuun alusta 1966 agronomi Risto Ikonen Hausjärveltä. Antrea-juhlan käytännön hoito siirtyi kokonaan paikalliselle karjalaseuralle ja ensimmäiseksi sen otti hoitaakseen Hausjärven Karjalaiset ry., seuraavana kesänä Lopen Karjalaseura ry. Säätiön edustaja toki osallistui juhlan valmistelukokouksiin ja juhlapaikkana säilyi Riihimäki. Pitäjäjuhliin osallistujilta ei peritty pääsymaksua, mutta niihin myytiin vapaaehtoisesti ostettavaa paperista rintamerkkiä, jonka aiheena oli Antrean viiri. Siitä tosin tuli sanomista, mutta rintamerkkiä myytiin.

Säätiö otti hoitaakseen myös yhteiskunnallisia velvoitteita ryhtyessään selvittämään kuinka monet talvisodan jälkeen korvauksiin oikeutetut olivat jättä-

neet lisäkorvaushakemuksensa tekemättä. Karjalan Liitto oli kunnittain ryhtynyt laatimaan luetteloita näistä korvauksiin oikeutetuista. Vuoksen Säätiö päätti teettää vastaavat luettelot koskien kotipitäjiään ja julkaisi sen Karjala-lehdessä. Näin säätiö palveli entisiä kuntalaisiaan muistuttaen heitä oikeuksistaan.

Yhteyksiä oli myös valtion johtoon, sillä Karjalan Liitto oli saanut audienssin presidentti Urho Kekkoselta. Kansanedustajaksi noussut hallituksen puheenjohtaja Eino Lottanen tiesi kertoa käynnistä, jonka aiheena oli Karjalan kysymys, siis esitys palautuksesta. Presidentti suhtautui siihen hyvin kielteisesti. Se heijastui seuraavan kevään presidentinvaaleihin, mutta säätiön hallinto ilmaisi kuitenkin lujan luottamuksensa Kekkoseen. — Vaan asia ei jäänyt tähän. Vielä seuraavalla vuosikymmenellä Kekkonen lähetti kirjeen hallintoneuvoston puheenjohtaja Juho Kurjelle vastauksena ”eräiden antrealaisten” vaatimukseen Karjalan palautuksesta. Siinä presidentti vakuutti, että hän oli tehnyt ja tekee parhaansa ko. asiassa.

Mielenkiintoista on se, että 1960-luvulla säätiön vuosikokouksiin lehdistöä oli kutsuttu mukaan. Näin saatiin tietysti toiminnasta tietoa leviämään, mutta sen on täytynyt rajoittaa käytyjä asioita ja keskusteluja. Näkyvyyttä saatiin myös Karjala-lehdessä, mikä alkoi julkaista pitäjälitettä. Vuoksen Säätiö oli heti valmis yhteistyöhön. Antrea-Vuoksenranta-liitteestä tuli lehdessä 20-sivui-

Vuodesta 1969 lähtien Karjalan Liiton uusien sääntöjen mukaan sen kokouksiin sai säätiö lähettää yhden edustajan. Vuoksen Säätiö nimesi siihen hallituksen puheenjohtajan.

Säätiön hallintoneuvoston puheenjohtaja Juho Kurki sai kirjeen presidentti Urho Kekkoselta.

- Kuva: Säätiön arkisto.

Aktiivisia hankkeita

Hallintoneuvoston jäsen Lauri Linna viritti ajatuksen siirtoväen osaston perustamisesta Riihimäen museon yhteyteen. Museonjohtaja Olavi Penttilä kehotti asiassa kääntymään kaupungin puoleen ja näin tehtiin. Siirtoväen museolle varattiin Riihimäen kaupunginmuseosta iso huone. Sitä varten Eteläisen kansakoulun kellarissa sijainnut museo toivoi saavansa maa-, metsä- ja kotitalouden koneita, työkaluja, vaatteita, yhdistysten ja yksityisten arkistoja, valokuvia, kirjoja, kortteja jne. Käytännön keräystyöhön Viipurilainen osakunta lupasi antaa apuaan. Lahjoituksia alkoi tulla, mutta keräyksiä vauhditettiin vielä kierto-kirjeillä ja hallituksen jäsenten tuli toimia kotikunnissaan keräyspäällikköinä. Pian museo-osaston nimi vakiintui Antrea-museoksi ja se sai erityismaininnan kaupunginmuseon ohjesäännössä. Jo 1960-luvun lopulla kaupunginmuseo siirtyi nykyisiin tiloihin ratainsinöörin taloon.

Vuoksenrantalaiset ovat koonneet museoesineistöä Koskipään kartanossa toimivaan Itä-Hämeen museoon Hartolaan. Vuotta 1973 voidaan pitää Vuoksenranta-osaston alkuna, koska siitä lähtien on entiseltä kotiseudulta tuotua aineistoa ollut jatkuvasti esillä.

Riihimäen museon johtaja Olavi Penttilä on ilahtunut museon Antrea-osaston saamasta esinetäydennyksestä. Tuohikontin lisäksi tuli muun muassa ryijy, viiri ja Antrean Esan palkintoja. Jussi Kemppi on kontin luovuttaja ja säätiötä edustaa hallituksen puheenjohtaja Eino Lottanen (vas.). Lahjoituksen vastaanottajana mukana Riihimäen hallinnossa vahvasti vaikuttanut Valdemar Bühler.

- Kuva edellisestä säätiön historiikista Vuoksen Perintö.

Vuonna 1970 ilmeni, että menetetty Karjala oli edelleen eräänlainen tabu. Säätiö oli ulkoministeriöltä saadun luvan perusteella painattamassa Maanmittaushallituksen paino-osastossa nelivärikarttaa Antreasta 1:50 000. Kun paino pyysi painolupaa ulkoministeriöltä, se suhtautuikin kielteisesti, mutta viimein kartta saatiin.

Karjalan Liitto juhli 30-vuotista toimintaansa ja Helsingissä pidetyille Kesäjuhille säätiöiden tuli järjestää ja kustantaa historiallinen kulkue. Siihen osallistui 44 karjalaispitäjää ja kulkueessa ne pyrkivät esittämään kullekin kunnalle tyypillistä elämänmuotoa. Antrealaiset käyttivät Kersti Bergrothin omalla murteella hersyttelevää näytelmää Anu ja Mikko. Se sai suuren suosion ja Roomasta tullut kirjailija käveli vuoksenrantalaisten johtamina kulkueessa pitkän matkan antrealaiden auton vierellä. Kirjailija luovutti käsikirjoituksiaan säätiölle, joka myöhemmin lunasti taiteilija Laila Järvisen kirjailijasta maalailman muotokuvan ja lahjoitti sen Karjalan Liitolle sijoitettavaksi Karjalataloon.

Vuoksenrantalaisia haluttiin aktiivisemmin mukaan säätiön hallintoon ja toimintaan, jota tehtiin tunnetuksi muun muassa viemällä Antrea-juhlat Asikkalaan Päijät-Hämeeseen. Vuoksenrantalaiset seurat otettiin myös mukaan juhlien järjestämiseen rytmillä, että niillä olisi järjestysvuoro joka kuudes vuosi. Säätiö säilyi juhlien taloudellisena takaajana. Tuossa vaiheessa vielä säätiö vastavuoroisesti otti juhlien tuoton ja kirkossa kannettavan kolehdin ja vähitellen siirryttiin keräämään myös pääsymaksu kattamaan kuluja. Seurat saivat pitää ravintolasta kertyvän voiton. Pian kuitenkin juhlat alkoivat eriytyä pitäjien kesken; välimatkat olivat liian pitkät.

Karjalan Liiton suurhanke oli saada oma talo Helsinkiin. Karjalatalo oli jo Joensuussa, mutta pääkaupunkiin tarvittiin oma. Lokakuussa 1970 pidetyssä perustettavan yhtiön osakkeenmerkitsijöiden kokouksessa oli läsnä yksityishenkilöitä, eri yhdistysten ja 16 karjalaisen säätiön edustajaa, mutta Vuoksen Säätiö empi vielä. Myöhemmin se lunasti kymmenen tuhannen markan hintaista Karjalatalon osaketta. Ja sitten vielä yhden! Liitto oli saanut luvan järjestää valtakunnallisen keräyksen talohankkeen rahoittamiseksi ja siihen osallistuivat kaikki liiton jäsenseurat. Meni vielä vuosi ennen kuin Käpylään nousseen Karjalatalon rakentaminen alkoi toden teolla. Kiinteistö Oy Karjalaisten Heimotalo vihittiin käyttöön marraskuussa 1974.

Oli kulunut parikymmentä vuotta aikaa kirjoituskilpailusta, joten säätiö katsoi asiakseen järjestää uuden. Tällä kerralla se kohdistettiin alle 20-vuotiaille nuorille aiheella ”Mitä tiedän Karjalasta”. Aloitteen asiasta oli tehnyt vuoksenrantalainen talousneuvos Pauli Talvio, joka myös lahjoitti palkinnot.

Seuraavaksi käynnistettiin kaskukilpailu. Siihen kertyikin yli 1500 kaskua ja sutkautusta. Niistä koottiin kaskukirja, mutta se tuli painosta vasta seuraavan vuosikymmenen lopulla.

Vuonna 1976 säätiö kustansi pitkäaikaisen puheenjohtajansa, kunnallisneuvos Juho Kurjen runokirjan ”Rakastettu maa”.

Säätiön tukimuodot

Säätiö on toimintansa alusta lähtien tukenut kirjallisuutta, jonka avulla on talletettu entistä kotiseutua kuvaavaa maisemaa ja elämää. Ensimmäinen oli oma Antrean historia, jonka julkistamista juhlittiin 1951 pitäjäjuhlassa Riihimäellä. Se on edelleen merkittävä, kattava teos ja antaa luotettavan, tarkan kuvan menetetyistä Antreasta ja Vuoksenrannasta.

Jääsken kihlakunnan historia oli samaan aikaan tekeillä. Jo ensimmäistä osaa tehtäessä se oli pahoissa taloudellisissa vaikeuksissa. Anomuksesta sitä tuettiin Antrean ja Vuoksenrannan osalta pariinkin eri otteeseen.

Myöskään Veli Ikosen toimittamaa Hiilkoukku-kirjaa ei tule unohtaa. Jälkeenpäin on mietitty jopa sen näköispainoksen teettämistä, mutta toisaalta tätä loppuunmyytyä kirjaa saa hyvällä onnella edelleen netin kautta eri myyjiltä.

Vuodesta 1952 lähtien alettiin jakaa opiskelijoille stipendejä. Apurahaa hakevien alue ulottui Jääsken puolelle, sillä Antrean Sähköyhtiö oli toiminut myös Ahvolan, Kamajauholan, Oravalan, Ihalempiälän ja Eevalan kylissä. Pitkään apurahat olivat 10 000 markkaa (noin 320 euroa 2019). Kun hakemuksia alkoi tulla enemmän, tukien määrä vaihteli oppilaitosten mukaan. Aluksi huomioon otettiin oppikoulua käyvätkin. Tällöin hakemusten määrä kasvoi ripeästi. Evakot halusivat antaa lapsilleen hyvät eväät elämään. Ensimmäisinä vuosina hakemuksia tuli noin 30, sitten myönnettyjen tukien luku alkoi vakiintua 40:n molemmin puolin, vaikka hakijoita saattoi olla runsaasti enemmän. Tosin 1960-luvun suuret opiskelevat ikäluokat kasvattivat hakemusten määrää. Vuosikymmenen puolivälin jälkeen niitä tuli toista sataa. Se kävi jo talouden päälle. Olihan lisäksi huomattava myös muita tukikohteita. Aluksi apurahat myönnettiin opiskelua varten, myöhemmin perusteiksi otettiin valmistuminen. Vuosien mittaan hakukriteeritkin muuttuivat. Vuodesta 1967 lähtien apurahan saajat ovat saaneet myös kunniakirjan, johon on painettu Juho Kurjen runo ”Karjalaiselle opiskelijalle”.

Hyväksytyjä opiskeluapurahahakemuksia oli edelleen vuosittain toista sataa 1970-luvulla. Karsintaa tehtiin hylkäämällä sellaisia, joiden lähettäjiä oli jo aikaisemmin tuettu. Joka tapauksessa oppilaitosten mukaan 100-150 markan (125 euroa 2019) suuruisten apurahojen jako oli merkittävä menoerä säätiölle ja vaikutti talouteen. Sekin vaikutti, että ilmoitus apurahasta oli viidessä lehdessä.

Muista tuettavista mainittakoon Karjalan Liitto ja Eteläkarjalaisten Nuorisoseurojen liitto toistuvasti sekä alkuvuosina urheiluseura Antrean Esa. Karjalaisseurojen Etelä-Hämeen piiri on antrealaisten keskeistä asuinaluetta ja sää-

tiö tuki vakituisesti sen nuorisotyötä. Viipurilainen osakunta anoi ja sai 35 000 markan avustuksen, jotta mahdollisesti joku antrealainen tai vuoksenrantalainen opiskelija voisi saada vapaan asumispaikan Domus Academicasta Helsingissä. Osakuntaa tuettiin myöhemminkin.

Karjalan Liitto oli jo vuonna 1951 tehnyt aloitteen Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkkien pystyttämisestä, koska viime sotien jälkeen luovutetulle alueelle jääneillä omaisten haudoilla ei voinut enää käydä. Miltei jokaiseen maamme kuntaan pystytettiin tällainen muistomerkki. Säätiö lupasi tukea niiden pystyttämistä kunnissa, missä asui Antreasta ja Vuoksenrannasta lähtenyt väkeä. Tuet myönnettiin ensin Janakkalan, Riihimäen ja Hartolan hautausmaille tuleville paasille, myöhemmin myös Lopen, Hausjärven ja Vanajan kirkkomaille saaduille muistomerkeille. Janakkalan muistomerkkiin on kaiverrettu säätiön pitkäaikaisen puheenjohtajan Juho Kurjen runo:

*Karjalan mullassa kumpujen alla
raatajat uinuvat rakkahat nuo.
Pilvien pisarat kastelemalla
Jumalan kukkia kummuille luo.*

*Me oomme kaukana rakkahistamme
Aatosten polku on ainoa tie.
Tänne kun laskemme kukkasiamme
Muisto ja siunaus sinne ne vie.*

Antreassa toiminut Paloapuyhtiö joutui taloudellisiin vaikeuksiin. Se oli vaihtanut nimensä Häme-Karjala -yhtiöksi, mutta sen toiminta oli vaakalaudalla. Säätiö myönsi (1956) sille 100 000 markan avustuksen ehdolla, että se jatkaisi toimintaansa, mutta pyydettyyn 500 000:n takaukseen ei lähdetty.

Karjalaiselle kirjailijalle Unto Seppäselle oltiin pystyttämässä muistopatsasta Kouvolaan. Säätiö osallistui sen tukemiseen, mutta tarvittiin vielä kansalaiskeräys ennen kuin Seppäsen patsas valmistui.

Antrean Maamiesseura jatkoi toimintaansa vielä 1960-luvulla ja anoi ilman perusteluja, varojen puutteessa säätiöltä 50 000 markkaa. Siihen ei suostuttu, silti 30 000 kuitenkin heltisi.

Vuosikymmenen loppupuolella alettiin huomiota kiinnittää siihen, että opiskelija-apurahojen rinnalla tulisi taiteiden ja tieteiden yms. alueilla ansioi-

tuneille myöntää kouluttautumisstipendejä suurempia apurahoja. Ensimmäisen sai vuonna 1969 kuvanveistäjä Armas Hutri. 1500 markan stipendin (2269 euroa 2019) lisäksi säätiö huolehti siitä, että Janakkalassa pidetyssä Antrea-juhlassa oli esillä taiteilijan töiden näyttely, jota Hutri itse esitteli. Kun vuonna 1972 Riihimäen kaupunki tilasi taiteilijalta Evakko-patsaan, joka pystytettiin kaupungintalon aulaan, maksoi säätiö sekä vielä toimivat antrealaiset nuorisoseurat sen hinnasta puolet, 3500 markkaa.

Vuonna 1968 säätiö osti 250 kappaletta Karjalan Kirjapaino Oy:n osakkeita tukeakseen Karjala-lehteä. Nämä osakkeet säätiöllä ovat edelleen.

Helsingin Antrea-Seura oli anonut tukea vanhojen valokuvien keräämiseen. Sitä annettiin ehdolla, että saaduista kuvista on saatava kopiot Riihimäellä sijaitsevan Antrea-museon kokoelmiin. Tuomas Kuparinen oli innokas valokuvaaja ja lisäksi hän oli kerännyt kuvia huomattavat määrät. Näistä kokoelmista alkoi museon Antrea-kuvakokoelman luominen. Nykyisin museolla on 2500 valokuvaa Antreasta ja ne ovat katsottavissa netin kautta, sillä noin 30 vuotta myöhemmin säätiö ja Karjalan Kulttuurirahasto kustansivat kuvien digitaalisen arkistoinnin.

1970-luvun puolivälistä lähtien säätiö on tilannut Karjala-lehden antrealaisen ja vuoksenrantalaisten pääsijoituskuntien vanhainkoteihin. Lehtien, painetun sanan merkitys on suuri mennyttä elämää tutkittaessa ja muistellessa.

Vilho Rimpiläinen oli tehnyt varsinaisen suurtyön kerättyään Helsingin yliopiston kirjaston lehtikokoelmasta Antreaa ja Vuoksenrantaa koskevat uutiset. Hän oli kopioinut ne ja niistä oli koottu monta todella kiinnostavaa kansiota, joita luetaan ja käytetään edelleen. Rimpiläinen teki valtaisan työn pelkästään kulupalkkiolla. Hän oli myös äänittänyt nauhoja, joilla vanhat antrealaiset kertovat entisen kotipitäjän paikannimistä.

Helsingin yliopiston kirkkohistorian professori Kauko Pirinen oli koonnut työryhmän keräämään Antrean ja Vuoksenrannan seurakuntaperinnettä. Myös tätä työtä tuettiin taloudellisesti.

Vaikka jaettavien opiskelija-apurahojen kasvava määrä koetteli säätiön taloutta, olivat 1970-luvun alkuvuodet voimakkaan taloudellisen nousun aikaa ja se vaikutti myös säätiön sijoituksistaan saamiin tuloihin. Rahan arvo muuttui kuitenkin nopeasti, sillä vuoden 1973 öljykriisi oli niistä vasta ensimmäinen. Inflaatio kävi pahimmillaan vuosikymmenen aikana liki 20 prosentissa. Silti tällä vuosikymmenellä Suomen voidaan katsoa nousseen korkean elintason maiden joukkoon. Sodan seuraukset eivät enää rasittaneet, nyt menttiin eteenpäin. Vuosikymmenen lopulla säätiön hallinto joutui toteamaan, että osakeantien loputtua ja osinkotulojen kuten tuotteiden myyntitulojenkin pienentyttyä talouden alijäämistä selvittiin vain aikaisempina vuosina kertyneitä käyttörahastoja tyhjentämällä.

Uusi vuosikymmen, uusi aika

Vuoksen Säätiön taloudellinen tilanne oli pysynyt vuosikymmenten aikana vakana ja hiljalleen karttuvana lähinnä osakeantien ansiosta. Sijoitukset kohdistuivat edelleen suomalaisten yhtiöiden osakkeisiin, metsäyhtiöihin, ja Nokian osakkeet olivat yllätyksellisen tuottoisat. 1970-luvun lopulla säätiö joutui elämään säästöliekillä eikä tilanne helpottunut 1980-luvun alkuvuosinakaan. Tämä vuosikymmen muistetaan voimakkaasta taloudellisesta nousukaudesta, joka katkesi pörssikurssien ja pankkien romahtamiseen. Kaikella tällä on vaikutusta yhteisöön, jonka ydin on raha ja mitä sillä rahalla voi tehdä. Asia tiedostettiin nopeasti säätiössä.

Toistuvia määräaikaistalletuksia tekemällä säätiö pystyi hyödyntämään ajanjakson korkeaa korkotasoa ja näin osaltaan kasvattamaan varallisuuttaan. Sijoituksia ja omaisuuden hoitoa varten perustettiin alaa tuntevista hallinnon jäsenistä toimikunta. Se työskenteli harkitsevasti ja tuloksellisesti, sillä vuoden 1988 lopussa säätiön pääoma oli noussut 1 370 000 markkaan, mikä vuoden 2019 rahassa merkitsee noin 407 000 euroa. Pelkästään edellisen vuoden ylijäämä oli ollut yli 72 000 markkaa.

Suomessa ilmapiiiri oli vapautunut ja se ilmeni ulkoisestikin; länsimaistuminen oli lennokasta ja kepeää. Yhteys itään ei ollut enää maassa niin ahdistava. Silti, kyse ei ollut vain entistä voimakkaammasta suuntautumisesta länteen, vaan vähintään yhtä vahvasti vaikutti mitä itärajan takana tapahtui. Vanha presidentti oli poistunut ja tarmokas, uuden sukupolven mies Mihail Gorbatsšov astui 1985 valtion ruoriin muuttaen koko järjestelmää. Tällä kaikella oli erityinen vaikutus karjalaisiin, vaikka sitä ei voinut heti tietää. 1990-luvulla kaikki oli toisin kuin vuosikymmeniin oli arvattu uskoa.

Vuoksen Säätiön toimintatavat olivat vakinaistuneet. Johdossa oli edelleen henkilöitä, jotka olivat kuuluneet hallintoon säätiön perustamisesta lähtien. Yli 30 vuotta. Ensimmäisissä säännöissä ei ollut rajoitettu hallinnon jäsenyyden aikaa. Vuosikymmenen puolivälissä säätiön johtomiehet vaihtuivat. Hallintoneuvoston puheenjohtajaksi Juho Kurjen jälkeen valittiin Esko Kekki ja hallituksen puheenjohtajaksi Eino Lottasen jälkeen Antti Henttonen. Sitten asiamies Marja Ikonen luopui tehtävästään ja uudeksi asiamieheksi valittiin Leena Tauru.

Karjalan Liiton
40-vuotisjuhlis-
sa Helsingissä
Karjalan pitäjien
esittely tapahtui
kuorma-autojen tai
traktorien lavalta.
Tässä vuorossa
Viipuri rinkeleineen
ja iloiset viipurilai-
set pistävät lavalla
tanssiksi.
"Karjalaista
leipomoperinnet-
tä Viipurin Leipä
Oy", mainostetaan
lavan reunassa.
- Kuva PH.

Vuonna 1980 Karjalan Liitto täytti 40 vuotta, talvisodan päättymisestä oli saman verran. Liitto järjesti Helsingissä Karjalaisten suurjuhlan, jossa joka pitäjä esitteli entistä kotiseutuaan. Sen valmistelun ja suunnittelun Antrea-Vuoksenrannan osalta hoiti kokonaan säätiö jo edellisestä vuodesta alkaen. Kaupungin halki kuljettaessa kuorma-auton lavalle oli koottu Talikkalan markkinat hevosineen, rinkelikauppiaineen ja valokuvaajineen. Omalla kuorma-autollaan oli liikkeellä Paapanlammen kalastaja Vuoksenrannasta.

Säätiö toimi tuotteiden myyjänä aina 2000-luvulle asti. Sillä oli kohtalaiset kirjavarastot ja se itse myi kustantamiaan kirjoja ja muita tuotteita, kuten pöytäviiriä ja Karjala-lehden kanssa painattamaansa Antrea-Vuoksenranta -karttaa.

Nämä edellä mainitut toimet ja kesäiset, kotimaassa pidetyt juhlat, varsinaiset aktiviteetit muuttuivat vähitellen pitäjaseurojen hoidettaviksi. Säätiö keskittyi rahakirstun vartiointiin ja sen sisällön kasvattamiseen. Sillä säätiö otti takaajan roolin silloin, kun toimintojen aiheuttamat menoerät kääntyivät miinusmerkkisiksi; säätiö otti tehtäväkseen mahdollistaa toimintaa.

Kirjoihin tallennettiin Karjalaa

Kirjaprojektit jatkuivat. Antti Miikkulaisen suurtyö, jonka nimi yksinkertaisesti oli Vuoksenranta, sai tukea painokuluihin. Teos oli sekä pitäjän historia että tarkka kuvaus kylistä, niiden taloista ja asukkaista aina vuoteen 1944 saakka ja osin sitä seuranneeseen asutusvaiheeseen asti. Vuoksenranta-kirja julkaistiin 1981.

Antti Miikkulainen oli Vuoksenranta-kirjan päätoimittaja. Toimituskuntaan kuuluivat lisäksi Kaija Viskari, Hannes Jantunen, Veikko Kiuru ja Tatu Vanhanen. Artikkelitoimittajina oli suuri määrä kirjoittajia.

Aika oli otollinen myös paikallisille keruille. Janakkalan Karjalaisten puheenjohtaja, opettaja Aarre Piitulainen oli yllyttänyt koulunsa oppilaat keräämään vanhemmiltaan ja isovanhemmiltaan muistitietoa, kirjoittamalla ja äänittämällä. Kertyneestä materiaalista syntyi kirja ”Tule tähä polvelle, mie kerron”. Säätiö tuki kirjan julkaisua tilaamalla sitä hallinnon jäsenille. Tämä käytäntö yleistyi, kun tuettavia kirjoja alkoi tulla yhä enemmän, erityisesti entisen kotiseudun kyläkirjoja, joista Hannilan kyläkirja julkaistiin ensimmäisenä 1989. Tuki kirjoille oli kaksiosainen: apuraha annettiin kirjan julkaisemiseen ja sitten sitä ostettiin säätiön hallinnon jäsenille.

Säätiön hallinnossa ammatikseen kirjoittavat Antit, Henttonen ja Pullinen, käynnistivät monta kirjahanketta, muun muassa jo kootut kaskut kirjaksi, ja kootuista kyläkuvauksista ja valokuvista suunniteltiin kuvateosta. Aineistoa kerättiin edelleen lisää ja sitten Antti Henttonen löysi kirjoituskumppanikseen tutkija, dosentti Irma-Riitta Järvisen, jonka kanssa syntyi antrealainen kasku-kirja Elämä o lustii, 1989. Irma-Riitan isä oli tunnettu kansanrunouden tutkija Lauri Simonsuuri, joka oli viettänyt lapsuusvuosiaan Antreassa.

Vuoksen lauluja soi äänilevyllä, joka prässättiin 1984. Sen ongelmaksi tuli, että suuret LP:t varsin nopeasti väistyivät pienempien ja kirkkaammin soivien cd-levyjen tieltä. Vuoksen lauluja soi myös c-kasetilla, mutta tämäkin tekniikka vanheni nopeasti. Hanke oli Antrea-Seuran, mutta sitä varten tarvittiin sekä säätiön tukea että lainaa, mikä sitten muuttui avustukseksi kulttuurityöhön.

Jussi Olkinuoran hersyvä kerronta tunnettiin, joten hänen postuumisti julkaistu elämäkertansa ”Olkinuoran Jussi karjalaisten kohtalontielle” 1983 teki niin hyvin kauppansa, että sitä ei markkinoida tarvinnut. Kirjatuet vuonna 1989 olivat 4000 markkaa (1114 euroa 2019) ja ne annettiin Hannilan kyläkirjalle sekä Paavo Ollinsaaren historiikille Antrean moottoriponttonipataljoonasta. Seuraava kyläkuvaus tuli Pullilasta.

- A mei povarmi iest ko lähet, ni mää vaik Pietarii, sano Rouhialan mummo, ko kysyttii tietä Ensoo.

- Kenest sit haastetaa ko miust aika jättää?

- Tääl o puhuttu paljo, eikä kaik oo olt iha täyspäinosta.

Kihlapari meni kirkkoon vihille. Morsian oli vähän heikkokuuloinen, joten pappi joutui kysymään kahdesti ”tahdotko ottaa”. Kun mentiin kirkon rappuja alas, niin joukosta yksi ikäneiti sanoi: - Ei miult ois tarvint kahta kertaa kyssyy.

Akal jos on tullessaa vaik kapalline rukkiita, ni se jauhaa niitä koko ikkääse.

Anni Ivaska tervehti evakkomatalla ohikulkevia antrealaistuttavia huutaen hilpeästi: - Taas männää!

Tammelalainen vanha mummo kysyi Saaren Antilta: - Kun te olette sieltä Venäjän rajalta, niin näittekös sitä Molotoffia? Antti sanoi siihen: - Melkei joka päivä. Mei tuva penkil jäi silloki istumaa, ko myö lähettii evakoks.

- No, täälhä saavat lehmät ja lampaatkii äänestää, sano möki mies, ko varallisuuve mukkaa kirko kokoukses äänii jaettii.

- Kaik tuonäänisthä myö syksyl tapettii, sano ukko lukkarist.

Vaikka sitten sanottiin myös:

Ei Jumala nuottii kysy, ko sanat männööt oikei. (Syksyllä lopetettiin karjaa, jota ei haluttu talveksi jättää syömään ehkä vähiäkin rehuja. Toim. huom.)

Jutut ja sanomukset ovat kirjasta
Elämä o lustii.

Tuet olivat monet

1980-luvun lopulla käynnistetty suurhanke oli Karjalan Tietokantasäätiön perustaminen. Tietokantaan on tallennettu henkilötietoja Kansallisarkiston Mikkelin toimipaikassa säilytettävänä olevien luovutetun alueen seurakuntien vuosien 1700-1949 kirkonkirjoista. Se on tullut vaatimaan vuosikymmenten työn ja nyt sen tulokset ovat luettavissa netin kautta Katiha-sivustolta. Hallituksen puheenjohtaja Antti Henttonen kävi Mikkelissä allekirjoittamassa sopimuksen ja työhön säätiö myönsi heti 10 000 markkaa. Karjalan Tietokantasäätiön työ on jatkunut aina 2010-luvulle asti ja säätiö on koko työn ajan jatkanut sen tukemista.

Vuoksen Säätiössä tehtiin töitä asutustilamuseon saamiseksi Etelä-Hämeen hyvien liikenneyhteyksien varrelle lähelle muita museoita Riihimäelle. Se todettiin, että säätiö ei pysty rakennusta ostamaan, mutta remontointiin rahaa riittäisi. Toisin sanoen oltiin valmiita vastaanottamaan joku asutustilan asuinrakennus, josta asukkaat olivat valmiit muuttamaan ja luopumaan. — Aika ei tuolloin ollut vielä kypsä siihen. Sopivaa kohdetta etsittiin ja asia esitettiin Karjalan Liitolle, mutta viimein Suomen Asutustilamuseo perustettiin Lapinlahden Alapitkälle.

Karjalan Liitto on kautta vuosikymmenten ollut talousvaikeuksissa. Se omisti Lapissa Ylläsmajan, jonka osakkeita säätiökin osti tukeakseen kattojärjestöä. Tuet Karjalan Liitolle ja Etelä-Hämeen piirille olivat edelleen jokavuotisia, mutta muista tuista mainittakoon antrealais-viipurilaisen kuvanveistäjä Georges Winterin hautakiven pystyttämiseen osallistuminen. Winter oli kuollut jo 1954 ja hänet on haudattu Hauhon hautausmaalle. Toinen muistomerkki, jota avustettiin, oli salmilaisen kuvanveistäjä Herman Joutsenen Kuopioon tekemä Evakkotie-muistomerkki. Lisäksi apurahoja myönnettiin lukuisiin eri kohteisiin, soitinhankintaan, konsertin ja näyttelyn pitoon jne.

Opintoapurahan suuruus vaihteli riippuen siitä kuinka paljon oli hakijoita. Heidän määränsä alkoi vähetä ja oli vakiintunut 40:n molemmin puolin. Harkinnan mukaan stipendejä jaettiin myös jatko-opintoihin ja mahdollista oli antaa kohdeapurahoja eri tutkimuskohteisiin, kunhan tutkimus oli tarpeeksi pitkällä. Tästä vakiintui tohtoriapurahojen myöntäminen antrealais- ja vuoksenranta-laissukuisille tutkijoille. Kaikilta tieteen aloilta on tehty tohtorinväitöksiä, ja ne on palkittu taloudellisella tuella. Jussi Brummer oli ensimmäisiä väitelleitä. Tieto asiasta levisi nopeasti ja pian tohtoreita tai taiteen tai urheilun alueilla kansalliselle, jopa kansainväliselle tasolle nousseita tai muuten huomattavasti ansioituneita henkilöitä palkittiin hakemuksetta lähes joka vuosi. Näiden suurempien apurahojen jako siirtyi kesäisiin pitäjäjuhliin ja väitöksistä pyydettiin kopiot Antrea-museolle. Sittenmin museo luopui väitösten keräämisestä, elleivät ne jotenkin koskeneet Karjalaa.

1990-luvun alussa Suomi oli syvässä lamassa. Ennen tuntemattomat vapaat valuuttalainat tulivat maksettaviksi. Pankkikriisi eteni pankkiryhmittymästä toiseen. Vakaina pidettyjä pankkeja kaatui ja osaa pelastettiin sulauttamalla toisiin. Suomen Pankin kiristettyä rahapolitiikkaa, markan arvo alkoi viimein nousta. Uutta vakautta toi vuosikymmenen puolivälissä liittyminen Euroopan unioniin; seuraavalla vuosituhanella meillä ei enää ollut markkaa.

Vaan niin teki Vuoksen Säätiöllekin tiukkaa apurahojen myöntäminen 1992, että säätiössä jouduttiin toteamaan stipendien jaon riippuvan kokonaan osinko- ja korkotuotoista. Kun niitä ei oikein ollut, tuli tuosta ja seuraavastakin vuodesta välivuosi. Kiristyneessä tilanteessa opintoapurahoja alettiin maksaa vain viimeistä vuotta opiskeleville, ammattiin valmistuville ja summaksi va-
kiintui 1000 markkaa.

Muutamassa vuodessa säätiön pääoma oli hupennut niin, että vuonna 1992 se oli enää 36 prosenttia aiemmin mainitusta vuoden 1988 pääomasta. Tämä oli kirvoittanut nimikkorahastojen etsimiseen ja saamiseen. Niistä tuli pian olemaan merkittävä tuki ja apu.

Vuoksen Säätiön hallintoa 1980-luvun alussa. Ehkä on ollut kyse Juho Kurjen siirtymisestä pois hallinnosta. Istumassa (vas.) Väinö Sokka, Martti Tauru, Laura ja Juho Kurki, Ilmari Ikonen, ?.

Seisomassa (vas.) Heikki Linna, asiamies Marja Ikonen, Antti Ikonen?, tilintarkastaja Unto Kurki, Eino Lottanen, Hannes Jantunen, Tauno Talja, Toivo Henttonen, Aulis Hutri, Helka Taskinen, Lauri Linna, jonka takana Antti Jaakonsaari, ?, Esko Kekki.

- Kuva: Vuoksen Säätiön arkisto.

Inkeri ja Eino Lottanen muodostivat Potin-Kokkomäen rahaston, jonka Vuoksen Säätiön puheenjohtajat Antti Henttonen ja Esko Kekki ottivat ilolla vastaan.

- Kuvat: Vuoksen Perintö -julkaisu.

Nimikkorahastoista taloudellista pohjaa

Vuoksen Säätiöllä on useita nimikkorahastoja. Niiden varoja ei julisteta erikseen haettavaksi, vaan ne ovat säätiön yhteisessä pääomassa. Säätiön hallinto voi kuitenkin nimetä, mistä rahastosta apuraha annetaan.

Ensimmäinen nimikkorahasto tuli juhlistamaan säätiön perustamisen 40-vuotispäivää maaliskuussa 1989 ja se sai nimen Potin-Kokkomäen rahasto. Sen perustivat ja lahjoittivat Inkeri ja Eino Lottanen. Potin talo oli Antrean kirkolla ja se oli Inkeri Lottasen suvun kotitalo. Kokkomäki sijaitsi Ihantalassa, Viipurin maalaiskunnassa, noin 16 kilometriä kaupungin pohjoispuolella. Rahaston pääoma oli 50 000 markkaa (14 000 euroa 2019).

Nimikkorahastojen perustajat määrittävät itse rahastonsa käyttötarkoituksen. Tässä tapauksessa tarkoitukseksi ilmoitettiin Antrean menneisyyden, luonnon ja sukujen tutkimus ja tiedottaminen apurahojen avulla. Apuraha kuului antaa väitöskirjatasoisesta tutkimuksesta. Ensimmäisen apurahan tästä rahastosta sai janakkalalainen, lukuisia sukututkimuksia tehnyt Pentti Järvenpää, kohteena Antrean väestöluettelo vuodelta 1754.

Hellin, Heikki ja Ilmari Taurun nimikkorahaston toivat puheenjohtajistolle Heikki ja Hellin Tauru. Vastaanottajina hallituksen puheenjohtaja Antti Henttonen, varapuheenjohtaja Helka Koljonen ja hallintoneuvoston puheenjohtaja Eino Lottanen.

Lottasen esimerkin ja vaikutuksen ansiosta perustettiin seuraavat nimikkorahastot 1992: Aino ja Tuomas Potinkaran rahasto, pääoma 50 000 markkaa, Taurun rahasto 75 000 markkaa ja Tuntemattoman lahjoittajan rahasto 75 000 markkaa ja vielä toinen Tuntemattoman lahjoittajan rahasto 50 000.

Taurun rahaston perustajina olivat Heikki ja Hellin Tauru sekä Ilmari Tauru.

Nimikkorahastot alkoivat pian tuottaa mukavasti korkoja. Näin vähitellen selvittiin 1990-luvun alun lamavuosista. Rahastojen taloutta hoidetaan osana Vuoksen Säätiön muun omaisuuden hallintaa.

Anna-Liisa ja Johannes Partanen nimesivät ensin lahjoituksensa Tuntemattoman lahjoittajan rahastoksi. Heidän nimensä tulivat esille vasta molempien edesmentyä. Rahasto sai nimen Anttilan-Partasen rahasto.

Raja aukesi Karjalaan

Ensimmäisen matkan Karjalaan Vuoksen Säätiö järjesti kesällä 1961. Tuolloin käytiin vain rajan tuntumassa, sillä kohteina olivat Imatran ja Lappeenrannan tienoot. Seuraavana kesänä lähdettiin taas linja-automatkalle Lappeenrantaan, pääkohteina maatalousnäyttely ja rajaseutua.

Rajan toiselle puolelle, entiselle kotiseudulle tehtiin ensimmäinen matka 14.-16.9.1989. Rajahan oli auennut kesällä. Säätiön puolesta matkassa olivat mukana Antti Henttonen, Helka Koljonen, Eino Lottanen ja Aulis Hutri.

Matkan ohjelmassa oli osallistuminen Antrean eli Kamennogorskin parritehtaan (entinen Antrean sokeritehdas) 40-vuotisjuhlaan. Loppuvuodesta vastavierailulle tuli Kamennogorskista neljä henkilöä viideksi päiväksi ja tutustumiskohteiksi sekä rahoittajiksi kysyttiin paikallisia merkittäviä yrityksiä. Kamennogorskin kaupunginjohtajana toimi tuolloin mukana matkassa ollut Serafima Sidorova.

Vuoksen Säätiön hallinnon johtohenkilöt Aulis Hutri, Antti Henttonen ja Helka Koljonen lähtivät tutustumaan entisen kotipitäjänsä nykyhallintoon. Keskellä Kamennogorskin kaupunginjohtaja Serafima Sidorova. 15.9.1989.
- Kuvat: Helka Koljosen arkisto.

Matkat entiselle kotiseudulle ja yhteistyöhankkeita

Sitä ei voinut ennakoida mitä 1990-luku toisi ja merkitsisi karjalaisille. Raja itään oli jo auennut, mutta kuinka lavealle ja kuinka pitkäksi aikaa? Vuoksen Säätiön delegaatio oli jo käynyt Antreassa, nykyisessä Kamennogorskissa, ja sieltä oli tehty vastavierailu.

Syyskuussa 1990 saapui neljän hengen seurue tutustumaan antrealaisten nykyisiin asuinsijoihin. Säätiön puolesta isäntänä toimi hallituksen puheenjohtaja Antti Henttonen sekä hallituksen jäseniä ja Antrea-Seuraa edusti puheenjohtaja Oili Korkeamäki. Vieraina olivat paperitehtaan johtaja Semjon Zicher, apulaisjohtaja Arkadi Barski ja työntekijöiden edustaja Tamara Shamina sekä entinen kaupunginjohtaja, tuolloin Lottolan maatalousyrittäjä johtava Serafima Sidorova.

Vieraille esiteltiin täkäläistä metsäyhtiötä Metsä-Serlaa Mäntässä, isäntänä tehtaalla dipl. insinööri Martti Talja. Mäntässä oli myös nähtävänä merkittävä taidemuseo ja kirkko. Seuraavana oli suuri sähköyhtiö Hämeenlinnassa, Hämeen Sähkö, jossa työskenteli säätiön hallituksen jäsen Helka Koljonen. Jannakkalassa Kiipula-Säätiön toimintaa esitteli toimitusjohtaja Allan Suhonen ja nykyaikaista maatalanhoitoa oli nähtävissä Lottasella Harvialassa ja Jaakonsaarella Kiipulassa. Turengin sokeritehdas oli yksi käyntikohde, olihan uusi sokeritehdas jäänyt Antreaan. Vieraille matka oli ainutlaatuinen kokemus, sillä useimmat heistä eivät olleet koskaan käyneet maansa rajojen ulkopuolella.

Vastavierailulle tulivat paperitehtaan johtaja Semjon Zicher, apulaisjohtaja Arkadi Barski ja työntekijöitä edustava Tamara Shamina. Serafima Sidorova oli siirtynyt kaupungin johdosta Lottolan maatalousyrittäjän johtoon.
3.-6.9.1990.

Nyt alkoi toden teolla Karjala-matkailu, myös säätiön puitteissa. Siihen liittyi erilaisten avustuskormien vienti, sillä entisellä kotiseudulla tuntui kaikesta olevan pulaa. Erikoisartikkeleina olivat sairaalavarusteet ja lääkkeet, mutta vientitavarana oli paljon myös käytettyjä vaatteita, huopia, ruokaakin jne. Antreaan oli tekeillä turisteja varten pieni hotelli, joka sijaitsi paperitehdasta vastapäätä. Sitä tuettiin huoneita varustelemalla. Hotelli toimikin useiden vuosien ajan.

Yksityishenkilöt hoitivat paljon tätä hyväntekeväisyyttä, kunnes se vuosikymmenen mittaan vähitellen loppui. Tavaroiden vienti ei aina ollut yksinkertaista tullimuodollisuuksien takia. Säätiöllä oli tosin parin vuoden ajan lahjataroiden kuljetuslupa Pelkolan raja-aseman kautta liikuttaessa.

Hyvin alkanut yhteistyö Viipurin aluehallinnon ja Kamennogorskin kaupungin kanssa sai suosiollista jatkoa. Ystävyydestä ja yhteistyöstä laaditussa sopimuksessa ilmaistiin halu edistää entisten antrealaisten kotiseutumatkailua ja auttaa majoitusmahdollisuuksien kehittämisessä. Sopimuksen mukaan lisätään vierailu- ja kulttuurivaihtoa sekä tuetaan luonnon suojelua, erityisesti Vuoksella ja Antrean alueella. Yhteistyönä pystytetään muistomerkki Antrean kirkonmäelle. Jatkossa tutkitaan mahdollisuuksia rantatonttien vuokraamiseksi entisten antrealaisten kesälomakäyttöön. Siinä rauhaa rakentavia kohtia kanssakäymiseen entisessä kotipitäjässä. Sopimus allekirjoitettiin Antreassa 25.9.1991.

Heti alkuvaiheista lähtien oli selvää, että vaikka entisissä kotipitäjissä käydään ja sinne halutaan jättää jäljet aiempien sukupolvien kunnioittamiseen liittyen, mitään ei voida tehdä ilman sikäläisen aluehallinnon lupaa eikä ilman yhteishenkeä.

Samana syksynä Antti Henttonen ja Oili Korkeamäki allekirjoittivat sopimuksen Antrea-juhlan järjestämisestä elokuun 2. päivänä 1992 Kamennogorskissa. Kyse ei ollut vähäisestä toimesta. Juhlavieraille järjestettäisiin bussikuljetus Suomesta 10-15 linja-autolla. Niitä tarvittaisiin myös kotikyläretkiä varten. Tämä juhlamatka olisi vain päivän kestävä, ainoastaan järjestäjät saapuisivat edellisenä päivänä. Lyhyttä aikataulua varten tuli neuvotella tulliviranomaisten ja miliisin kanssa.

Juhla alkoi keramiikkataiteilija Liisa Kurjen ja hänen Johanna-tyttärensä soittaessa juhlaäen koolle Liisan savesta dreijaamil-la suurilla kelloilla. Myöhemmin Liisa Kurki lahjoitti toisen kelloista Kamennogorskin kaupungin johdolle.

Kenttäjumalanpalveluksen toimittivat pastorit Veli-Pekka Toiviainen ja Eila Brummer sekä Inkerin kirkon pastori Aarre Kuukauppi. Pentti Talja oli yksi ehtoollisen jaon avustajista.
- Kuvat: Raakel Henttonen.

Tässä entisessä Antreassa pidetyssä kotiseutujuhlassa paljastettiin kuvanveistäjä Armas Hutrín suunnittelema muistokivi, joka sijaitsee kirkonmäen rinteessä. Että juhla olisi arvoisessaan ympäristössä pidettiin mäellä etukäteen siivoustalkoot. Nämä talkoot käynnisti säätiön hallinnon jäsen Esko Paaianen, joka kokosi oman talkooryhmänsä työhön usean vuoden ajan. Tästä lähtivät edellä mainittu Muistopuisto-hanke sekä jokakeväiset talkoomatkat.

Päiväjuhla pidettiin Talikkalan urheilukentällä ja sen ohjelmassa oli myös kamennogorskilaisten esiintymisiä. Suurimittaista juhlaa järjestettäessä oli otettu kaikki huomioon terveydenhuolto, turvallisuusvartiointia ja sikäläistä matkamuistojen myyntiä myöten. Oikein oli ennakoitu; juhlaan lähti noin 500 henkeä ja paikalliset asukkaat osallistuivat tilaisuuksiin innolla. Juhla osoittautui taloudellisesti kannattavaksi ja se videoitiin.

Antrean kirkonmäki täyttyi juhlayleisöstä, joka hartaana osallistui kenttäjumalanpalvelukseen. - Kuva: Helka Koljosen arkisto.

Antrean kirkonmäen lappeseen pystytettiin kuvanveistäjä Armas Hutrín suunnittelema muistokivi. Toteutus on sikäläisen kiviveistämön työtä.
- Kuvat: Helka Koljosen arkisto.

Päiväjuhlassa urheilukentällä esittivät niin vieraat kuin sikäläisetkin ohjelmaa. Tähän tanssiin venäläinen lauluryhmä tempaisi mukaan myös suomalaiset.

- Muistopuisto saatiin vuokratuksi

Hautausmaat ovat pyhiä paikkoja joka maassa. Vuonna 1992 Suomen ja Venäjän valtioiden välillä laadittiin suomalaisten ja venäläisten sotilaiden muiston kunnioittamisesta sopimus. Se koskee siis sotilashautausmaita sekä Venäjällä että Suomessa. Tämä sopimus haluttiin laajentaa koskemaan myös siviilihautausmaita Kamennogorskin hallinnon alueella. Asiasta käytiin neuvotteluja ja niiden tuloksena kaupungin hallinto vuokrasi syksyllä 1993 Antrea-Seuralle ja Vuoksen Säätiölle 25 vuodeksi noin 5,5 hehtaarin suuruisen alueen Antrean kirkonmäeltä ja läheiseltä suomalaisten uudemmalta hautausmaa-alueelta Muistopuistoalueeksi. Sen saamiseksi oli paljon työtä tehnyt hautausmaatoimikunta, johon kuuluivat säätiön hallintoneuvoston puheenjohtaja Aulis Hutri, Esko Paaanen ja Tarmo Jantunen. Alueen vuokraksi oli sovittu 1382 markkaa (340 euroa 2019). Tämä kiinnosti ulkopuolisiakin ja monet entiset antrealaiset halusivat osallistua kuluihin.

Tuonenlehto-nimen saaneen muistopuistoalueen hoito alkoi raivaustöillä, lähinnä aluskasvillisuutta poistettiin, noin 30 hautakiveä nostettiin pystyyn ja avatut haudat peitettiin. Muistopuiston hoitoa varten perustettiin erillinen toi-

Muistopuistosopimuksen allekirjoittivat joulukuussa 1993 Vuoksen Säätiön puolesta hallituksen puheenjohtaja Antti Henttonen ja hallintoneuvoston puheenjohtaja Aulis Hutri (vas. takana) ja Antrea-Seuran puolesta taloudenhoitaja Tarmo Jantunen; puheenjohtaja Oili Korkeamäki joutui matkaesteen takia allekirjoittamaan sopimuksen Suomessa. Vuokranantajan puolesta sopimuksen teki Kamennogorskin kaupunginjohtaja Dmitri A. Djomin. Mukana hautausmaatoimikunnan jäsen Esko Paaanen sekä Kamennogorskin maankäytöstä vastaava Svetlana Geletko. - Kuva: Vuoksen Perintö.

mikunta ja tehtiin oma tili, jota kartutettiin aluksi juhlista kertyneillä tuotoilla, matkoista jääneillä ylijäämillä ja eri tavoin. Avuksi tuli, kun opetusministeriö alkoi vuosittain hakemuksesta tukea Kannaksella hoidettavien hautaus- ja muistopuistoalueiden sekä vielä seisovien suomalaisten kirkkojen kunnostusta. Nykyisin sotilas- ja siviilihautausmaiden avustuksia hoitaa keskitetysti Itä-Suomen aluehallintovirasto (AVI) Mikkelissä.

Vuoksenrannan luterilainen kirkko Kankaalassa oli tässä kunnossa, kun suomalaiset ensimmäisellä kotiseutumatkalla näkivät sen.
- Kuvat: Seija Halme.

Tämä on kirkon entistä alttaripäätyä.

Vuoksenrannassa luterilainen kirkko Kankaalassa seiso i kummullaan, joskin sodan runtelemana ja arkiseen uusiokäyttöön otettuna. Kirkossa oli toiminut ainakin kolhoosin konekorjaamo ja 1990-luvun alussa se palveli karjasuojana. Kirkon ja sitä ympäröivän hautausmaan sekä Kaskiselässä sijainneen metodistikirkon paikan sekä Leiposten hautausmaan kunnostus toteutettiin Vuoksenranta-seuran johdolla aktiivisen talkooväen voimin yhteistyössä Vuoksenlaakson metodistiseurakunnan toimijoiden kanssa.

Vielä 1990-luvun alkuvuosina kirkkoa käytettiin karjasuojana.

- Kuva: Raakel Henttonen.

Ensimmäinen pitäjäseuran järjestämä matka luovutetulle alueelle entiseen kotipitäjään tehtiin elokuussa 1990. Vuosikymmenen puolivälistä kirkon ja hautausmaiden kunnostusmatkat vaikiutuivat ja siitä lähtien kotiseutu- ja talkoomatkoja on tehty vuosittain. Pitäjäseura on vastannut myös Vuoksenlaakson metodistiseurakunnan kohteiden kunnostuksesta.

Arkkitehti Väinö Keinäsen suunnittelema komea kirkko oli valmistunut vasta vuonna 1935 Kanakaalaan. Istumapaikkoja kirkossa oli 600.

Sotien jälkeisinä vuosikymmeninä kirkon kunto on päässyt pahoin rapistumaan.

Kesällä 1994 pidettiin jälleen mittava juhla entisellä kotiseudulla. Tällöin aiheena oli, että Antrean kirkon vihkimisestä oli kulunut 100 vuotta. Samalla kirkkojuhla oli kotiseudulta lähdön 50-vuotismuistojuhla. Juhlan yhteydessä kirkonmäelle kirkon alttarin paikalle pystytettiin suuri, puinen, valkeaksi maalattu risti.

Vuoden lopulla oli pyydetty Kamennogorskin johtoa vierailulle Suomeen. Yhtenä tarkoituksena oli tutustuttaa vieraat suomalaisiin sankarihautoihin ja muistomerkkien hoitokulttuuriin. Tutustumiskohteina olivat myös kunnallishallinnon ja -tekniikan sekä kirjaston ja koulun toiminta.

Piispa Paavo Kortekangas lähetti seppelpartiot matkaan. Sodan molempien osapuolien muistomerkeille vietiin seppeleet ja kukkalaite Antrean kirkon muistokivelle. Viejinä (vasemmalta) Terttu Talja, Aulis Hutri, Johanna Kurki, Hannele Talja, Esko Paajanen, Julia, Nadja, Arvo Henttonen ja Maritta Nieppo.

Tässä juhlassa kohtasivat entiset ja nykyiset antrealaiset.
- Kuvat: Arvo Henttonen arkisto.

Ehtoollista jakoivat pastori Irma Kalke, piispa Paavo Kortekangas ja rovasti Teuvo Vähäkylä. Avustajina Hanna Talja, Johanna Kurki ja Maritta Nieppo. Kirkon paikalle pystetystä valkoisesta rististä tuli uusi muistomerkki.
- Kuva: Antti Henttosen arkisto.

- Muistomerkkejä

Antrean vanhalla hautausmaalla on vuoden 1918 sodan muistomerkki, kaunistettu, harmaata Antrean graniittia. Vuosikymmenet olivat rapauttaneet sen kuntoa niin, että se oli hajoamassa. Opetusministeriöltä haettiin 30 000 markan apuraha patsaan kunnostamiseksi ja 19 000 saatiin. Kunnostustöiden yhteydessä kiveen kaiverrettiin viime sotien vuosiluvut 1939-1944. Näin siitä tuli myös viime sotien sankaripatsas.

Vuoksenrannan kirkonmäellekin pitäjäseura toteutti sankarivainajienmuistomerkkin Antti Miikkulaisen johdolla. Graafisen alan ammattilaisena hän myös suunnitteli sen. Kiven luonnonkivipintaan kaiverrettiin sankariristi ja vuosiluvut 1919-1944 ja 1939-1944. Muistokivi pystytettiin heinäkuussa 1992 Vuoksenrannan kirkonmäelle, mikä tuolloin oli Sokkalan kunnan aluetta. Sen paljastusjuhlaan osallistui noin 350 henkeä, osa heistä oli paikallista väestöä.

Säätiö osallistui muistomerkkin valmistus- ja pystytyskustannuksiin. Jo edellisenä päivänä, 18. heinäkuuta, oli paljastettu Vuoksenlaakson metodistiseurakunnan hautausmaalle pystytetty Kyösti Nikin tekemä metallinen muistoristi.

Vuoksenrannan kirkon-
mäelle pystytettiin Antti
Miikkulaisen suunnitte-
lema sankarivainajien
muistomerkki kesällä
1992.

Muistomerkin paljastus-
tilaisuudessa, airueina
Tarmo Jantusen rinnalla
oikealla Kaisa Maasilta.
- Kuvat: Seppo Peltosen
arkisto.

Antti Miikkulainen ja
Vieno Sinisalo Antrean
kirkon muistomerkillä.
Etualalla Esko Paajanen.

Kyösti Nikin suunnittelema ja toteuttama risti sai sijan Vuoksenlaakson metodistikirkon paikalla.

Talkoolaiset kirkkoon johtavan sisäänkäynnin edessä, johon Kyösti Nikki rakensi lukittavan metallisen portin. Vasemmalta Esko Kemppe, Tarmo Jantunen, Martta Roininen, Pauli Kiuru, Kyösti Nikki, Aulis Roininen ja Tatu Vanhanen.

Vuoksenrannassa pidetyissä juhlissa kenttäkeittiö on toiminut erinomaisesti.

Viime sodissa taistelutantereelle jäi tuhansia suomalaisia sotilaita, joita ei koskaan saatu pois. Heidän muistokseen Lappeenrantaan pystytettiin vuonna 1993 kuvanveistäjä Kauko Räsäsen suunnittelema Äiti Karjala -muistomerkki. Siihen liittyvään pitkään kiviseinämään on kaiverrettu luovutetulle alueelle vuosina 1939-1944 haudattujen tai kadonneiden 5500 henkilön nimet. Koska omaisten piti maksaa kaiverrukset, säätiö kustansi niiden antrealaisten ja vuoksenrantalaisten vainajien nimet, joille maksajia ei muuten olisi löytynyt.

Säätiön hallituksen puheenjohtaja Antti Henttonen oli voimakkaasti vaikuttamassa tämän muistomerkkin pystyttämiseen.

Viipurin linnan 700-vuotisjuhlien johdosta koottiin 1993 näyttely, johon rakennettiin kalkinpolttoä esittelevä osa. Ovathan linnan kivet ja tiilet sidottu ja pintakin osittain sivelty kalkkilaastilla. Karjalan kannaksella kalkkia on tietävästi poltettu aluksi maauneissa, mutta se on varmaa, että Antreassa Kuparsaassa kalkkia on poltettu ja sitä on käytetty muun muassa Käkisalmen linnan rakentamisessa. Juuri kalkinpolton osalta Viipurin linnan taholta toivottiin apua Riihimäen kaupunginmuseon kautta. Tähän liittyen haluttiin koe- luontoisesti käynnistää myös kalkinpoltto Kuparsaassa. Viipurin linnan korjaustöissä mukana oleva restauroija Heikki Hänninen toimi yhteyshenkilönä ja rakennettu maaunin pienoismalli oli esillä Viipurin linnan juhlanäyttelyssä ja nykyisin se on Riihimäen kaupunginmuseossa. Vuoksen Säätiö tuki taloudellisesti pienoismallin rakentamista ja kuljetusta. Kalkinpolttokoe jäi kuitenkin ilmeisesti toteuttamatta.

Äiti Karjala -patsas kuvaa kuollutta poikaansa kannattelevaa äitiä. Patsasta ympäröi 70 metriä pitkä tumma kivimuuri, johon on kaiverrettu 5500 Karjalaan jääneen tai kadonneen sankarivainajan nimet, syntymäajat ja kotikunnat.

- Kuva Antti Henttosen arkisto.

Kansalaissodan uhrien muistoksi Antrean vanhalle hautausmaalle pystytetty muistomerkki on toinen Kannaksella säilyneistä. Sitä jouduttiin vuosikymmenen aikana kunnostamaan toisenkin kerran. Sen rinnalle haluttiin saada uusi muistomerkki, johon kaiverrettaisiin viime sodissa kaatuneiden, Karjalaan haudattujen ja kadonneiden antrealaisten sankarivainajien nimet. Muistomerkin toteutus annettiin kuvanveistäjä Armas Hutrille, joka suunnitteli vanhan muistomerkin ympärille yhtenäisen alueen kahdelle uudelle kivipaadelle. Vainajien omaisilta kysyttiin lupa nimien julkaisemiseen. Myös Kamennogorskin kaupungilta tarvittiin lupa muistomerkkialueen laajentamiseen; onhan vanha hautausmaa edelleen nykyasukkaiden käytössä.

Hankkeen hinnaksi tuli noin 100 000 markkaa (23 150 euroa 2019), joten sen toteuttamiseksi etsittiin eri rahoitusmuotoja. Tukea kysyttiin niin opetusministeriöltä kuin maanpuolustus- ja karjalaissäätiöiltä ja -seuroilta. Kaiverrettavia nimiä kertyi 125 ja lisäksi tuli teksti: ”Vapauden puolesta 1939-1944 Kukkikoon heille siunattu maa”.

Työn toteuttamiseen kysyttiin tarjouksia usealta yrittäjältä, myös Antreassa Saijan kivi­kylässä toimivalta kiviveistämöltä, ja työn sai tehdä­kseen Hämeenlinnassa toimiva J. E. Kailan Kiviveistämö. Se toteutti paadet Taivassalon graniitista ja siksi niiden väri poikkeaa pääpatsaasta.

Hämeenlinnalaisen Kiviveistämö J.E. Kailan toimitusjohtaja Seppo Kaila mittaa Taivassalon punaista graniittia, mistä uudet muistomerkit Antrean hautausmaalle tul­taisiin sahaamaan ja veistämään. Mittausta seuraamassa Antti Henttonen, kuvanveistäjä Armas Hutri, Esko Paajanen, hallintoneuvoston puheenjohtaja Aulis Hutri ja uusi hallituksen puheenjohtaja Kalevi Talikka.

- Kuva: Raakel Henttonen.

Uusien sankaripatsaiden paljastusjuhla pidettiin 5.7.1998. Kuvassa näkyvissä vain toinen patsaista, vastaavanlainen on vanhan muistomerkin toisella sivulla. Patsaisiin on kaiverrettu "Vapauden puolesta 1939-1944" sekä 125 kaatuneen tai kadonneen antrealaisen nimet.

Paljastuspuheen piti kontra-amiraali Heimo Iivonen ja muistomerkin siunasi piispa Matti Sihvonen. Takimmaisena Leena Partanen, luovutussanat lausunut hallituksen kunniapuheenjohtaja Antti Henttonen, Vastaanottamassa Kamenogorskin apulaiskaupunginjohtaja Sergei Njetshujanev ja kaupunginjohtaja Andrei Biljajev, puheenjohtajat Aulis Hutri ja Kalevi Talikka sekä Antrea-Seuran edustajina Aarne Rajamäki ja puheenjohtaja Oili Korkeamäki.

- Kuva: Antti Henttosen arkisto.

Kansalaissodan aikaan maaliskuussa Antreassa ehti toimia maalentokenttä, joka käytti Päähkjärven jäätä kenttäänään. Suomen Sotahistoriallinen Seura kertoo sivuillaan, miten 25.3.1918 perustetulle Lento-Osasto II:lle oli järven länsirannalla raivattu pieni ja kelirikon aikaan huonokuntoinen maakenttä. Tukikohdasta lennettiin lähinnä tiedustelu- ja pommituslentoja. Talvella lennettiin suksikoneilla jäältä. Käytössä oli seitsemän konetta, joista kaksi oli saatu Pietarista loikanneiden venäläisten tuomina. Yksi koneista oli sotasaalis Tampereen valtauksen peruina.

Päähkjärven rannalla olevaan isoon siirtolohkareeseen kiinnitettiin 1997 laatta kentän toiminnan muistoksi. Vuoksen Säätiö oli osallisena sitä hankittaessa.

- Kuva: Suomen Sotahistoriallinen Seura.

Eero Seitsonen teki Antrean kirkonmäelle johtavan tien alkuun kauniin portin, samanlaisen kuin oli ollut ennen sotia. Antti Henttonen pitää puhetta. Hänen kanssaan nauhan leikkasivat Oili Korkeamäki ja Aulis Hutri.
- Kuva: Antti Henttosen arkisto.

Kesäkuussa 1996 Vuoksenrantaan järjestettiin kirkkojuhlat, jolloin Vuoksenrannan kirkossa pidettiin ensimmäinen jumalanpalvelus sitten vuoden 1944. Tilaisuutta varten pitäjäseuran talkoolaiset tekivät saarnastuolin ja penkit kirkkokansalle sekä koristelivat kirkon juhlavaksi.

Matkan yhteydessä siunattiin käyttöön Antrean kirkonmäelle suuntautuvan polun alkupäähän pystytetty valkoiseksi maalattu Muistoportti, jonka oli veistänyt Eero Seitsonen Rakennesuunnittelu Katajiston piirustusten mukaan. Hän teki sen samanlaiseksi kuin ennen sotia samoilla paikkeilla seissyt portti oli aikanaan ollut. Talkootöihin ja portin pystyttämiseen saatiin opetusministeriöltä tukea 8000 markkaa (noin 1900 euroa 2019).

Seuraavana kesänä pystytettiin Kaskiselkään metodistikirkon paikalle kaksi valkeaksi maalattua puista ristiä, jotka Pauli Kiuru oli tehnyt.

Vuoksenlaakson metodistikirkon sijoille pystytettiin kaksi valkoiseksi maalattua puista ristiä. Pauli Kiurua (vas.) avustavat ristien pystyttämisessä Seppo Peltonen ja Kauko Pöysti.
- Kuva: Seija Halme.

Hankkeet jatkuivat Vuoksenrannan kirkolla, jonne vanhan mallin mukaan rakennettiin uusi portti kirkon portaiden juurelle. Se vihittiin käyttöön heinäkuussa 1999, jolloin myös kirkon alttariseinälle kiinnitetty messinkinen Pro Patria -taulu paljastettiin. Tauluun oli kaiverrettu sodassa menehtyneiden vuoksenrantalaisten nimet. Se ei kuitenkaan saanut pitkään olla paikallaan, joten se jouduttiin korvaamaan vesivanerista tehdyllä versiolla. Se on säilynyt koskemattomana.

Lisäksi vuoksenrantalaissyntyinen seppä Kyösti Nikki työsti lukittavat rautaportit kirkon oville.

Vuoksenrannan kirkko sai kaksikin porttia. Puinen portti rakennettiin vanhan mallin mukaan kirkon portaiden juurelle. Professori Tatu Vanhanen portin alla puhumassa.

Alla oleva metallinen portti on Kyösti Nikin käsialaa. Se on kirkon ovien edessä ja lukittavissa.

Kuvat: Seppo Peltosen arkisto.

Pro Patria -taulu kiinnitettiin kirkon seinälle.

Toimijasta takaajaksi

Vuoksen Säätiö hallinnoi edelleen kaksipäiväisiksi laajentuneita pitäjäjuhlia. Kuten kesällä 1990, jolloin lauantaina kokoonnuttiin Riihimäelle Antrea- ja Vuoksenranta-seuran vuosikokouksiin. Kokousten jälkeen lähdettiin iltatilaisuuteen, jossa myös syötiin hyvin. Illalla oli kaksikin tilaisuutta: Muistojen ilta seurakuntakodissa ja myöhemmin Iloinen ilta ravintolassa. Varsinainen juhlapäivä sunnuntai aloitettiin kyykkä- ja tikkakisalla. ”Talikkalan markkinatunnelmilla” mukana oli markkinavalokuvaaja kulissien kanssa, onnenlehtiä, arpoja myytiin ja muuta oheisohjelmaa. Juhlan vaikuttavimmat esitykset olivat Arvi Paloheimon juhlapuhe ja Heimo Haiton viuluesitykset.

Juhlaan liittyi myös taidenäyttely, johon töitään toi seitsemän taiteilijaa, nimekkäimpinä kuvanveistäjä Armas Hutri, taidemaalari Eino Seppänen ja keramiikkataiteilija Liisa Kurki. Näyttelyn kaikki työt olivat siksi arvokkaita, että ne oli vakuutettava. Osittain siitä ja töiden kuljetuskustannuksista johtui, että vaikka juhlaan vieläkin tuli tuhat henkeä ja satamäärin oli iltajuhlissakin, niin juhlat tuottivat tappiota.

Yhteistyö Antrea-Seuran kanssa oli tiivistä kotimaassa ja Karjalassa. Vuonna 1993 seura juhli 40-vuotista taivaltaan ja säätiö muisti sitä apurahalla, joka oli kohdistettu kulttuuriperinnetyöhön nuorisolle. Koska kesäiset pitäjäjuhlat ja Karjalassa avautuneet toimintamuodot koskivat molempia yhteisöjä, alettiin tiedonkulun parantamiseksi kutsua seuran puheenjohtajaa myös säätiön kokouksiin.

Pitäjänjuhlien järjestelyissä alettiin tehdä jakoa: Antrea-Seura vastasi lauantain tilaisuuksista ja Vuoksen Säätiö paikallisseurojen kanssa sunnuntaista, pääjuhlapäivästä. Juhlayleisö väheni luontaisesti noin 350 henkeen. Sekin merkitsi isoa ponnistusta emännille, sillä pitäjänjuhlissa on aina ollut tarjolla myös ruokaa, jonka aikana ja jälkeen juhlaväellä on ollut tilaisuus seurusteluun ja myyntipöytien valikoimiin tutustumiseen. Juhliin on toisinaan kutsuttu myös vieraita Kamennogorskista, joiden kuljettamisesta ja asumisesta on vastattu.

Säätiön hallinnossa alkoi 1990-luvun puolivälissä tapahtua sukupolven vaihdosta. Myös asiamies vaihtui. Leena Tauru jäi edelleen hallintoon vaikuttamaan, mutta asiamieheksi tuli 1995 Aulikki Kemppi Lopelta. Paria vuotta myöhemmin hallituksen puheenjohtajaksi nousi hämeenlinnalainen Kalevi Talikka ja Antti Henttonen sai kunniapuheenjohtajuuden.

Maantieteelliset tekijät vaikuttivat henkilövalintoihin vielä 1990-luvulla: haluttiin edelleen saada edustajia tasapuolisesti entisten kotipitäjien eri kylistä.

Samalla mittailtiin nykyisiä asuinpaikkoja eli pyrittiin hajontaa saamaan myös eri sijoituspitäjien kesken. Vähitellen tämä rajausta hälveni.

Vaikka on totuttu siihen, että säätiö on kuin ”harmaa eminenssi” — tosin ilman poliittisia pyrkimyksiä, toimi se 1990-luvun loppupuolella hyvin aktiivisesti. Siitä kertoo, että säätiöllä oli taloustoimikunta, patsastoimikunta, muistopuistotoimikunta, juhlattoimikunta ja historiatoimikunta.

Karjalan Liiton tavoitteena oli yhdistää karjalaiset säätiöt yhdeksi, keskiteytyksi säätiöksi. Ilmeisesti se olisi halunnut päästä niiden varallisuudesta osille. Vuoksen Säätiössä tähän hankkeeseen suhtauduttiin nihkeästi, olihan säätiö yksi vauraimmista. – Suunnitelmat näyttävät olevan samat kuin 1940-luvulla...

Vuosikymmenen puolivälin jälkeen maan talouselämä oli alkanut elpyä. Kyllä se vaikutti säätiönkin sijoituksiin. Niistä huolta kantoi erityinen taloustoimikunta, joka toimi pitkään pankinjohtaja Lauri Linnan ja myöhemmin konttorinjohtaja Harri Hatakan johdolla. Säätiön sijoitukset olivat tuottaneet siksi hyvin, että omaisuuden arvo oli jo 1,9 miljoonassa markassa (440 000 euroa).

Vuosikymmenen viimeisen vuoden säätiö otti 50-vuotisjuhlavuodekseen, jolloin se julkaisi Antti Pullisen kirjoittaman säätiön historiikin Vuoksen Perintö. Se jakoi myös runsaalla kädellä juhlavuoden stipendejä yli 17 000 markalla ja muut apurahat mukaan laskettuna yhteensä yli 54 000 markalla.

Vuoksen Säätiön hallinto maaliskuussa 1999. Eturivissä (vas.) hallituksen puheenjohtaja Kalevi Talikka, hallintoneuvoston puheenjohtaja Aulis Hutri, kunniajäsen Hellin Tauru, kunniapuheenjohtaja Antti Henttonen, Helka Koljonen, Antti Pullinen. Takarivissä (vas.) Leena Tauru, asiamies Aulikki Kemppe, Hannes Jantunen, Anni Perttunen, Tatu Vanhanen, Aulis Ansalehto, Martti Talja (Vuoksenranta), Raija Jantunen, Eino Kilpiäinen, Pekka Suikkari, Esko Paajanen ja Veikko Partanen.

Karjalakirjallisuuden vuosikymmen

1990-luku oli Karjala-kirjallisuuden huippuaikaa. Mitä ilmeisimmin koettiin, että oli viimeiset hetket saada talletettua tietoa Karjalasta lähteneiltä millaista elämä siellä oli.

Vuoksenrantalaiset ehtivät ensin. He julkaisivat runsaasti kuvitetun, Tatu Vanhasen toimitaman teoksen Vuoksenrannan mennyt maailma vuonna 1993. Se täydensi hienolla tavalla vuonna 1981 ilmestynyttä, Antti Miikkulaisen johdolla toimitettua Vuoksenranta-kirjaa.

Usean vuoden ajan oli suunniteltu kylä- ja kuvakirjaa Antreasta. Viimein se Antti Hentosen johdolla jalostui uudeksi Antrean pitäjäkirjaksi. Antin lisäksi kirjoittajiksi tulivat Antrea-Seuran puheenjohtaja Oili Korkeamäki, säätiön hallitukseen kuuluva tiedottaja Antti Pullinen ja toimittaja Raakel Henttonen. Graafikko Sakke Yrjölän taittama suuri ja painava Kotiseutumme Antrea -kirja tuli painosta 1995. Kirja julkistettiin Janakkalassa heinäkuussa pidetyssä Antrea-juhlassa, jonne väkeä tuli yli

Vuoksenrannan mennyt maailma on Vuoksenrannasta paljon kertova kuva-teos, jonka Tatu Vanhanen toimitti.

Kotiseutumme Antrea -kirja painaa yli kolme kiloa ja sen mitat ovat 240x305 mm.

600 henkeä. Suomen tasavallan presidentti, Viipurissa syntynyt Martti Ahtisaari otti teoksen vastaan lokakuussa presidentinlinnassa. 720-sivuinen pitäjäkirja oli taloudellisestikin merkittävä voimanponnistus. Sen hinnaksi kertyi noin 382 000 markkaa (90 000 euroa 2019). Toki sitä varten tuli tukea Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiöltä, Karjalan Kulttuurirahastolta, Eevi ja Eemil Tannisen Säätiöltä ja eri lahjoittajilta. Paperikin saatiin alennuksella Äänekosken paperitehtaalta, mikä ei suinkaan ollut vähäinen asia, niin isosta kirjasta kun oli kyse. Parasta kuitenkin oli, että kirja kävi erittäin hyvin kaupaksi. Ja sitten otettiin vielä toinen painos.

Presidentti Martti Ahtisaari otti vastaan Kotiseutumme Antrea -kirjan presidentinlinnan Keltaisessa salissa. Luovuttajina kirjan päätoimittaja Antti Henttonen, Oili Korkeamäki, kättelyvuorossa Raakel Henttonen ja neljäntenä Antti Pullinen.
- Kuvat: Raakel Henttosen arkisto.

Antrea-juhlassa 1995 Vuoksen Säätiön asiamiehellä Aulikki Kempillä oli kiirettä uutta Antrea-kirjaa myydessä ja tilauksia tarkistaessaan.

Kotiseutumme Antrea -kirjaan ei mahtunut kovin tarkkoja kuvauksia pitäjän kylistä. Paljon arvokasta aineistoa jäi pitäjäkirjan ulkopuolelle. Se saattoi olla yksi syy siihen, että tämä vuosikymmen oli oikea kyläkirjojen julkaisemisen vuosikymmen, mikä toki jatkui seuraavalle vuosituhannele. Kyläkirjoja tuettiin vakiosummalla. Vuonna 1997 Hopeisen Vuoksen helmeksi itsensä nimennyt Kuparsaari sai kirjansa. Seuraavana vuonna Taurun kylä, Kuukauppi-Rupola ja vuotta myöhemmin korintekijöiden kylä Noskua sekä Syvälahti. Kyläkirjojen tuki oli 4000 markkaa (913 euroa 2019). Suunnilleen tuon suuruisen tuki on kyläkirjoille jatkunut niin kauan kuin niitä on ilmestynyt.

Toisenlaisiakin julkaisuja tehtiin kertomaan elämästä menetetyllä kotiseudulla.

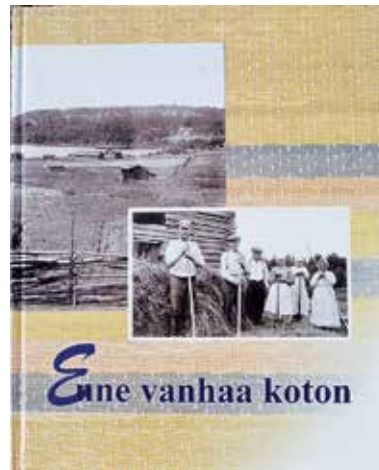
Hellin Tauru oli ahkera kirjoittaja ja hän kokosi tarinansa kirjaksi ”Muistojen tilkkutäkki”. Säätiö kustansi sen painattamisen. Kun pitäjäkirja julkaistiin, se merkitsi välivuotta muun kirjallisen tuotannon suhteen.

Vuoksenrantalaiset olivat Tatu Vanhasen johdolla kirjoittaneet tietoja ja muistoja talteen ja ne Antti Miikkulaisen muistoa kunnioittaen koottiin 650-sivuiseksi kirjaksi ”Karjala, sua ikävöin – vuoksenrantalaisten muistojen kirja”. Samoihin aikoihin oli tekeillä vuoksenrantalaisjuuristen Oili Korkeamäen ja Marjukka Patrakan sekä monien artikkelikirjoittajien työstämä kirja ”Enne vanhaa koton”. Se on edelleen todellinen tietokirja siitä miten ennen elettiin. Aihepiirit koskevat muun muassa rakennuskantaa, käsitöitä, ruokakulttuuria, maatalous- ja metsätöitä, vuotuisia juhlia ja koko ihmisen

elämäkaarta. Yhteistyökumppaneina hankkeessa olivat pitäjäseurat, mutta säätiöltä tuli vahva tuki. Tämä tietopaketti julkaistiin 1999.

Kaikissa luovutetun Karjalan pitäjien seuroissa ja yhdistyksissä vauhditettiin rajan taakse jääneen elämänpiirin tietojen tallettamista. Siitä tuli valtakunnallinen ilmiö, josta jälkeinpäin todettiin, ettei mikään Suomen alue ole niin tarkoin tallennettu kyliään myöten kuin menetetty Karjala.

Antrean puku

Kerttu Armisella ja Päivi Virolaisella on yllään Antrean puku. Yhtenäistä pukua ei ole löytynyt, mutta Kansallismuseon intendentti Tyyni Vahter kokosi sen vuonna 1955 Antrea-Seuran pyynnöstä.

Antrean pukuun kuuluu pliseerattu tummansininen villahame punaisella helma-veralla sekä tummansininen liivi tinahakasin. Paidan kauluksessa on punaisella ja sinisellä langalla ommeltu ristipistokirjonta. Pukuun kuuluu joko kokonaan raidalliseksi kudottu tai pitsein koristettu esiliina. Päälysvaatteena on vaalea sarkajakku. Päähineenä nuorilla naisilla on sykerö pitkin nauhoin, joiden päissä vahvat villatupsut. Aikuiset naiset ovat käyttäneet huntua. Koruna on suurikokoinen paljinsolki. Antrean puvun kanssa käytetään valkoisia sukkia. Antrean puku kuuluu myös Vuoksenrannasta lähtöisin oleville. – Toki kuka tahansa saa kernaasti käyttää minkä pitääjän pukua tahansa.

Lähde: Tekstin pohjana käytetty Vuorelma Suomen Perinnetekstiilit Oy:n selostusta.

Tällä vuosituhanalla

Ajanlaskussa vuosituhat vaihtui, mutta Vuoksen Säätiössä – kuten elämässä yleensä – jatkettiin siitä mihin oli edellisellä päästy. Vuoden 2002 alusta luovuttiin markasta ja siirryttiin euroon. Valuutan vaihtuminen vaati aikansa, jotta sen arvon osasi oikein suhteuttaa. Ja sitten kun osasi, ei raha enää ollut arvotaan sama.

Säätiössä tarkistettiin lisäksi henkistä arvomaailmaa ja se kiteytettiin muotoon:

”Vuoksen Säätiö – perinteen vaalija ja siirtäjä. Vuoksen Säätiö hoitaa Kannaksen Karjalaan jääneiden Antrean ja Vuoksenrannan pitäjien taloudellista perintöä tukien sen avulla jälkipolvien henkistä ja taloudellista edistymistä.”

Uusi digitaalinen tekniikka kiinnosti, sillä sen avulla on helposti saatavissa näkyvyyttä ja viestitettävissä asioita yleiseen tietoisuuteen. Heti alettiin suunnitella kotisivujen laatimista yhdessä pitäjaseurojen kanssa. Lopputulokseksi on jäänyt, että Antrea- ja Vuoksenranta-seuralla on jo vuosikaudet olleet omat kotisivunsa, mutta säätiön sivut ovat vasta ilmestyneinä aivan tuoreet. Säätiö on saanut käyttää pitäjaseurojen nettisivuja tarpeen mukaan.

Muuten pitäjaseurojen ja säätiön välistä toimintaa oli tarkistettava, sillä esimerkiksi pitäjäjuhlia ja talkoita Karjalassa järjestettäessä niissä todettiin päällekkäisyyttä. Yhteisessä kokoontumisessa tehtiin selvä työnjako ja se on toiminut hyvin. Pitäjäjuhlat ja muut käytännön toiminnot ovat yhä enemmän jääneet pitäjaseurojen ja paikallisten karjalaseurojen vastuulle, mutta Vuoksen Säätiön edustajalla on niissä aina ollut puheenvuoro ja kannustusstipendit on jaettu juhlassa. Säätiöltä on voinut hakea taloudellista tukea, mikäli juhlat ovat olleet tappiolliset. Pitäjaseurojen puheenjohtajat on kutsuttu säätiön kokouksiin ja päinvastoin. Myös talkoomatkat Karjalaan siirtyivät pitäjaseurojen haltuun.

Tarkaksi ryhdyttiin sen suhteen miten virallisia yhteyksiä ja kutsuja Suomeen hoidetaan Viipurin ja Kamennogorskin hallinnon kanssa. Muistopuistoalueiden hoito edellyttää virallisia yhteyksiä Kamennogorskin kaupungin johtoon, mutta myös Viipurin aluehallintoon. Vähintään yhtä tärkeää on ollut, että paikalliset asukkaat ovat suhtautuneet myönteisesti suomalaisten talkootöihin ja jopa osallistuneet niihin. Säätiön ja pitäjaseurojen edustajia alettiin kutsua Kamennogorskin kesäjuhliin joita pidetään elokuun alussa.

Vuoksen Säätiö ja pitäjäseurat Antrea-Seura sekä Vuoksenranta-Seura ovat läheisessä yhteydessä. Pitäjäseurojen puheenjohtajat kutsutaan säätiön kokouksiin, jotta tieto toiminnoista liikkuisi sujuvasti puolin ja toisin. Pitäjäseurojen välisissä mittelöissä otetaan sananmukaisesti mittaa toisesta ja näihin kisoihin joutuvat välillä säätiön hallinnon jäsenet ottamaan osaa. Tai saavat ottaa osaa...

Vuoksen Säätiön hallinto valokuvattiin keväällä 2004. Kuvauspaikka oli Paloheimo-yhtiön huoneisto Riihimäen rautatieaseman yläkerrassa, jossa kokoukset säännöllisesti pidettiin. Riihimäki on säätiön kotipaikka.

Eturivissä vasemmalta Eero Paappa, Tatu Vanhanen, hallintoneuvoston kunniapuheenjohtaja Aulis Hutri ja puheenjohtaja Eino Kilpiäinen, hallituksen kunniajäsen Kalevi Talikka ja puheenjohtaja Martti Talja (Antrea).

Takarivissä: asiamies Raakel Henttonen, Esko Paajanen, Aulis Ansalehto, Leena Mattheiszen, Juha Teperi, Helka Koljonen, Martti Talja (Vuoksenranta), Leena Tauru, Paavo Litja, Satu Stirkkinen, tilintarkastaja Veijo Tolonen, Raija Jantunen ja Veikko Partanen. - Kuvasta puuttuvat: Antti Pullinen, Harri Hatakka, Pekka Suikkari, Anni Perttunen ja Hannu Tonteri.

Vuoksen Säätiö jakaa kannustusapurahat Antrean ja Vuoksenrannan pitäjäjuhlissa. Vuonna 2004 Riihimäellä apurahan vastaanottivat tohtorit Irma-Riitta Järvinen ja Kai Kokko. Eino Kilpiäinen ojentaa kukat.

Apurahojen jako merkittävin tehtävä

Apurahojen jako on edelleen säätiön keskeinen toiminnan muoto. Sitä varten tämä säätiö on olemassa. Säätiön apurahat ovat opiskelija-apurahat ja niitä suuremmat kannustusapurahat tohtoreiksi väitelleille, EM-tasolla menestyneille urheilijoille ja näyttelyn tai konsertin pitäneille taiteilijoille. Tuhannen markan opiskelijastipendi vaihtui ensin 130 euroksi ja 4000 markan kannustusstipendi 680 euroksi. Summat ovat näistä selvästi koonneet. Opiskelijat saivat vuosittain lisäksi Vuoksen Perintö -julkaisun ja heidät on liitetty luvan saatua pitäjaseuraan. Ensimmäisen vuoden jäsenmaksun maksaa säätiö ja toisen vuoden kyseinen seura. Opiskelijoita haluttiin aktivoida tutustumaan sukunsa juuriin siten, että apurahaa haettaessa ei enää tarvinnut toimittaa virkatodistusta, vaan itse oli tehtävä selvitys, missä vanhemmat tai isovanhemmat olivat asuneet talvisodan sytyttyä, missä talossa, missä kylässä.

Kyläkirjoja oli tähän mennessä painettu joukko ja lisää oli tulossa. Ensimmäisinä valmistuivat kyläkuvaus Liikolasta ja Ritva ja Lauri Talikan sekä Tatu Vanhasen toimittama Kauraketo Vuoksenrantalainen kyläyhteisö Somerolla. Seuraavina ilmestyivät Antrean kirkonkylän ja Seitsolan kyläkirjat. Vuonna 2006 tulivat Ristolan kyläkirja ja Antti Henttosen kirjoittama Viiden kylän elämää, joka käsitti kylät Sokkalasta Salo-Kekkilään. Sitten Mansikkala sai kylänsään tiedot kansiin.

Näiden lisäksi tuettiin myös yksityisten ihmisten kirjoittamia muistelmia, kun ne vain liittyivät Antrean tai Vuoksenrantaan. Evakos ja uuves kois -kirja oli Oili Korkeamäen ja Marjukka Patrakan suurtyö, joka ilmestyi 2003. Vielä vuonna 2010 Oili sai valmiiksi kirjan Ravioskorpi – raivaajien kylä, ja seuraavana vuonna Tatu Vanhanen koosti entiseltä kotiseudultaan Vuoksenrannasta paljon kertovan muistelmia- ja kuvateoksen Muistojen sirpaleita. Erityistä tukea sai Ilmari Ojalan teos, joka käsitteli hevosjalostusta Kannaksella. Se luettiin sarjaan ”muu yleinen historian tallennus”. Olihan ennen sotia hevosjalostuksella suuri merkitys kaikissa Karjalan kunnissa. Suomenhevosen avulla saatiin leipä maasta, tehtiin niin mylly-, kirkko- kuin huvimatkatkin. Ja viime sodissa se oli ehdoton apu rintamalla.

Säätiön suuri kirjavarasto sekä arkisto siirrettiin Lopen kunnantalon alakerran varastoon, missä se on edelleen. Kalleimpia kirjoja lukuun ottamatta kirjoja alettiin tarjota pitäjaseurojen ja paikallisten karjalaseurojen käyttöön ilmaiseksi.

Oili Korkeamäki ja Marjukka Patrakka tutkimassa juuri painosta tullutta "Evakos ja uuves kois"-kirjaansa.

- Kuvat: Raakel Henttonen

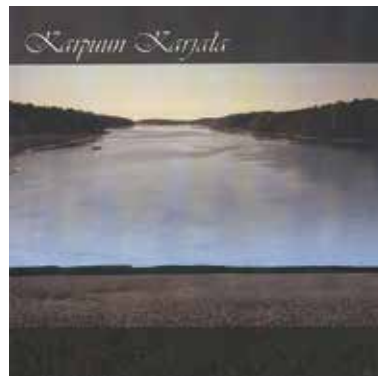
Uusia hankkeita oli muun muassa vuoden 2001 alusta asiamieheksi tulleen Raakel Henttosen aloittama työ Riihimäen kaupunginmuseossa, missä hän digitoi ja vei museon tietokantaan säätiön ja Karjalan Kulttuurirahaston tuella noin 2500 Antrea-Seuran valokuvaa. Nyt ne ovat kaikkien nähtävissä netissä. Valitettavasti kuvien kopiot olivat harrastajan jäljiltä heikkotasoisia.

Uutta tietoa on tuonut arkeologi Hannu Takala, joka kaivausryhmänsä kanssa on tutkinut muun muassa Korpilahden kylän verkonlöytöpaikkaa, Suuren Kelpojärven tienoita ja Joussuota luoden kuvaa Kannaksen asuttamisesta aina 10 400 vuoden taakse. Kesän 2003 kaivauksissa löytyi muun muassa 18 aiemmin tuntematonta kivistä asuinpaikkaa Korpilahdessa. Säätiö on tuntenut useana vuonna Takalan johtamia kaivauksia.

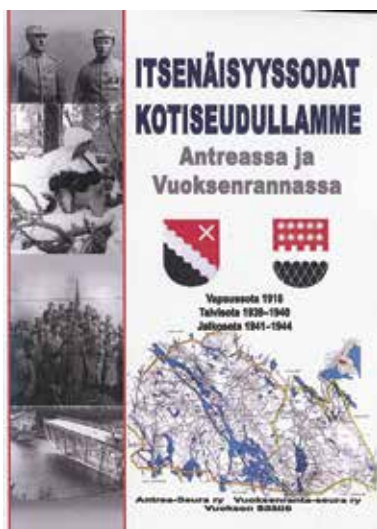
Vuonna 2006 käynnistettiin filmin teko itsenäisyyden ajan sodista Antreassa ja Vuoksenrannassa. Sen toteuttaminen oli suurtyö ja vaati aikaa sekä

Kyläkirjojen ohella sukututkimukset ja -kirjat saivat yhtä suuremman merkityksen. Virolaiset, Rupokset, Hutrit, Jantuset, Sintokset, Taurut, Kupariset, Henttokset, Taljat, Kekit, Kuismat ja monet muut teettivät ammattilaisilla tai omin joukoin tutkimuksen suvuistaan, mikä varmasti kaikkien kohdalla laajensi käsitystä eri sukuhaarojen liittymisestä toisiinsa.

Samoin julkaistiin musiikkia, sillä cd-levyjen teettäminen oli suhteellisen edullista ja äänentoisto laadukas. Seurojen yhteishankkeena tuotettiin Kaipuun Karjala -levy vuonna 2001. Sillä olevat laulut ja musiikki ovat antrealais- ja vuoksenrantalaisperäisten säveltäjien ja sanoittajien tuotantoa.

Kaipuun Karjala -levyn kaihoiset laulut kertoivat niin Antreasta kuin Vuoksenrannastakin. Sovitus, äänitys ja monet laulut Timo Mäenpään, Maire Keltalan ja Terho Eevan.

rahaa valmistuakseen. Sille haettiin rahoitusta usealta taholta. Käsikirjoituksen laati Antti Henttonen asiantuntijan, eversti Matti Koskimaan ja kuva-asiantuntijana toimineen everstiluutnantti Arto Kotron tuella. Ohjauksesta ja kuvauksesta vastasi Aarno Unkila ja pitäjäseurat olivat vahvasti apuna filmauksia toteutettaessa. Dvd-filmi sai nimen ”Itsenäisyysodot kotiseudullamme Antreassa ja Vuoksenrannassa” ja se julkistettiin maaliskuussa 2009 sekä Riihimäellä että Lahdes-

Filmin julkistamistilaisuudessa käsikirjoittaja, säätiön hallituksen kunniapuheenjohtaja Antti Henttonen sai kirjoittaa lukuisia omistuskirjoituksia filmiin liittyvän kirjasen etulehdelle.

Filmiä esittelemässä asiantuntija Arto Kotro, kuvaaja Aarno Unkila ja säätiön hallituksen puheenjohtaja Martti Talja. Omistuskirjoituksia odottavat Pentti Talja ja Antti Partanen.

- Kuvat: Raakel Henttonen

Filmejä tehtiin kaksi, jotta käytämättä jäänyt hyvä haastattelumateriaali tulisi talletettua.

Itsenäisyyssodat kotiseudullamme -filmin katsomiseen järjestettiin useita tilaisuuksia. Kun pitäjaseurat ja paikalliset karjalaseurat olivat filmin hankkineet, ne taas puolestaan näyttivät filmiä omissa tilaisuuksissaan ja kokoontumisissaan. Ensiesitystä Riihimäellä katsomassa eturivissä (oikealta) Arto Kotro, Antti Henttonen, Arja Suursalo-Henttonen, Harri Hatakka, Veikko Partanen, Seppo Kuparinen ja Matti Kekki.

sa. Myöhemmin filmiä on esitetty eri paikkakunnilla lähinnä karjalaseurojen järjestämissä tilaisuuksissa. Filmi sai jatko-osan, jossa hyödynnettiin tehtyjä haastatteluja ja syvennettiin erityisesti jatkosotaan liittyviä tapahtumia. Filmiin liittyy myös kirjanen.

Edellä mainitun filminteon aikaan videoitiin myös kotikyliä, mutta se oli jätetty pitäjaseurojen tehtäväksi säätiön tuella. Muun muassa Antrean kirkonkylä tallentui filmille. Kaikella tavalla haluttiin saada viimeiset tiedot talteen entisestä kotiseudusta.

Vuoksenrannasta oli tehty jo aiemmin vanhaa elämäntapaa ja kyliä kuvaava DVD. Samoin talletettiin vuoden 2009 Vuoksenrannassa pidetty pitäjäjuhla puheineen ja haastatteluineen.

Niin filmit kuin kirjatkin ovat olleet myynnissä pitäjä- tai sukuseurojen kautta.

Vuoksi-mitali tunnustukseksi ja kiitokseksi

Vuoksen Säätiön hallintoneuvoston aiempi puheenjohtaja Eino Kilpiäinen oli herättänyt ajatuksen säätiölle teetettävästä mitalista, jolla voitaisiin kiittää henkilöitä, yhteisöjä, yrityksiä. Edellytyksenä on ollut, että mitalin saajat ovat ansiokkaasti toimineet säätiön tarkoituksien hyväksi tai poikkeuksellisen painavista yhteiskunnallisista tai kulttuurielämän ansioista. Tällöinkin niiden ansioiden tulee olla säätiön tavoitteita tukevia. Mitalin toteuttajaksi saatiin antrealaisjuurinen kuvanveistäjä Pertti Kukkonen, joka suunnittelutoimikunnan kanssa yhdessä loi mitalille ulkoasun. Suunnittelutoimikuntaan kuuluivat Antti Henttonen, Harri Hatakka ja molemmat Martit, Martti Talja (Antrea) ja Martti Talja (Vuoksenranta).

Työn tuloksena vuonna 2013 valmistui komea, pronssinen, valettu ja vihreäksi patinoitu Vuoksi-mitali, jonka toisella puolella on kuvattu Vuoksenrannan Korpilahden kylästä löydetty niin sanottu Antrean verkko ja toisella puolella lainehtii Vuoksi. Sitä täydentää Andreaxen risti ja mitalin reunusta kiertää säätiön nimen lisäksi teksti Mahtavasti voimakkaasti.

Ensimmäiset mitalit jaettiin heinäkuussa Antrean ja Vuoksenrannan yhteisessä pitäjäjuhlassa Riihimäellä. Sen jälkeen tammikuussa 2014 mitali numero 1 luovutettiin Tasavallan Presidentti Sauli Niinistölle. Mitalin numero 2 sai vastaanottaa Karjalan Liitto. Mitaleja on tehty 30 kappaletta ja niitä voidaan valmistaa 100:aan asti.

Ensimmäiset Vuoksi-mitalin saajat ovat (vasemmalta) mitalin suunnitteli- ja, kuvanveistäjä Pertti Kukkonen, Karjalan Liiton puolesta mitalin hakenut Antrea-Seuran puheenjohtaja Satu Stirkkinen, säätiön hallinnossa aiemmin vahvasti vaikuttaneet Antti Henttonen, Tatu Vanhanen, Aulis Hutri ja Eino Kilpiäinen. Mitalit luovutettiin Antrea-Seuran ja Vuoksenranta-seuran yhteisessä pitäjäjuhlassa Riihimäellä.

- Kuvat: Raakel Henttonen.

Vuoksen Säätiön hallituksen puheenjohtaja Martti Talja ojensi juhlassa säätiön Vuoksi-mitalin sen tekijälle, kuvanveistäjä Pertti Kukkoselle.

Säätiön talous

Uuden vuosituhannen ensimmäisinä vuosina säätiön taloudesta sijoituksineen vastasi edelleen erityinen taloustoimikunta, johon kuuluivat hallituksen puheenjohtaja Kalevi Talikka, varapuheenjohtaja Harri Hatakka ja Antti Pullinen. Myöhemmin mukaan tuli pankkimies Hannu Tonteri. Tukena käytettiin Sampo-Leonian sijoitusammattilaisia. Sijoittaminen jatkui asiantuntevasta hallinnon jäsenistä koottua taloustyöryhmää kuunnellen, vaikka aktiivinen sijoitusten myynnistä ja ostosta päättäminen pysyi koko hallituksella.

Säätiön omaisuus karttui merkittävästi, kun se alkuvuodesta 2004 sai vastaanottaa Riihimäellä asuneiden Aune ja Vilho Iivosen testamenttilahjoituksen. Testamentin arvo oli noin 232 000 euroa ja siitä toisen puolen sai Heinjoki-Säätiö. Toinen Tuntemattoman lahjoittajan rahastoista paljastui hämeenlinnalaisen Anna-Liisa Partasen edesmentyä. Kyseisen rahaston nimi muuttui Anttilan-Partasen rahastoksi. Säätiölle tuli uusi ”Tuntemattoman lahjoittajan rahasto 2007”, mikä Aulis Ansalehdon jäätyä pois hallinnosta sai nimen ”Aulis Ansalehdon rahasto”. Pari vuotta myöhemmin janakkalalainen viljelijä Heikki Sokka lahjoitti 5000 euroa säätiölle, joista muodostettiin hänen isänsä nimen mukaisesti Arvi Mikael Sokaan rahasto.

Uuden puheenjohtajan Antreaa edustavan Martti Taljan johdolla haettiin uusia sijoitusmuotoja. Kesällä 2004 solmittiin OKO Pankki Oyj:n OP-Privaten kanssa täyden valtakirjan omaisuudenhoitosopimus, jonka puitteissa pankin sijoitusneuvojat alkoivat vastata säätiön varojen sijoittamisesta. Tämä ratkaisu kevensi merkittävästi säätiön hallituksen vastuuta. Sijoittaminen oli tuloksellista, sillä vuoden 2006 lopulla säätiön omaisuuden arvo oli noin 600 000 euroa. Toki talouselämä oli myötäisessä, etenkin euroalueella.

Varoja tarvittiin, sillä tietoisuus säätiön apurahoista oli hyvin levinnyt, ja opiskelu- ja kannustusapurahoja sekä muita tukihakemuksia tuli yhä enemmän ja säätiöllä itsellään oli vireillä jo mainittu hintava filmihanke. Sekin tiedetään, että sijoitusmarkkinoilla on aina käynnissä aaltoliike.

Vuonna 2010 säätiö siirsi varojen hoidon entiseen ”kotipankkiin” eli Riihimäen Seudun Osuuspankkiin, jonne sodan jälkeen olivat siirtyneet myös Antrean osuuskassan varat. Vain neljä vuotta myöhemmin pankki sulautui Etelä-Hämeen Osuuspankkiin.

Vielä vuonna 2015 säätiön omaisuus oli yli 580 000 euroa, mutta siitä luvut ovat kääntyneet laskuun.

Talouden kannalta merkittävä muutos tehtiin kesällä 2018, jolloin OP Private Etelä-Hämeen kanssa solmittu omaisuudenhoitosopimus purettiin ja säätiön sijoitustoimi siirrettiin Etelä-Hämeen Osuuspankilta Handelsbankenin Hyvinkään konttorille. Toki käyttövaroja on edelleen Riihimäellä osuuspankissa. Ei tämä siirto mikään ainutlaatuinen ollut. On säätiöllä ennenkin ollut varoja muissa pankeissa, niin Meritassa, sittemmin Nordeassa kuin Sampoosakin.

Toiminta Karjalassa

Juhlia Karjalassa viiden vuoden välein

Kesällä 2004 pidettiin pitäjäjuhlat Karjalassa entisissä kotipitäjissä; olihan Karjalasta lähdön 60-vuotismuistovuosi. Se vaati paljon valmisteluja, jopa tienvar sien raivaamista, sillä juhliin lähti noin 750 henkilöä Suomesta. Tuona vuonna sikäläinen hallinto uudistui siten, että Kamennogorskin alueeseen yhdistettiin myös Vuoksenranta ja Kirvu. Tämä on vaikuttanut yhteyksienpitoon jatkossakin. Sikäläisen aluehallinnon edustajia on käynyt tutustumassa suomalaiseen terveydenhoitoon, pankki- ja museotoimintaan, eri tuotantolaitoksiin, maatalouteen ja myös suomalaiseen metsästykseseen.

Kesäkuussa 2009 keräännuttiin taas suurin joukoin Karjalaan. Vuoksenrannan kirkonmäelle järjestetyssä pääjuhlassa puheen piti pääministeri Matti Vanhanen, mikä aiheutti sikäläisille hallintohenkilöille lisätöitä Vanhasen aseman takia. Tämä juhla taltioitiin dvd:lle. Vanhanen on ollut säätiön hallinnossa vuodesta 2011 lähtien.

Kun Antreasta ja Vuoksenrannasta lähteneiden sukujen jälkipolvi tekee muistojuhlamatkoja, jotka suuntautuvat Antrean ja Vuoksenrannan kirkonmäille, mukana on aina myös paikallista väkeä ja erikseen kutsuttuna sikäläisiä johtohenkilöitä Viipurin aluehallintoa myöten. Näitä Karjalassa pidettäviä juhlia on viiden vuoden välein ja viimeisin tällainen juhlamatka tehtiin kesällä 2019, jolloin tuli kuluneeksi 75 vuotta kotien jäämisestä Karjalaan.

Yksittäisten kotiseutumatkaajien vierailuja sukunsa mailla ja kadonneiden kotien kivijaloilla ei tule väheksyä. Näitä matkoja on tehty 1990-luvun alkuvuosilta asti ja osallistujia niihin on ollut tuhansia. Alueen nykyiset asukkaat ovat nähneet, että suomalaiset eivät halua heiltä mitään, päinvastoin. Vuosikymmenten mittaan on syntynyt luottamus niin yksityisellä kuin hallinnollisella tasolla. Se näkyy käytännössä siinäkin, että suomalaisten hoitamat alueet ovat vuosi vuodelta pysyneet entistä paremmassa kunnossa ja niitä kunnioitetaan. Asukkaat, hallintohenkilöt, opettajat ovat alkaneet omaksua myös alueen vanhaa suomalaismiestä ja he ovat innokkaita tietämään, miten siellä on suomalaisten aikaan asuttu. Riihimäen museon kanssa yhteistyössä toteutettiin Kamennogorskin kouluille kirjallinen tietopaketti.

Muistopuistojen vaaliminen etusijalla

Antrean kirkonmäellä ja sen takana Muistopuistoalueella olevalla hautausmaalla sekä vanhalla hautausmaalla sankarihautamuistomerkkien alueella oltiin jo kymmenkunta vuotta käyty keväisin talkoissa. Niihin lähdettiin myös syksyisin pienemmällä joukolla, mutta silloinkin riitti siivoamista ja silloin oli paremmin aikaa luvanperäisiin raivaustöihin. Parhaimmillaan kaadettiin kerralla yli sata puuta. Alueesta oli määrätty vuosivuokra, mitä korvattiin eri tavoin, eikä sitä itse asiassa koskaan rahana maksettu. Vielä nykyisen vuosituhannen alkuvuosina vuokra suoritettiin humanitäärisenä apuna. Esimerkiksi vuoden 2003 alussa kovat pakkaset olivat katkaisseet Kamennogorskin sairaalasta niin veden kuin lämmönkin, jolloin säätiö toimitti sairaalalle 40 huopaa. Muuten vastaavasta avusta ovat huolehtineet yksityiset henkilöt. Kamennogorskin kaupungin johdon taholta ollaan oltu tyytyväisiä alueiden hoitoon ja sen tasoon. Yhä enemmän huomiota ovat saaneet Vuoksenrannassa sijaitsevan kirkon, kirkonmäen ja Leiposissa olevaa metodistien hautausmaan ja Noimäen kirkonpaikan kunnostustyöt.

Säätiön lisäksi pitäjäseurat alkoivat taloudellisesti tukea talkoisiin lähteviä ja erityisesti nuoria, alle 30-vuotiaita. Avustusta seurojen kautta talkoisiin osallistuville haettiin lääninhallituksilta, nykyisin Itä-Suomen Aluehallintovirastolta. Talkoomatkojen vetovastuu siirtyi pitäjäseuroille. Keväisiin matkoihin on lähtenyt niin Antrean kuin Vuoksenrantaan toistuvasti linja-autollinen väkeä. Sitä tarvitaan, sillä kunnostettavaa ja raivattavaa riittää. Matkaan on aina liittynyt myös tutustuminen johonkin kotipitäjän kylään sekä Viipuriin.

Viimein vuonna 2006 Vuoksenrannan hautausmaat ja kirkko saivat suojelupäätöksen ja seuraavana vuonna Viipurin aluehallinto teki uuden suojelupäätöksen, jolla vahvistettiin kaikki Antrean, Vuoksenrannan ja Kirvun suojeltavat alueet, kukin mainittuna erikseen. Tämä selkeytti ja vahvisti toiminnan

Toukokuussa 2015 allekirjoitettiin Viipurin aluehallinnon kanssa sopimus kirkko- ja hautausmaiden alueiden säilymiseksi. Allekirjoittajina Kamennogorskin kaupunginjohtaja Vasili F. Gusev ja pitäjäseurojen ja säätiön edustajat.
- Kuva: Juhani Junna.

mahdollisuuksia edelleen entisillä kotiseuduilla. Vuonna 2011 Karjalan Liitto ja Leningradin hallintoalueen kesken laadittiin erillinen sopimus koskemaan suomalaisten hautausmaiden hoitoa Karjalan tasavallassa ja Leningradin oblastissa. Se on taannut suomalaisille hautausmaille rauhoitetun alueen statuksen. Sopimus uusittiin 5-vuotiseksi toukokuussa 2015 ja allekirjoitustilaisuudessa Viipurin aluehallinnon tiloissa olivat myös entisen Kirvun edustajat.

Hautausmaiden ja kirkonmäkien, suomalaisille pyhien paikkojen saaminen suojelun piiriin, on ollut tärkeää siksikin, että muuten maankäyttöön Venäjällä rakentamisen, infrastruktuurin osalta ja muuten yhteiskunnalle tärkeisiin toimintoihin ei voida vaikuttaa. Siitä esimerkkinä mainittakoon uuden rautatien rakentaminen aivan Vuoksenrannan kirkon takamaastoon, mutta rauhoitettuihin alueisiin se ei ulottunut. Vuoksenrannan kirkonmäen ja hautausmaiden ohella Vuoksenranta-seuran toimesta on kunnostettu usean vuoden aikana myös Vuoksenrannan kirkkoa niin ulkoa kuin sisältä ja töihin on saatu apua ja tarvikkeita Kamennogorskin kaupungilta sekä kivilouhimolta.

Kirkon korjauksessa on jouduttu käyttämään järeitäkin apuneuvoja ja saatu samalla naapuriapua.

Pertti Ruponen ja Ossi Paappa irrottavat kaskiselkäisiä tiiliä Visulahden kolhoo-sin navetan raunioista. Niille on ollut jatkokäyttöä Vuoksenrannan kirkon seiniä kunnostettaessa.

Talkoolaiset kokoontuneina ryhmäkuvaan Vuoksenlaakson metodistiseurakunnan kirkko- ja hautausmaa-alueitten kunnostamisen lomassa.

Vuoksenrannan kirkkoa on tarjottu Inkerin kirkon alaisuuteen ja ekumeneiseen käyttöön, sittemmin on kysytty myös neuvoja toimintojen kehittämiseen, mutta toistaiseksi vain suomalaisten järjestämien juhlien yhteydessä on kirkkoon Kamennogorskin kaupungilta saaduilla penkeillä istuttu.

Viimeisin suomalainen hauta, mikä on löydetty Antrean vanhalta hautausmaalta, on ollut rovasti ja ruustinna Strandmannin hautamuistomerkkikokonaisuus. Kivien kunnostuksesta on vastannut Antrea-Seura säätiön tuella.

Keväällä 2015 Vuoksenrannan kirkon edessä seisovan sankaripatsaan alue kunnostettiin ja laatoitettiin. - Kuvat: Seija Halme.

Talkoisiin on niin Antreassa kuin Vuoksenrannassa osallistunut keväisin linja-autollisen verran innokkaita talkoolaisia. Seppo Vepsä lähdössä raivaussahan kanssa töihin. Talkoot jatkuvat edelleen vuosittain Karjalassa. Niitä tehdään pienemmällä joukolla myös syksyisin. Työtä riittää. Säätiö ja pitäjäseurat tukevat tätä toimintaa ja nuoret saavat vielä erityistukea näihin matkoihin.

- Kuvat: Pirjo Riitta Rintanen ja Marko Kekki.

Viimeisimpiä erityisiä talkookohteita on ollut rovasti ja ruustinna Strandmannin hauta-alueen kunnostus. Antti Partanen kulta tarkasti vanhan hautapatsaan tekstejä ja Seppo Kuparinen ja Erkki Kokko siivoavat aluetta.

Vaikka aurinko paistaisi, ei keväinen ilma Karjalassakaan ole aina lämmin. Siksi on hyvä varautua kunnon vaatetuksella. Haravat heiluvat tarmokkaasti Iris ja Salla Kekin sekä Sara Nurmilaukaksen käsissä.

Lepohetki töiden lomassa Antrean kirkonmäellä.

Vuoksen Säätiö tänään

Vuoksen Säätiön hallituksen puheenjohtaja vaihtui vuonna 2013. Ei nimistä Karjalassa ole puutetta ollut, mutta Martti Talja vanhempi (Antrea) vaihtui nuorempaan Martti Taljaan (Vuoksenranta), erikoislääkäriin, professoriin, kansanedustajaan Lahdesta. Hänen sukunsa juuret ovat Vuoksenrannan Kaskiselästä ja hän on ollut uuras Vuoksenrannan kirkon ja hautausmaiden puolesta toimija. Hän on erittäin aktiivisesti osallistunut itse myös käytännön töihin.

Säätiön säännöt uusittiin samana vuonna. Siihen vaikuttivat Euroopan Unionin määräykset ja oikeusministeriön alainen säätiölaki muuttui koko maassa. Säätiön hallituksessa toimiva tuomari Leena Mattheiszen vastasi säätiön sääntöjen muutoksista. Merkittävimmät vaikutukset olivat apurahojen jaon siirtyminen hallintoneuvostolta hallitukselle ja muutenkin hallituksen aseman vahvistuminen. Hallintoneuvoston antama suositus on, että 70-75-vuotiaat hallinnon jäsenet antaisivat tilaa nuoremmille päättäjille. Hallituksessa tai hallintoneuvostossa voi olla korkeintaan viisi 3-vuotiskautta, 15 vuotta. Tosin siirtymät hallituksen ja hallintoneuvoston välillä ovat olleet mahdollisia.

Säätiön hallinnossa on aina ollut – ja niin on nytkin – henkilöitä, jotka ovat mukana Karjalan Liiton liittovaltuustossa valtakunnan tasolla päättämässä karjalaisten asioista ja yhteyksistä niin itään kuin eri sidosryhmiinkin. Viimeinen muistomerkki, jonka saamiseen säätiö on osallistunut, on kuvanveistäjä Juhani Honkasen Evakkoäiti-patsas, joka pystytettiin 2015 Helsinkiin Karjala-talon eteen.

Kanssakäyminen entiselle kotiseudulle on edelleen tiivistä. Jo aiemmin mainitut jokavuotiset talkoot ja määrävuosina juhlat ovat vahvistaneet yhteyksiä sikäläiseen hallintoon. Yhteyksiä on nykyisin paljon hoidettu metsästyksen tiimoilta, jolloin järjestäjänä on toiminut uudelleen perustettu Kuparsaaren metsästysseura. Se käynnisti eräperinteen keruun yhteistyökumppaneina Suomen Metsästysmuseum ja Karjala-lehti. Säätiön hallituksen jäsen Reijo Orava on ollut vahva tekijä tässä hankkeessa. Karjalan Liiton toimesta keruu laajeni koko pakkoluovutettua aluetta käsittäväksi. Sen tulokset painetaan tietokirjana ”Karjalainen eräperinne esihistoriasta 2000-luvulle. — Karjalankannaksen ja Raja-Karjalan metsästyksen ja kalastuksen kulttuurihistoriaa”.

Edellä mainitun julkaisun ohella viimeisiä suuria tuettuja kohteita on edelleen ollut pitkälinen Karjalan Tietokantasäätiön tallennushanke, joka on kestänyt noin 30 vuotta. Vielä pari vuotta sitten sillä oli Antrean osalta, mihin myös Vuoksenranta kuuluu, rippikirjoissa noin 30 000 ja lastenkirjoissa 70 000

tietuetta tallettamatta. Säätiö on tukenut talletustyötä 5500 eurolla

Suomen 100-vuotisjuhlavuonna kunniapuheenjohtaja Antti Henttonen esitti Vuoksen Varrelta -perinnekilpailun käynnistämistä. Siihen oli mahdollista osallistua vuoden 2018 loppuun asti. Sen puitteissa on haluttu edelleen saada tietoa rajan taakse jääneestä Karjalasta sekä siitä, millaista on ollut elää karjalaisena uusilla asuinsijoilla, ja miten esimerkiksi lapset ja nuoret ovat kokeneet elämän karjalaisessa perheessä täällä muussa Suomessa. Tietoa koottiin kirjallisesti, kuvin sekä musiikin ja filmien avulla. Sarjat olivat ennen ja jälkeen sotien syntyneille. Keruuseen sai lähettää aineistoa myös niin, ettei osallistunut kilpailuun. Tämän hankkeen tulokset ovat vielä käsittelemättä.

Ennen säätiön 70-vuotisjuhlaa pidetyssä tiedotustilaisuudessa puheenjohtajat Martti Talja ja Harri Hatakka jakoivat tietoa säätiön toiminnasta Aamupostin toimittaja Olavi Saariselle.

Hallinto-
neuvoston
kunniapu-
heenjohtaja
Eino Kilpiäi-
nen kertasi
juhlayleisölle
säätiön
menneitä
vaiheita.

Vuoksen Säätiö ei juuri ole juhlinut, mutta 26. tammikuuta 2018 säätiö kutsui hallinnon aikaisemmat ja nykyiset jäsenet puolisoineen Lehmustien Juhlataloon Riihimäelle. Hallintoneuvoston puheenjohtaja Harri Hatakan (viereisellä sivulla) johdolla nostettiin malja 70 vuotta täyttävälle säätiölle. Aiemmin säätiön kannustusstipendin saanut kanteletaiteilija Viola Uotila viihdytti vieraita taidokkaalla soitollaan ja laulullaan.

Tietysti karjalaisten juhlassa syödään hyvin. Etualalla oikealla kunniajäsen Veikko Partanen ja Raija ja Tarmo Jantunen.

- Kuvat: Raakel Henttonen.

Vuoksen Säätiön hallinto ja pitäjaseurojen puheenjohtajat maaliskuussa 2019. Eturivissä vasemmalta: Erkki Kokko, Hannu Virolainen, Harri Hatakka, asiamies Raakel Henttonen, Martti Talja, Seppo Kuparinen, Leena Mattheiszen ja Seija Halme.

Takarivissä vasemmalta: Sari Eskola, Katri Vlasov, Vuoksenranta-Seuran puheenjohtaja Päivi Virolainen, Reijo Orava, Antrea-Seuran puheenjohtaja Reijo Martikainen, Veikko Sokka, Tommi Kuparinen, Pertti Kukkonen, Markku Talja ja Jarmo Laukkanen.

Kuvasta puuttuvat hallituksen jäsen Ilkka Ahtiainen ja hallintoneuvoston jäsenet Jarno Hatakka, Risto Tiippa ja Matti Vanhanen.

- Kuva: Kamerapiste, Riihimäki.

Entä sitten?

Mikä sitten on karjalaisten säätiöiden tulevaisuus? Mikä on Vuoksen Säätiön tulevaisuus? Kuinka monen sukupolven päähän apurahoja jaetaan antrealais- ja vuoksenrantalaisjuurisille opiskelunsa päättävälle. Entä muut apurahat? Ehtyvätkö viimein tiedot suomalaisesta rajan taakse jääneestä Karjalasta? Ehtyvätkö rahat?

Mistään näistä ei vielä tässä vaiheessa ole viitteitä. Silti sopii miettiä, onko muita, toisenlaisia tuettavia asioita, joihin säätiön tarkoitusperät voivat myöntyä.

Vuoksen Säätiön hallinto katsoo luottavaisesti tulevaisuuteen. Tavoitteena on, että vähintään 60 prosenttia vuosittaisista menoista suuntautuu apurahoihin ja muihin säätiön myöntämiin tukiin.

Tavoitteena on myös hoitaa hyvin suhteita Venäjän federaation Leningradin oblastin Viipurin aluehallinnon sekä Kamennogorskin hallinnon kanssa koskien erityisesti suomalaisten hautausmaiden ja kirkonmäkien hoitoa. Tähän liittyy myös Vuoksi-mitalin myöntäminen Kamennogorskin kaupungille elokuussa 2018.

Vuoksen Säätiöllä on edelleen tehtävää karjalaisen kulttuurin kokoajana, tallettajana ja siitä tietouden levittäjänä.

Vuoksen Säätiön hallinto

Hallituksen puheenjohtajat

Eino Lottanen, 1949-1986

Antti Henttonen, 1986-1998

Kalevi Talikka, 1998-2003

Martti Talja (Antrea), 2003-2013

Martti Talja (Vuoksenranta), 2013-2019

Seppo Kuparinen, 2019-

agrologi, maanviljelijä, viljelypäällikkö, kansanedustaja, maanviljelysneuvos, kunniapuheenjohtaja
päätoimittaja, opetusneuvos, kunniapuheenjohtaja
yrittäjä, toimitusjohtaja
DI

LKT, erikoislääkäri, professori, kansanedustaja, kunniajäsen
talousmestari

Hallituksen jäsenet

Juho Haukka, 1949-1955

Arvi Pulli, 1949-1955

Antti Jaakonsaari, 1949-1989

Jussi Olkinuora, 1949-1983

Toivo Ikonen, 1955-1967

Antti Jaatinen, 1955-1983

Eino Henttonen, 1963-1981

Risto Ikonen, 1967-1971

Lauri Linna, 1972-1998

Antti Henttonen, 1982-1985

Antti Pullinen, 1983-2005

Helka Koljonen, 1984-1996

Kalevi Talikka, 1988-2003

Leena Tauru, 1989-1995

maanviljelijä

kirkkoherra

maanviljelijä

varapuheenjohtaja, maanviljelijä, kirjailija

maanviljelijä, kansanedustaja, ministeri, kunnallisneuvos

kunniajäsen

rakennusmestari, toimitusjohtaja

agronomi

osuuspankin johtaja

päätoimittaja, opetusneuvos

FM, varapuheenjohtaja, tiedottaja

YTM, varapuheenjohtaja,

työsuhdeasiainhoitaja

varapuheenjohtaja, yrittäjä

nuorisosihteeri

Jatkuu sivulla 108...

Hallintoneuvoston puheenjohtajat

Juho Kekki, 1949-1965

Juho Kurki, 1966-1985

Esko Kekki, 1985-1990

Aulis Hutri, 1990-2002

Eino Kilpiäinen, 2002-2011

Harri Hatakka, 2011-

taloustirehtööri

maanviljelijä, kunnallisneuvos

agrologi

maanviljelijä

maanviljelijä, kunnallisneuvos

erityisasiantuntija, pankin

konttorinjohtaja, maanviljelijä

Hallintoneuvoston jäsenet

Tahvo Hatakka, 1949-1956

Juho Henttonen, 1949-1968

Toivo Ikonen, 1949-1955

osuuskassan johtaja

maanviljelijä

maanviljelijä, kansanedustaja,

ministeri, kunnallisneuvos

varapuheenjohtaja, maanviljelijä

maanviljelijä

maanviljelijä

agrologi

neiti

maanviljelijä, kunniajäsen

kunniajäsen

maanviljelijä

agrologi, maanviljelijä

osuuspankinjohtaja

maanviljelijä

maanviljelijä

varapuheenjohtaja, agrologi

agrologi

maanviljelijä, kunniajäsen

kunniajäsen

varapuheenjohtaja, maanviljelijä

maisteri

maanviljelijä

maanviljelijä

rouva, kunniajäsen

varapuheenjohtaja, johtaja, Kesko,

kunniajäsen

maanviljelijä

nuorisosihteeri

agronomi

varapuheenjohtaja, LKT, erikois-

lääkäri, professori, kansanedustaja

Juho Kurki, 1949-1985

Matti Lappeteläinen, 1949-1968

Juho Paajanen, 1949-1961

Emil Viskari, 1949-1968

Kaija Viskari, 1949-1956

Ilmari Pulli, 1956-1974

Ilmari Ikonen, 1957-1984

Tauno Talja, 1961-1990

Mikko Kekki, 1963-1965

Lauri Linna, 1963-1972

Väinö Sokka, 1963-1985

Martti Tauru, 1963-1981

Esko Kekki, 1965-1985

Pauli Kekki, 1966-1977

Toivo Henttonen, 1968-1989

Tuomas Kuparinen, 1968-1988

Aulis Hutri, 1969-1990

Helka Taskinen, 1972-1983

Hannes Jantunen, 1975-2000

Pekka Suikkari, 1978-2005

Hellin Tauru, 1981-1991

Paavo Olkinuora, 1983-1998

Pauli Haukka, 1984-1994

Leena Tauru, 1985-1989, 1995-2012

Aulis Ansalehto, 1985-2008

Martti Talja (Vuoksenranta), 1988-2004

Jatkuu:

Hallituksen jäsenet

Eino Kilpiäinen, 1995-2002

Raija Jantunen, 1996-2008

Harri Hatakka, 1998-2011

Esko Paajanen, 1998-2010

Tatu Vanhanen, 1998-2004

Satu Stirkkinen, 2002-2013

Martti Talja (Antrea), 2003-2015

Martti Talja (Vuoksenranta), 2004-2013

Leena Mattheiszen, 2005-

Aulis Ansalehto, 2008-2011

Seija Halme, 2011-

Seppo Kuparinen, 2011-

Reijo Orava, 2011-

Erkki Kokko, 2013-

Heikki Linna, 2015-2018

Ilkka Ahtiainen, 2018-

Ari Ylä-Anttila, 2019-

maanviljelijä, kunnallisneuvos

terveydenhoitaja

varapuheenjohtaja, pankin

konttorinjohtaja, maanviljelijä

sähköasentaja

professori

merkonomi, kirjanpitäjä

dipl.ins.

LKT, erikoislääkäri, professori,

kansanedustaja, kunniajäsen

OTK, neuvottelupäällikkö

agronomi

KTM, talouspäällikkö

talousmestari

agronomi, eräneuvos

rahoitusneuvottelija

maanviljelijä

YTM, toimituspäällikkö MTV3

VTM, toimittaja, sisällön hankkija YLE

Jatkuu:

Hallintoneuvoston jäsenet

Paavo Litja, 1989-2010
Esko Paajanen, 1989-1998
Raija Jantunen, 1990-1996
Eino Kilpiäinen, 1990-1995
Päivi Ikonen, 1991-1996
Harri Hatakka, 1996-1998
Anni Perttunen/Soitume, 1995-2010
Helka Koljonen, 1996-2008
Martti Talja (Antrea), 1998-2003
Veikko Partanen, 1998-2010
Matti Mansikka, 1998-1999
Eero Paappa, 2000-2006
Satu Stirkkinen, 2000-2002
Hannu Tonteri, 2002-2008
Juha Teperi, 2004-2011
Heikki Linna, 2005-2015
Risto Ruponen, 2005-2015
Hannu Kuisma, 2006-2012
Seija Halme, 2008-2010
Katri Vlasov, 2008-
Erkki Kokko, 2008-2013
Tarja Alavuo, 2010-2016
Seppo Kuparinen, 2010-2011
Mikko Paakkanen, 2010-2013
Reijo Orava, 2010-2011
Marjukka Patrakka, 2011-2014
Risto Tiippa, 2011-
Matti Vanhanen, 2011-
Hannu Seitsonen, 2012-2015
Päivi Virolainen, 2012-2015
Marja Korpio, 2013-2018
Veikko Sokka, 2013-
Markku Talja, 2014-
Pertti Kukkonen, 2015-
Sari Eskola, 2015-
Jarno Hatakka, 2015-
Hannu Virolainen, 2015-
Ilkka Ahtiainen, 2016-2018
Tommi Kuparinen, 2018-
Jarmo Laukkanen, 2018-

maanviljelijä
sähköteknikko
terveydenhoitaja
maanviljelijä, kunnallisneuvos

pankin konttorinjohtaja

YTM, työsuhteasiainhoitaja
dipl.insinööri
rakennusmestari, yrittäjä

FM, lehtori
merkonomi, kirjanpitäjä
KTM, pankinjohtaja
LT, varapuheenjohtaja, dekaani
maanviljelijä
maanviljelijä

KTM, talouspäällikkö
koneensuunnittelija, lähihoitaja
rahoitusneuvottelija
kanslisti
talousmestari
toimittaja
Suomen Riistakeskuksen johtaja, eräneuvos
FM, kirjastonhoitaja, kirjailija
korvausneuvoja
VTM, kansanedustaja, pääministeri
maanviljelijä
pankinjohtaja
DI, kielenkääntäjä
psykoterapeutti, diakoni
DI
kuvanveistäjä
johtava siviilipalvelusasiantuntija
talotekniikan insinööri YAMK, yrittäjä
varapuheenjohtaja, postinjakaja
YTM, toimituspäällikkö, MTV3
insinööri (amk), it-suunnittelija
yrittäjä, toimitusjohtaja

Asiamiehet

Toivo Ikonen, 1949-1966	kansanedustaja, kunnallisneuvos
Risto Ikonen, 1966-1970	agronomi
Marja Ikonen, 1971-1987	
Leena Tauru, 1988-1995	nuorisosihteeri
Aulikki Kemppi, 1995-2000	Kelan konttorinjohtaja
Raakel Henttonen, 2001-2019	FM, toimittaja

Kunniapuheenjohtajat**Hallituksen kunniapuheenjohtajat**

Eino Lottanen
Antti Henttonen

Hallintoneuvoston kunniapuheenjohtajat

Juho Kekki
Aulis Hutri
Eino Kilpiäinen

Kunniajäsenet

Antti Jaatinen
Ilmari Pulli
Ilmari Ikonen
Toivo Henttonen
Tuomas Kuparinen
Esko Kekki
Erkki Hatakka, pitkäaikainen tilintarkastaja, talousneuvos, maanviljelijä
Hellin Tauru
Paavo Olkinuora
Antti Pullinen
Kalevi Talikka
Tatu Vanhanen
Esko Paajanen
Veikko Partanen
Martti Talja (Vuoksenranta)

Tohtori- ja tunnustus/kannustusapurahat

Armas Hutri, kuvanveistäjä, professori, 1969, 1992
Pentti Sorvali, päätoimittaja, 1976
Lasse Pöysti, näyttelijä, professori, 1980
Antti Henttonen, päätoimittaja, opetusneuvos 1984
Tuomas Kuparinen, valokuvaaja, 1985
Jussi Brummer, tri, 1986
Heikki Henttonen, FT, 1986
Tuula Palva, FT, 1986
Hannu Sokka, oopperalaulaja, 1986
Martti Talja, LKT, 1987
Irma-Riitta Järvinen, FL, 1988
Matti Heinikari, oopperalaulaja, 1989
Kati Paajanen, viulutaiteilija, 1989
Ilmo Pyyhtiä, valtiotieteiden tohtori, VTT, 1990
Jukka Saarinen, FT, 1990
Helena Henttonen, FT, 1991
Liisa Kurki, keramiikkataiteilija, 1992
Markku Leppäalho, KTT, 1992
Olli Varis, FT, 1992
Timo Vesala, FT, 1992
Päivi Pesu, 1993
Soili Hietanen, TkT, 1994
Petri Keskitalo, muusikko, 1994
Pentti Määttänen, FT, 1995
Isto Turpeinen, rajajääkäri, 1995
Sakke Yrjölä, taiteiden maisteri, graafikko, 1995
Juha Mallat, TkT, 1996
Juhani Henttonen, TkT, 1997
Hanna Mikkola, LT, 1997
Tapio Mäenpää, musiikinopettaja, kanttori, 1997
Pertti Kukkonen, kuvanveistäjä, 1997
Anni Kuusimäki, harpputaiteilija, 1998
Antti Litja, näyttelijä, 1998
Anu Hälvä, laulaja, näyttelijä, 1999
Nina Hutri-Kähönen, LT, 2000

Marjatta Maula, KTT, 2000
 Pentti Meriläinen, lasitaiteilija, 2000
 Tami Kiuru, mäkihyppääjä, 2001
 Janne Mikkola, LT, 2001
 Timo Mäenpää, muusikko, 2001
 Annika Takala, LT, 2001
 Ilkka Arminen, VTT, 2002
 Susanna Hyväri, VTT, 2002
 Kai Virolainen, YTT, 2002
 Markku Maula, TkT, 2003
 Laura Viitanen, 2003
 Teemu Väänttinen, LT, 2003
 Maija Käyhty, MMT, 2003
 Hanna Susitaival, pianisti, 2003
 Irma-Riitta Järvinen, FT, tutkija, dosentti, 2004
 Kai Kokko, OTT, 2004
 Mikko Kuisma, YTT, 2004
 Jani Saarela, FT, 2004
 Mirjami Kiuru, FT, 2005
 Niku Määttänen, FT, 2005
 Ari Ora, FT, 2005
 Pirita Paaajanen, FT, 2006
 Aki Seitsonen, jääkiekkoilija, 2006
 Mari Maasilta, YTT, 2007
 Saira Simula, LT, 2007
 Evita Kilpiäinen, taitoluistelija, 2007
 Riku Talja, MMT, 2008
 Lotta Viikari, OTT, 2008
 Jouko Pullinen, TaT, taidemaalari, 2009
 Sanna Seitsonen, LT, 2009
 Antti Henttonen, opetusneuvos, 2010
 Tuomo Hutri, TaM, elokuvaohjaaja, 2010
 Mika Ruponen, FT, 2010
 Elina Henttonen, KTT, 2011
 Jani Lakkakorpi, TkT, 2011
 Timo Partanen, TkT, 2011
 Olli Holmgren, Tkt, 2012
 Tero Kiuru, Tkt, 2012
 Suvi Huttunen, YTT, 2013
 Päivi Kaislahti-Tillman, FT, 2013
 Anna Lahkola, FT, 2013
 Katja-Riikka Louhi, FT, 2013

Helka-Liina Määttänen, TkT, 2013
Riikka Pyhälä-Neuvonen, PsT, 2013
Harri Rintala, ST, 2013
Oula Seitsonen, arkeologi, 2013
Suvi Talja, FT, 2014
Minna Pekkonen, FT, 2015
Viola Uotila, multi-instrumentalisti, 2015
Jarmo Kuisma, KTT, 2016
Mari Makkonen, TkT, 2016
Mikko Virtanen, VTT, 2016
Soile Ylivuori, FT, 2016
Jani Forsman, muusikko, 2019
Panu Hiekkataipale, TkT, 2019

Lyhenteet:

DI diplomi-insinööri
FM filosofian maisteri
FT filosofian tohtori
KTM kauppätieteiden maisteri
KTT kauppätieteiden tohtori
LT lääketieteen tohtori
LKT lääketieteen ja kirurgian tohtori
MMT maatalous- ja metsätieteiden tohtori
OTK oikeustieteen kandidaatti
OTT oikeustieteen tohtori
PsT psykologian tohtori
ST sotatieteiden tohtori
TaT taiteen tohtori
TaM taiteen maisteri
TkT tekniikan tohtori
VTM valtiotieteiden maisteri
VTT valtiotieteiden tohtori
YAMK ylempi ammattikorkeakoulututkinto
YTM yhteiskuntatieteiden maisteri
YTT yhteiskuntatieteiden tohtori

Vuoksi-mitalit

- N:o 1 Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistö, 28.1.2014
- N:o 2 Karjalan Liitto, 16.11.2013
- N:o 3 --
- N:o 4 Antti Henttonen, 14.7.2013
- N:o 5 Tatu Vanhanen, 14.7.2013
- N:o 6 Aulis Hutri, 14.7.2013
- N:o 7 Eino Kilpiäinen, 14.7.2013
- N:o 8 Armas Hutri, 14.7.2013
- N:o 9 Pertti Kukkonen, 14.7.2013
- N:o 10 Martti Talja (Antrea), 19.7.2015
- N:o 11 Kamennogorskin kaupunki, 11.8.2018

Muistamiset ja huomionosoitukset

Karjalan Liiton kultainen ansiomerkki:

Eino Lottanen, 1980. Osallistuttu **maanviljelysneuvoksen arvon** hankkimiseen Eino Lottaselle.

Marja Ikonen, 1990

Leena Tauru, 1993

Aulis Hutri, 1998, **Suomen Valkoisen Ruusun I luokan mitali**

Eino Kilpiäinen, 2001

Antti Pullinen, 2009

Kalevi Talikka, 2009

Raakel Henttonen, 2010. Osallistuttu ansiomerkin hankkimiseen.

Martti Talja (Vuoksenranta), 2011

Vuoksen Säätiön säännöt

1 §

Säätiön nimi on Vuoksen Säätiö. Sen kotipaikka on Riihimäki.

2§

Säätiön tarkoituksena on tukea entisten Antrean ja Vuoksenrannan kuntien asukkaiden ja heidän jälkeläistensä henkisiä, sosiaalisia ja taloudellisia pyrintöjä sekä tukea heidän entisiin Antrean ja Vuoksenrannan kuntiin tekemäänsä kotiseututyötä.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö jakaa avustuksia ja apurahoja ensisijaisesti sellaisille 1. momentissa mainituille henkilöille, jotka vuonna 1939 asuivat Antrean ja Vuoksenrannan kunnissa sekä heidän jälkeläisilleen. Avustuksia ja apurahoja voidaan jakaa myös sellaisille yrityksille ja yhteisöille, jotka toiminnallaan edistävät säätiön tarkoitusta. Säätiö tukee kotiseututyötä mm. hautausmaiden, kirkonmäkien, muistomerkkien ja Vuoksenrannan kirkon ylläpitoa ja kunnostusta sekä perinteen keräystä, tallennusta ja niiden siirtämistä seuraaville sukupolville.

3§

Säätiön peruspääoma on viisituhatta (5000) markkaa, jonka tuottama tulo voidaan käyttää säätiön tarkoituksiin. Tämän lisäksi säätiöllä on käyttörahasto edellä mainittuun tarkoitukseen käytettäväksi ja säätiön hallintokulujen suorittamiseksi.

Säätiö on oikeutettu vastaanottamaan lahjoituksia, testamentteja ja avustuksia sekä muullakin laillisella tavalla kartuttamaan varojaan. Lahjoittajan ja testamentin tekijän määräykset ja toivomukset on otettava huomioon, mikäli ne eivät ole ristiriidassa säätiön tarkoituksen kanssa.

Säätiön omaisuutta on hoidettava huolellisesti ja sen varat sijoitettava turvallisesti ja tuottavasti.

4§

Säätiön hallintoelimiä ovat säätiön hallintoneuvosto ja säätiön hallitus

5§

Säätiön hallintoneuvostoon kuuluu kaksitoista (12) jäsentä 2 §:ssä mainituista henkilöistä. Jäsenet valitaan kolmeksi vuodeksi, kuitenkin enintään viideksi (5) kolmivuotiskaudeksi peräkkäin. Jäsenistä on vuosittain erovuorossa neljä.

Jos hallintoneuvoston jäsen eroaa tai on estynyt hoitamaan tehtäväänsä, valitaan uusi jäsen hänen tilalleen jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Henkilön tullessa valituksi hallintoneuvostosta hallitukseen tai päinvastoin, alkaa toimikausien laskenta alusta. Samoin hallintoneuvoston puheenjohtajaksi valitulla alkaa toimikausien laskenta alusta.

Hallintoneuvosto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kuusi (6) jäsentä on saapuvilla. Päätökset tehdään yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Äänten mennessä tasan vaali ratkaistaan arvalla, mutta muissa asioissa voittaa se mielipide, johon puheenjohtaja on yhtynyt.

Hallintoneuvosto kokoontuu vuosikokoukseensa maaliskuussa, jolloin käsitellään mm. seuraavat asiat:

- 1) esitetään hallituksen ja tilintarkastajien kertomukset,
- 2) vahvistetaan tilinpäätös ja päätetään vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle ja rahastonhoitajille,
- 3) päätetään hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten palkkioista ja matkakuluista, jotka niin palkkio kuin matkakulutkin voidaan määrätä enintään sen suuruiseksi kuin kulloinkin voimassa olevan valtion matkustussäännön mukaan suoritetaan
- 4) valitaan yksi tilintarkastaja ja yksi varatilintarkastaja
- 5) päätetään tilintarkastajalle maksettavan palkkion suuruus,
- 6) täytetään avoimiksi tulleet hallintoneuvoston jäsenten paikat,
- 7) valitaan hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja seuraavaksi toimikaudeksi,
- 8) vahvistetaan talousarvio kulumassa olevalle vuodelle,
- 9) valitaan jäsenet hallitukseen eroavien tilalle,
- 10) päätetään avustusten ja apurahojen jakamisen periaatteet ja suuruus

Hallintoneuvosto voi kokoontua muulloinkin puheenjohtajan tai hallituksen kutsusta. Kutsu hallintoneuvoston kokouksiin on toimitettava kirjeellisesti tai hallintoneuvoston jäsenen suostumuksella sähköisenä viestinä vähintään seitsemän (7) päivää ennen kokousta.

6§

Säätiön hallitukseen kuuluu seitsemän (7) jäsentä, jotka hallintoneuvosto valitsee kolmeksi vuodeksi kerrallaan 2 §:ssä mainituista henkilöistä, kuitenkin enintään viideksi (5) kolmivuotiskaudeksi peräkkäin. Hallituksesta on erovuorossa yhtenä vuotena kolme (3) ja kahtena vuotena kaksi (2) jäsentä. Jos hallituksen jäsen eroaa tai on estynyt hoitamaan tehtävänsä, valitaan uusi jäsen hänen tilalleen jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Hallituksen puheenjohtajaksi valitulla alkaa toimikausien laskenta alusta.

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan tai hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta ja on päätösvaltainen, jos puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään kolme jäsentä ovat saapuvilla.

Hallituksen tehtäviin kuuluu:

- 1) vastata säätiön toiminnasta ja varallisuuden hoidosta lakeja ja säätiön sääntöjä noudattaen,
- 2) edustaa säätiötä,
- 3) laatia toimintakertomus ja ehdotus talousarvioksi, esittää tilinpäätös ja tilintarkastajan kertomus hallintoneuvoston vuosikokoukselle,
- 4) jakaa avustukset ja apurahat
- 5) päättää säätiön asiamiehen ja rahastonhoitajan tehtävistä ja palkkioista,
- 6) ottaa ja erottaa säätiön asiamies ja rahastonhoitaja
- 7) valita vuosikokouksen jälkeen pidettävässä seuraavassa kokouksessa keskuudestaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja alkaneeksi toimikaudeksi
- 8) jättää kesäkuun loppuun mennessä Patentti- ja rekisterihallitukselle oikeaksi todistetut jäljennökset tilinpäätöksestä, tilintarkastajan lausunnosta, vuosikertomuksesta ja tase-erittelyistä.

Kokouskutsu hallituksen jäsenille toimitetaan puheenjohtajan toimesta vähintään seitsemän (7) päivää ennen kokousta kirjeellisesti tai hallituksen jäsenen

suostumuksella sähköisenä viestinä.

Hallituksen kokouksista on laadittava pöytäkirja, johon merkitään tehdyt päätökset ja tapahtuneet äänestykset. Pöytäkirjan allekirjoittaa kokouksen puheenjohtaja ja vähintään yksi kokouksessa siihen valittu jäsen.

7§

Hallintoneuvoston puheenjohtajan tehtävänä on kutsua hallintoneuvosto koolle ja johtaa puhetta kokouksissa. Puheenjohtaja on oikeutettu olemaan läsnä hallituksen kokouksissa, vaikka ei olisikaan hallituksen jäsen ja käyttämään niissä puhevaltaa ilman äänioikeutta.

Puheenjohtajan ollessa estyneenä hoitaa varapuheenjohtaja puheenjohtajalle kuuluvat tehtävät.

8§

Hallituksen puheenjohtaja johtaa asioiden käsittelyä hallituksen kokouksissa ja hoitaa ne muut tehtävät, jotka hänelle lain ja näiden sääntöjen mukaan kuuluvat. Puheenjohtajan ollessa estyneenä hoitaa varapuheenjohtaja puheenjohtajalle kuuluvat tehtävät.

Säätiön nimen kirjoittaa hallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdessä tai jompikumpi heistä yhden hallituksen jäsenen tai asiamiehen kanssa. Säätiön kirjeenvaihdosta huolehtii hallituksen puheenjohtaja, jos säätiöllä ei ole näistä tehtävistä huolehtivaa asiamiestä.

9§

Säätiön tilikausi on kalenterivuosi ja tilit päätetään kalenterivuositain. Tilinpäätös ja toimintakertomus on annettava tilintarkastajalle viimeistään kuukautta ennen vuosikokousta. Tilintarkastajan on annettava tilintarkastuskertomus säätiön hallitukselle viimeistään kaksi viikkoa ennen vuosikokousta.

10 §

Näiden sääntöjen muuttamista koskeva ehdotus on käsiteltävä hallintoneuvoston kokouksessa. Tullakseen hyväksytyksi ehdotuksen on saatava vähintään 2/3 annetuista äänistä. Sääntöjen muutoksen vahvistaa Patentti- ja rekisterihallitus.

11 §

Säätiön toiminnan lakkauttamisesta tekee päätöksen hallintoneuvosto hallituksen tekemän esityksen perusteella, jos lakkauttamista kannattaa vähintään 3/4 annetuista äänistä.

Jos säätiö lakkautetaan, on säätiön varat jaettava näiden sääntöjen edellyttämällä tavalla kuten 2 §:ssä mainitaan.

Edellä olevat säännöt on hyväksytty yksimielisesti Vuoksen Säätiön hallintoneuvoston kokouksessa 16.3.2013.

Helsinki 8.7.2013

Yhdistys- ja säätiörekisteripäällikkö

Juha Viertola

Jaostopäällikkö

Päivi Kauranen

Lähteet

Painetut lähteet:

Arponen Antti O., Kiista karjalaisista säätiöistä. Edunvalvonnan ja taistelun vuodet (1940-1960). Karjalasta on kysymys. Karjalan Liitto 1940-2010. Porvoo 2010.

Henttonen Antti, Armas Hutri Paimenpojasta professoriksi. Jyväskylä 2008.

Henttonen Raakel, Kyläkassoista maaseudun suurimmaksi osuuspankiksi. Janakkalan Osuuspankki 1917-2002. Hämeenlinna 2002.

Korkeamäki Oili, Antrea-Seura ry:n 50 toiminnan vuotta. Turenki 2003.

Koskivirta Anu, Luovutetun Karjalan julkisoikeudelliset yhteisöt. Viipurin läänin historia VI, Karjala itärajan varjossa. Toim. Yrjö Kaukiainen, Jouko Nurmiainen. Porvoo 2010.

Meri Veijo, Maassa taivaan saranat. Keuruu 1993.

Simonen Seppo, Antrea. Helsinki 1951.

Säätiöhakemisto, toim. Matti Ilmanen ja Ritva Kontuniemi. Julkaisija Suomen Kulttuurirahasto. Karkkila 1977.

Toimenpideohjelma. Vanhat hautausmaat Karjalan tasavallassa ja Leningradin oblastissa. Karjalan Liitto. 2011.

Painamattomat lähteet:

Heikki Hännisen kirje 14.3.1992.

Patentti- ja rekisterihallituksen nettisivut.

Pöytäkirja, antrealaisten seurojen ja järjestöjen toimihenkilöiden kokouksesta, 15.5.1947.

Pöytäkirja säätiön perustavasta kokouksesta, 25.1.1948.

Suomen Pankin Rahamuseon nettisivut.

Vuoksen Säätiön leikekirja 1947-1966.

Vuoksen Säätiön perustamisasiakirja, 29.3.1949.

Vuoksen Säätiön toimintakertomus vuodelta 1949 ja lyhyt selostus säätiön perustamisesta.

Vuoksen Säätiön hallintoneuvoston pöytäkirjat perustamisesta vuoteen 2019.

Vuoksen Säätiön hallituksen pöytäkirjat vuoteen 2019.

Vuoksen Säätiön toimintakertomukset ja -suunnitelmat vuoteen 2019.

Vuoksen Säätiön tilit ja taseet.